

mr. sc. IRIS GOVIĆ PENIĆ, Županijski sud u Zagrebu

mr. sc. IRIS GOVIĆ PENIĆ

O zaštiti privatnosti radnika u radnom odnosu

Pitanje zaštite privatnosti u svakodnevnom životu postaje sve važnije. Sredstva i mogućnosti praćenja kretanja i rada radnika sve su raznovrsniji i pristupačniji. Zbog toga ne čudi da se, cjelokupna stručna, ali i šira javnost, angažirala oko rasprave o predmetu, kada je, 12. siječnja 2016., Europski sud za ljudska prava donio *Odluku u predmetu Barbulescu protiv Rumunjske*, i to u korist poslodavca te time odstupio od očekivanog razmišljanja sudaca toga Suda. Kako je ta Odluka bila povod mnogim raspravama, potrebno je u ovom članku, osim predmeta *Barbulescu protiv Rumunjske*, u svezi s pitanjem nadziranja rada radnika i, s druge strane, zaštite privatnosti radnika, prikazati kako zakonodavni okvir vezano uz to pravno pitanje, tako i postojeću sudsku i ustavnosudsku praksu.

1. O pravnom okviru za zaštitu privatnosti i nadzor radnika na radu

U okviru postavljanja pravnog okvira, pravnih izvora koji uređuju materiju zaštite privatnosti radnika i mogućnosti legalnog nadziranja njegova rada, prije svega treba uzeti u obzir **Ustav Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustav RH)**, **Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u nastavku teksta: EKZLJPTS)**, **Zakon o radu**, **Zakon o zaštiti na radu**. Ima i drugih pravnih izvora koji uređuju zaštitu privatnosti, ali o njima neće biti govora u ovom članku.

Prema **Ustavu RH**¹, slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje, a svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno prirodi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju (čl. 16. Ustava RH). Dokaži pribavljeni na nezakonit način ne mogu se uporabiti u sudskom postupku (čl. 29. Ustava RH). Svakome se jamči poštovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti (čl. 35. Ustava RH). Sloboda i tajnost dopisivanja i svih drugih oblika općenja zajamčena je i nepovrediva, a

¹ Ustav Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 8/98 - proć. tekst, 113/00, 124/00 - proć. tekst, 28/01, 41/01 - proć. tekst, 55/01 - ispr., 76/10, 85/10 - proć. tekst i 5/14 - Odluka USRH - u nastavku teksta: Ustav RH).

samo se zakonom mogu propisati ograničenja nužna za zaštitu sigurnosti države ili provedbu kaznenog postupka (čl. 36. Ustava RH). Svakome se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka. Bez privole ispitanika, osobni se podatci mogu prikupljati, obrađivati i koristiti samo uz uvjete određene zakonom. Zakonom se uređuje zaštita podataka te nadzor nad djelovanjem informatičkih sustava u državi. Zabranjena je uporaba osobnih podataka suprotna utvrđenoj svrsi njihova prikupljanja (čl. 37. Ustava RH).

EKZLJPTS² propisuje da svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja, a javna vlast neće se miješati u ostvarivanje toga prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih (čl. 8. EKZLJPTS-a).

Zakon o radu³ sadržava više odredaba koje neposredno ili posredno govore o zaštiti

ti privatnosti radnika. Prema Zakonu o radu (čl. 7.), temeljne obveze i prava iz radnog odnosa jesu da poslodavac radniku da posao te mu za obavljeni rad isplati plaću, a radnik je obavezan prema uputama koje poslodavac daje, u skladu s prirodom i vrstom rada, osobno obavljati preuzeti posao. Pri tome poslodavac ima pravo pobliže odrediti mjesto i način obavljanja rada, poštujući prava i dostojanstvo radnika. Poslodavac je dužan osigurati radniku uvjete za rad na siguran način i na način koji ne ugrožava zdravlje radnika, u skladu s posebnim zakonom i drugim propisima. Poslodavac je dužan zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla od postupanja nadređenih, suradnika

Nastavak na 2. stranici

na stranicama

3. TRADITIO IURIDICA, br. 386, prof. dr. sc. Marko Petrak
4. SUDSKA PRAKSA
6. SOCIJALNO PRAVO: **Projekt osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta**, Damir Jelušić, odvjetnik
8. JAVNA NABAVA: **Europska komisija utvrdila je standardni obrazac europske jedinstvene dokumentacije o nabavi (ESPD)**, Ante Loboja, dipl. iur.
11. OBITELJSKO PRAVO: **Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka/izvanbračne zajednice**, mr. sc. Antun Šagovac, odvjetnik
13. UPRAVNO PRAVO: **Postupci azila (tzv. Dublinski predmeti)**, doc. dr. sc. Lana Ofak, Katedra za upravno pravo, Pravni fakultet u Zagrebu i Vesna Ladan, struč. spec. admin. publ.

15. STATISTIKA: **Zapošljavanje nezaposlenih i stručnjaka informatičkih i komunikacijskih tehnologija** Preveo i prilagodio: prof. dr. sc. Nikola Mijatović, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
17. REVIZIJA: **Interna revizija sustava**, mr. sc. Borivoj Crnković, dipl. oec. i Martina Furlan, dipl. iur.
19. GOSPODARSTVO: **Najčešće povrede propisa ugostitelja u ugostiteljskim objektima** Koraljka Ladešić Masnec, dipl. iur.
20. KAZNENO PRAVO: **O pitanju usklađenosti Zakona o kaznenom postupku s Direktivom 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012.** Višnja Drenški Lasan, mag. iur., odvjetnica i Hana Lasan, mag. iur. odvjetnička vježbenica
21. NOVI PROPISI
22. VI PITATE - MI ODGOVARAMO

O zaštiti privatnosti radnika u radnom odnosu

Nastavak sa 1. stranice

osoba s kojima radnik redovito dolazi u doticaj u obavljanju svojih poslova, ako je takvo postupanje neželjeno i u suprotnosti s tim Zakonom i posebnim zakonima.

Nadalje, u radnom odnosu poslodavac i radnik dužni su pridržavati se odredaba Zakona o radu i drugih zakona, međunarodnih ugovora koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i objavljene, a koji su na snazi, drugih propisa, kolektivnih ugovora i pravilnika o radu. Prije stupanja radnika na rad, poslodavac je dužan omogućiti radniku da se upozna s propisima u svezi s radnim odnosima te ga je dužan upoznati s organizacijom rada i zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu.

Zakon o radu sadržava i posebnu odredbu kojom se propisuje zaštita privatnosti radnika (čl. 29.). Prema odredbama iz toga članka, osobni podatci radnika smiju se prikupljati, obrađivati, koristiti i dostavljati trećim osobama samo ako je to određeno Zakonom o radu ili drugim zakonom ili ako je to potrebno radi ostvarivanja prava i obveza iz radnog odnosa, odnosno u svezi s radnim odnosom. Ako je osobne podatke potrebno prikupljati, obrađivati, koristiti ili dostavljati trećim osobama radi ostvarivanja prava i obveza iz radnog odnosa, odnosno u svezi s radnim odnosom, poslodavac mora unaprijed pravilnikom o radu odrediti koje će podatke u tu svrhu prikupljati, obrađivati, koristiti ili dostavljati trećim osobama. Osobne podatke radnika smije prikupljati, obrađivati, koristiti i dostavljati trećim osobama samo poslodavac ili osoba koju za to posebno opunomoći poslodavac. Pogrešno evidentirani osobni podatci moraju se odmah ispraviti. Osobni podatci za čije čuvanje više ne postoje ili na drugi način ukloniti. Poslodavac koji zapošljava najmanje dvadeset radnika, dužan je imenovati osobu koja mora uživati povjerenje radnika i koja je osim njega ovlaštena nadzirati prikupljanje li se, obrađuju, koriste i dostavljaju trećim osobama osobni podatci u skladu sa zakonom. Poslodavac, prethodno spomenuta osoba ili druga osoba koja u obavljanju svojih poslova sazna osobne podatke radnika, te podatke trajno mora čuvati kao povjerljive.

Zakon o radu, u svrhu zaštite (potencijalnog) radnika, propisuje podatke koje poslodavac ne smije tražiti (čl. 25.). Tako, prilikom postupka odabira kandidata za radno mjesto (razgovor, testiranje, anketiranje i slično) i sklapanja ugovora o radu, kao i tijekom trajanja radnog odnosa, poslodavac ne smije tražiti od radnika podatke koji nisu u neposrednoj svezi s radnim odnosom, a na nedopuštena pitanja ne mora se odgovoriti⁴.

Zakon o zaštiti na radu⁵ uređuje područje korištenja nadzornih uređaja kao sredstva zaštite na radu (čl. 43.). Prema toj odredbi, poslodavac smije koristiti nadzorne uređaje kao sredstvo zaštite na radu pod uvjetima propisanim tim Zakonom. **Dopušteno je korištenje nadzornih uređaja radi:**

- kontrole ulazaka i izlazaka iz radnih prostorija i prostora te

- radi smanjenja izloženosti radnika riziku od razbojstva, provala, nasilja, krađa i sličnih događaja na radu ili u svezi s radom.

Zabranjeno je postavljanje nadzornih uređaja u sljedećim prostorijama:

- za osobnu higijenu
- za presvlačenje radnika.

Poslodavac smije koristiti nadzorne uređaje isključivo na temelju prethodne suglasnosti radničkog vijeća ako nadzorni uređaji:

- čitavo radno vrijeme prate sve pokrete radnika tijekom obavljanja poslova

- postavljeni su tako da su radnici čitavo vrijeme tijekom rada u vidnom polju nadzornih uređaja⁶.

Poslodavac je obavezan prilikom zapošljavanja pisanim putem obavijestiti radnika da će biti nadziran nadzornim audio odnosno video uređajima.

Prema odredbi članka 91. Zakona o zaštiti na radu, u provedbi inspekcijskog nadzora u području zaštite na radu nadležni inspektor usmenim rješenjem, na vrijeme dok se ne ukloni utvrđeni nedostatak, poslodavcu treba zabraniti postupanje koja su protivna, između ostalih, i odredbama iz članka 43. Zakona o zaštiti na radu. No, upitno je odnosi li se ta prekršajna odredba i na obvezu obavješćivanja radnika o nadzoru tako da ako zaključiti da se ne odnosi na nepoštovanje obveze obavješćivanja radnika, nekih ozbiljnijih sankcija nema. Može bitna neformalna sankcija mogla bi biti nemogućnost upotrebe tih zapisa kao dokaza u radnom sporu kada radniku ta upotreba ne ide u prilog.

Poslodavac:

- **ne smije koristiti snimljene materijale u svrhe koje nisu propisane Zakonom o zaštiti na radu**

- **ne smije snimljene materijale emitirati u javnosti niti pred osobama koje nemaju ovlasti na nadzor opće sigurnosti i zaštite na radu**

- **obavezan je osigurati da snimljeni materijali ne budu dostupni neovlaštenim osobama.**

Odredbe toga članka o zabrani snimanja i zabrani korištenja snimljenih materijala obvezuju poslodavca i u odnosu na djecu i maloljetnike, neovisno o tome nalaze li se na mjestima rada u svojstvu maloljetnih radnika ili osoba na radu. Prema odredbi članka 66. Zakona o zaštiti na radu, poslodavac je obavezan omogućiti tijelu nadležnom za inspekcijski nadzor pregled video odnosno audio zapisa iz članka 43. Zakona o zaštiti na radu. Pregled video i audio zapisa poslodavac bi trebao omogućiti i sudu tijekom sudskog postupka za koji je taj zapis relevantan.

2. Odluka Europskog suda za ljudska prava u premetu *Barbulescu protiv Rumunjske* (Zahtjev br. 61496/08), od 12. siječnja 2016.

Od g. Barbulescu poslodavac je tražio da kreira *Yahoo Messenger* račun za odgovaranje na upite klijenata i obavijestio ga da se ta komunikacija prati.

Zapisi su pokazali da je internet koristio za osobne potrebe, suprotno internim propisima. Propisi poslodavca izričito zabranjuju, između

ostaloga, i uporabu računala i pristup internetu za osobne potrebe. Poslodavac je pristupio *Yahoo Messenger* računu u uvjerenju da su u njemu sadržane samo službene poruke.

G. Barbulescu potvrdio je u pisanom obliku da je koristio račun samo za profesionalne svrhe. Poslodavac je načinio transkript njegove komunikacije na *Yahoo Messengeru*, s tim da nije bilo sporno da su neke poruke sadržavale osjetljive osobne podatke.

G. Barbulescu obavijestio je svog poslodavca da mu je povrijeđeno pravo zaštite korespondencije i da je zbog toga poslodavac odgovoran prema kaznenom zakonodavstvu, a radni odnos otkazan mu je u kolovozu 2007. zbog kršenja internih propisa tvrtke prema kojima se računala nisu smjela koristiti za osobne potrebe.

Radnik je osporavao odluku svog poslodavca smatrajući je ništetnom jer je, pristupajući njegovoj komunikaciji, povrijedio njegovo pravo na zaštitu privatnosti korespondencije. Žalbeni sud u Bukureštu utvrdio je da je poslodavac postupio prema Zakonu o radu, da je g. Barbulescu bio obaviješten o pravilima poslodavca koja su zabranjivala osobnu uporabu resursa tvrtke.

G. Barbulescu osporavao je tu odluku tvrdeći da zaštitu iz članka 8. EKZLPTS-a treba proširiti i na *e-mail* komunikacije.

Revizijski sud u Bukureštu presudio je da je postupanje poslodavca bilo razumno i praćenje komunikacije g. Barbulescu bila je jedina metoda utvrđivanja da je došlo do povrede internih akata tvrtke.

Europski sud za ljudska prava razmatrao je predmet sa stajališta Konvencije o zaštiti osobnih podataka (1981. Konvencija Vijeća Europe o zaštiti pojedinaca s obzirom na automatsku obradu osobnih podataka), člancima 3., 5. i 8. EU Direktive 95/46/EC o zaštiti pojedinaca s obzirom na obradu osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka.

Sud je imao na umu i stajališta iz presude *Halford protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (od 25. lipnja 1997.), koja se odnosi na situaciju kada je sredstvo rada bilo dopušteno koristiti za osobnu uporabu; *Copland protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (br. 62617/00, ECHR 2007-I.), gdje je također bilo dopušteno korištenje sredstava rada za osobnu uporabu, ali je nadzor korišten da bi se utvrdilo postoji li »prekomjerna uporaba«.

U predmetima *Halford* i *Copland* zauzeto je stajalište da su telefonski pozivi, e-mailovi poslani s posla i informacije dobivene iz korištenja interneta prima facie pokriveni pojmovima »privatnog života« i »dopisivanje« za potrebe članka 8. EKZLPTS-a. Presudom u predmetu *Copland protiv Ujedinjenog Kraljevstva* rečeno je da je u nedostatku upozorenja u svezi s praćenjem komunikacije, razumno očekivati zaštitu privatnosti komunikacije, uključujući e-mail i korištenje interneta.

No, u predmetu *Barbulescu* situacija je bila drukčija, pa je to rezultiralo i drukčijom odlukom Suda.

Prije svega, Sud je zauzeo stajalište, s obzirom na to da se u predmetu osporava zakonitost odluke o otkazu, da je tužba stoga ograničena na nadzor u stegovnom postupku, a ne odnosi se na sadržaj, niti na objavljivanje komunikacije.

Zatim, zauzeto je stajalište ako nema upozorenja na zabranu, da je onda g. Barbulescu opravdano mogao očekivati zaštitu svoje privatnosti. Pri tome je istaknuto da Sud nastoji postići ravnotežu između suprotstavljenih interesa stranaka. U tu svrhu zauzeto je i stajalište da nije narušena pravična ravnoteža između g. Barbulescuova prava na poštovanje njegova privatnog života i korespondencije te interesa njegova poslodavca.

Naime, Sud je utvrdio da je poslodavac postupio u okviru svojih stegovnih ovlasti prema Zakonu o radu za pristup računu, smatrajući da se informacije odnose na profesionalne aktivnosti. Sud je utvrdio da sadržaj komunikacije »nije bio presudan element u nalazima domaćeg suda« te je smatrao da nije nerazumno da poslodavac želi potvrditi da njegov radnik ispunjava svoje radne zadatke tijekom radnog vremena. Opseg praćenja bio je ograničen i razmjern jer je pregledan samo *Yahoo Messenger* račun. Konačno, Sud nije prihvatio objašnjenje g. Barbulescu o tome zašto je koristio račun za osobne potrebe (tvrdio je da je to zato što su cijene za mobitel bile visoke i zahtjevi posla bili su niski u vrijeme dopisivanja).

Sljedom svega, Sud je presudio u korist poslodavca odnosno zaključio je da nije povrijeđen članak 8. EKZLPTS-a.

2.1. Izdvojeno mišljenje

U ovom predmetu izdvojeno mišljenje dao je jedan od sedmorice sudaca koji je istaknuo je da internet nadzor nije diskrecijsko pravo poslodavca i pravo poslodavca da se mijša u komunikaciju radnika nije slobodno. Smatra da razina zaštite u komunikaciji ne bi smjela biti smanjena:

(A) zato što se komunikacija dogodila tijekom radnog vremena

(B) zato što se sve dogodilo u kontekstu zapošljavanja

(C) zato što je imalo utjecaja na poslovne aktivnosti ili

(D) zato što je utjecalo na učinkovitost radnika.

Sudac ističe da prema načelu iz međunarodnog pravnog okvira:

Svaka obrada osobnih podataka u svrhu ... utvrđivanja kršenja ugovornih obveza ... mora se urediti bilo zakonom, kolektivnim ugovorom, odnosno ugovorom.

Taj sudac smatra da postojanje Zakona o radu nije bilo dovoljno. Specifična, transparentna pravila, uključujući sveobuhvatnu politiku korištenja interneta na radnom mjestu, bila su potrebna, a ne općenita zabrana osobne komunikacije.

Nadalje, sudac je istaknuo da radnici moraju biti:

(A) upoznati s politikom korištenja interneta

(B) obaviješteni osobno, a

(C) trebaju i dati suglasnost eksplicitno.

Za opravdanost otkaza smatra da je trebalo biti dokazano da je g. Barbulescu izazvao stvarnu štetu poslodavcu. Isto tako, još je ukazao na to da se u postupku nije osiguralo da je transkript komunikacije ograničen samo na disciplinski postupak.

3. Ustavni sud RH o nezakonito pribavljenim dokazima u građanskopravnim sporovima (Odluka br. U-III-77/15 od 10. prosinca 2015.)

Parnični postupak, koji je prethodio ustavnosudskom, pokrenuo je mldb. tužitelj, zastupan po majci, s tužbenim zahtjevom na utvrđenje očinstva. Tužbeni zahtjev podnesen je protiv nasljednika presumiranog oca (tužiteljeva djeda) jer osoba za koju se tvrdi da je otac djeteta nije živa.

Prvostupanjski sud ocijenio je vjerodostojnima iskaze saslušanih svjedoka u odnosu na činjenicu da su majka mldb. tužitelja i njegov pok. biološki otac bili zaručeni u vrijeme djetetova začeca, da su i njihovi roditelji bili upoznati s činjenicom njihove veze i

⁴ Novčanom kaznom od 31.000,00 do 60.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj poslodavac pravna osoba ako prilikom postupka odabira kandidata za radno mjesto (razgovor, testiranje, anketiranje i slično) i sklapanja ugovora o radu, od radnika traži podatke koji nisu u neposrednoj svezi s radnim odnosom, ako prikuplja, obrađuje, koristi i dostavlja trećim osobama osobne podatke radnika protivno odredbama ovoga Zakona, ili ako ne imenuje osobu koja je osim njega ovlaštena nadzirati prikupljanje, obrađivanje i dostavljanje tih podataka trećim osobama.

⁵ Zakon o zaštiti na radu (Nar. nov., br. 71/14, 118/14 - ispr. i 154/14 - Uredba).

⁶ Ako radničko vijeće, odnosno sindikalni povjerenik s pravima i obavezama radničkog vijeća uskrati suglasnost, poslodavac može u roku 15 dana od dana dostave izjave o uskrati suglasnosti tražiti da tu suglasnost nadomjesti arbitražna odluka u skladu s provedbenim propisima donesenima na temelju općeg propisa o radu.

TRADITIO IURIDICA (386)

prof. dr. sc. MARKO PETRAK*

SYNGRAPH, lat. od grč. *συγγραφή*: **singrafa, zajednička pisana isprava**; u rimskom klasičnom pravu, pisane isprave sastavljene pred svjedocima i objektivno koncipirane - tj. napisane u trećem licu poput zapisnika, s pečatima sastavljača i svjedoka, a vjerojatno i samih stranaka - kojima se utvrđuje da je određena osoba obvezna nekoj drugoj osobi ispuniti određenu obvezu, u prvom redu isplatiti izvjesnu svotu novca. Prema tome, *syngraphae* su, u stvari, *isprave kojima je dužnik priznavao svoju obvezu nastalu stvarnim ili fiktivnim zajmom, tj. svojevrsne obveznice ili zadužnice*. Takve isprave, podrijetlom iz grčkih i drugih istočnih područja, preuzete su u Rim preko trgovačkih odnosa s antičkom Grčkom, te postupno, zajedno s hirografom (*chirographum*), svrstane u kategoriju *literarnih ugovora (contractus)*. *Hirograf (chirographum)*, kao literarni (pisani) ugovor razlikovao se od singrafe (*syngrapha*) po tome što je predstavljao obveznicu ili zadužnicu koncipiranu u prvom licu te vlastoručno potpisanu od strane dužnika (o pojmu *chirographum* v. detaljnije Petrak, *Traditio iuridica*, br. 46, Informat, br. 5731 od 8. veljače 2009.). Premda se u dogmatici suvremenog obveznog prava, prije svega, koristi pojam *chirographum*, kao *latinski sinonim za obveznicu ili zadužnicu* (usp. Klarić/Vedriš, *Građansko pravo*, Zagreb, 2006., str. 473), posebice u kontekstu pravila o vraćanju obveznice, sadržanih u članku 182. *Zakona o obveznim odnosima* (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15), spomenuti Zakon, u biti, ne propisuje oblik u kojem se takva obveznica ili zadužnica mora sastaviti. **Stoga, ona se nedvojbeno može koncipirati u prvom licu te vlastoručno potpisati, tj. kao hirograf ili, pak, u trećem licu poput zapisnika, tj. kao singrafa. Bilo kako bilo, jedna od temeljnih funkcija navedenih obveznica ili zadužnica, kako u rimskom pravu, tako i u suvremenom privatnom pravu, jest predstavljati dokaz o postojanju obveze dužnika (debitor) prema vjerovniku (creditor).**

* prof. dr. sc. Marko Petrak, predstojnik Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

planova za vjenčanje i zajedničku budućnost. Također, provedeno je i medicinsko vještačenje radi utvrđivanja očinstva metodom DNA analize te je utvrđeno da je pokojni biološki otac mldb. tužitelja. Tuženik je osporio nalaz i mišljenje vještaka, navodeći da je vještačenje nezakonito provedeno, s tim da je obdukcija provedena od strane specijalista patologije i sudske medicine u nazočnosti istražnog suca.

Medicinskim vještačenjem s velikom vjerojatnošću utvrđeno je da je sin tuženika, biološki otac mldb. tužitelja (99,999998630 %). Također, tuženik je imao dodatnu mogućnost za provođenje medicinskog vještačenja uzimanjem uzoraka roditelja odnosno tuženika i provođenjem rekonstrukcije mogućeg genotipa, međutim tuženik nije predložio daljnje medicinsko vještačenje, a niti vještačenje po drugom vještaku.

Iz podataka iz spisa evidentno je da je županijski sud u drugostupanjskoj odluci zauzeo stajalište da nezakoniti dokaz nije pojam građanskog prava, već da je to pojam koji je sadržan u Zakonu o kaznenom postupku, pa da je zbog toga prvostupanjska odluka donesena na zakonit način.

Nasuprot tome, podnositelj ustavne tužbe smatra da je odredbom članka 29. st. 4. Ustava RH izriječno propisano da se dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu uporabiti u sudskom postupku, pri čemu je ta odredba općenitog karaktera i samim time smatra da bi se trebala odnositi na sve sudske postupke, kako građanske, tako i kaznene.

Polazeći od obrazloženja ustavne tužbe, Ustavni sud RH razmatrao ju je s aspekta mogućih povreda ustavnog prava zajamčenog člankom 29. st. 1. Ustava RH, koji u relevantnome dijelu glasi: »Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ...«

U spornoj pravnoj situaciji presuđivala su tijela sudbene vlasti unutar svoje nadležnosti utvrđene zakonom. Zaključeno je da su i prvostupanjski i drugostupanjski sud osporene presude donijeli sukladno mjerodavnom pravu Republike Hrvatske te da su pravna stajališta i jedinstvena primjena zakona obrazložena valjano, jasno i na ustavnopravno prihvatljiv način.

U odnosu na podnositeljev prigovor o potrebi analogne primjene članka 29. st. 4. Ustava RH na kaznene i parnične postupke, Ustavni sud RH istaknuo je da je već prije u svojim odlukama izrazio stajalište da prilikom ocjenjivanja koji će dokaz uzeti kao zakonit ili nezakonit, sudovi nemaju jednaka ograničenja kad odlučuju u građanskim odnosno u kaznenim predmetima. Zakon o parničnom postupku ne sadržava odredbu koja bi navela definiciju što se smatra nezakonitim dokazom, dok se Zakonom o kaznenom postupku izričito propisuje koji se dokazi smatraju nezakonitima. Prilikom odlučivanja jesu li određeni dokazi »pribavljeni na nezakonit način«, sudovi pri odlučivanju u građanskim predmetima imaju veću slobodu djelovanja. Istovjetno je stajalište zauzeo i Europski sud za ljudska prava u predmetu *Perić protiv Hrvatske* (presuda, 27. ožujka 2008., Zahtjev br. 34499/06).

Zahtjevi obuhvaćeni konceptom pravičnog saslušanja nisu nužno identični u predmetima koji se odnose na građanska prava i dužnosti, i u predmetima u kojima se odlučuje o kaznenoj odgovornosti.

Stoga, države stranke vodeći građanske postupke imaju veću slobodu djelovanja nego kad odlučuju u kaznenim predmetima.

Slijedom svega navedenoga, Ustavni sud RH ocjenjuje da se, pri procjenjivanju opravdanosti korištenja dokaza vještačenjem na temelju DNA analize, rađene na temelju

uzorka kosti pokojnika nakon provedene obdukcije, sud vodio opravdanim razlozima i za takvo je svoje postupanje u obrazloženjima presuda naveo dostatne i relevantne razloge.

Ustavni sud RH utvrdio je da je obdukcija provedena odmah nakon prometne nesreće u kojoj je smrtno stradao pokojnik (24. prosinca 2010.). Mldb. tužitelj ustao je tužbom radi utvrđenja očinstva 18. listopada 2011., u kojem je postupku općinski sud zatražio od medicinskog fakulteta provođenje medicinskog vještačenja DNA analizom na osnovi izuzetih uzoraka.

Ustavni sud RH ističe da je tuženik, ako smatra da bi time bila ugrožena njegova ili prava pokojnika, imao mogućnost predložiti vještačenje uzimanjem vlastitog uzorka za analizu, no iz parničnog spisa i iz obrazloženja osporenih presuda razvidno je da nije predložio niti novo vještačenje niti vještačenje po drugom vještaku.

Uzimajući u obzir važnost i opravdanost interesa djeteta na saznanje vlastitog podrijetla, koje pravo proizlazi i iz Konvencije o pravima djeteta (Nar. nov. - MU, br. 12/93), **osobito u situaciji kada otac više nije živ, pa do ostvarenja toga interesa nije ni moglo doći na drukčiji način, Ustavni sud RH ocjenjuje da načinom na koji su sudovi postupali u konkretnom slučaju niti osporenim presudama koje su iz toga postupka proizašle, podnositelju nije povrijeđeno ustavno pravo zajamčeno člankom 29. st. 1. Ustava, kao ni člankom 6. Konvencije.**

4. Vrhovni sud RH o nezakonito pribavljenim dokazima u radnim sporovima (Revr-1803/09 od 15. rujna 2011.)

U jednoj od svojih odluka Vrhovni sud RH izjašnjavao se o nezakonito pribavljenim dokazima.

U tom predmetu naš **revizijski sud prihvatio je pravno shvaćanje drugostupanjskog suda da video zapis na kojem se temeljila odluka o otkazu ugovora o radu radniku nije dokaz pribavljen na nezakonit način te da provedenim snimanjem nisu povrijeđene odredbe članka 29. st. 4. Ustava RH, a da nisu mogle biti povrijeđene ni odredbe Zakona o zaštiti osobnih podataka** (Nar. nov., br. 103/03, 118/06 i 41/08), koji je osim toga stupio na snagu nakon spornog snimanja.

Naime, iako odredbe Zakona o parničnom postupku ne sadržavaju normativnu osnovu o dokazima pribavljenim na nezakonit način, Vrhovni sud RH ističe da je u članku 29. st. 4. Ustava RH propisano da se dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu uporabiti u sudskom postupku.

Međutim, u konkretnom slučaju sporna video snimka odnosila se na snimanje javnog prostora, i to dijela autoceste u dužini od oko 150 metara u neposrednoj blizini naplatne kućice, gdje je sniman protok motornih vozila tako da sama osoba radnika koja je u naplatnoj kućici obavljala blagajničke poslove i nije bila vidljiva. Zbog toga je Vrhovni sud RH istaknuo da ne može biti riječ o tome da bi takvim snimanjem u bilo čemu bilo povrijeđeno pravo osobnosti radnika na dostojanstvo i privatnost. Kako, dakle, opisanim snimanjem nije došlo do zadiranja u privatnost radnika, a snimanje je bilo u izravnoj svezi s postupanjem u procesu rada te nema baš nikakve karakteristike mobinga ili šikaniranja radnika, i prema shvaćanju revizijskog suda snimanje nije bilo nedopušteno ni u smislu odredaba Zakona o radu, imajući, osim rečenoga, na umu i to da je ono predviđeno i općim aktima tuženika.

Zbog toga, **Vrhovni sud RH zaključio je da se tako pribavljen dokaz mogao upotrijebiti u parničnom postupku, a okolnost što radnik prethodno nije upozoren na to da će biti izvršen video nadzor u okolnostima konkretnog slučaja nije učinila predmetni video zapis nedopuštenim odnosno nezakonitim dokazom. Sporni video zapis bio je predmet vještačenja te je utvrđeno da je autentičan i vjerodostojan dokaz, te iako je obavljen bez prethodnog upozorenja i znanja tužitelja, zaključeno je da nije dokaz pribavljen na nezakonit način, tako da se i na tom dokazu povezano s ostalom prikupljenom i obrađenom procesnom građom mogla utemeljiti zakonita presuda.**

5. Zaključak

Prema **Ustavu RH**, dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu se uporabiti u sudskom postupku. No, **Zakon o parničnom postupku** ne sadržava odredbu koja bi navela definiciju što se smatra nezakonitim dokazom, dok se **Zakonom o kaznenom postupku** izričito propisuje koji se dokazi smatraju nezakonitima.

Zbog navedenoga, **Ustavni sud RH** zauzeo je stajalište da prilikom odlučivanja jesu li određeni dokazi »pribavljeni na nezakonit način«, sudovi pri odlučivanju u građanskim predmetima imaju veću slobodu djelovanja.

Prema praksi **Europskog suda za ljudska prava**, telefonski pozivi, *e-mailovi* poslani s posla i informacije dobivene iz korištenja interneta pokrivene su pojmovima »privat-

nog života« i »dopisivanja« za potrebe članka 8. EKZLPTS-a, odnosno radnik i na radnom mjestu u uporabi spomenutih sredstava komunikacije uživa zaštitu kao dio privatnog života (radnika) i zaštitu dopisivanja.

No, u praksi **Vrhovnog suda RH**, iako se govori i o dokazima pribavljenim na (ne)dopušten način, zapravo se korištenje raznih metoda nadzora radnika u sudskoj praksi dopušta dosta široko. Tako da se, primjerice, obavlja tajno (često putem detektivske agencije) praćenje radnika u sljedećim situacijama: u izvršavanju kaznenog djela (najčešće krađe); u kršenju zabrane natjecanja radnika s poslodavcem; u zloporabi bolovanja; u zloporabi prava na naknadu troškova prijevoza i sl.

Pri donošenju odluka o osnovanosti zahtjeva radnika za utvrđenje nedopuštenosti otkaza ugovora o radu ti se dokazi, u pravilu, koriste. Međutim, ipak s njima treba biti oprezan i ocjenjivati od slučaja do slučaja je li takvo nadziranje bilo nužno i razmjerno svrsi zbog koje je provedeno. Isto tako, posebno treba razmotriti i ocjenu je li bilo nužno radnika upozoriti na nadziranje. Dakako, ponekad bi takvo upozorenje bilo suvišno, kao što je slučaj pri praćenju kojim bi se utvrdilo počinjenje nekog ozbiljnijeg kaznenog djela.

Posebno će se u sudskoj praksi još trebati ocijeniti utjecaj kršenja obveza iz Zakona o zaštiti na radu na ishod nekog parničnog postupka, posebno kršenja obveze upozorenja radnika na video i/ili audio nadzor ili postavljanje video nadzora koji nije sukladan ograničenjima postavljenim člankom 43. Zakona o zaštiti na radu.

Sudska praksa

Pravo na naknadu za oduzetu imovinu

Prijašnji vlasnik nema pravo na naknadu za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine kada je pitanje naknade riješeno međudržavnim sporazumom, no i kada je to pitanje riješeno međudržavnim sporazumom, pravo na naknadu strane osobe mogu steći ako se to utvrdi međudržavnim sporazumom

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE,
BR. Uzz 13/10-6 OD 11. VELJAČE 2015.

Upravni sud Republike Hrvatske uvažio je tužbu tužitelja izražavajući pravno shvaćanje da na temelju odredaba članka 9. i 10. Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (Nar. nov., br. 92/96, 39/99, 42/99, 92/99, 43/00, 131/00, 27/01, 65/01, 118/01, 80/02 i 81/02 - u nastavku teksta: Zakon o naknadi) osobe koje nisu državljani Republike Hrvatske (strani državljani i apatridi) imaju pravo na naknadu za oduzetu imovinu na temelju odredaba Zakona o naknadi, osim u slučaju kada je pitanje naknade za njihovu oduzetu imovinu riješeno međudržavnim sporazumima.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ukazuje na pogrešnu interpretaciju odredaba Zakona o naknadi, smatrajući da volja zakonodavca prilikom donošenja toga Zakona nije bila da se na temelju toga Zakona svim stranim državljanima prizna pravo na povrat oduzete imovine, nego samo hrvatskim državljanima koji su stekli hrvatsko državljanstvo nakon 11. listopada 1996.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi za oduzetu imovinu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (Nar. nov., br. 80/02 i 81/02) noveliran je Zakon o naknadi, a koja je uslijedila nakon što su Odlukom i Rješenjem Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj U-I-673/1996 i dr. od 21. travnja 1999. (Nar. nov., br. 39/99) ukinute određene odredbe toga Zakona, uključujući i onu iz članka 9. i 11. i pokrenut postupak za ocjenu ustavnosti odredaba toga Zakona.

Novelirana odredba članka 9. Zakona o naknadi (odnosno čl. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi - Nar. nov., br. 80/02 i 81/02) sada glasi:

»Prava iz ovog zakona priznaju se fizičkoj osobi - prijašnjem vlasniku, odnosno njegovim zakonskim nasljednicima prvog nasljednog reda (u daljnjem tekstu: prijašnji vlasnik).«

Novelirana odredba članka 10. Zakona o naknadi (odredba čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi (Nar. nov., br. 80/02 i 81/02) sada glasi:

»Prijašnji vlasnik nema pravo na naknadu za oduzetu imovinu u slučaju kada je pitanje naknade riješeno međudržavnim sporazumima.

Iznimno od odredbe stavka 1. ovog članka, prava propisana ovim zakonom mogu steći i strane fizičke i pravne osobe ako se to utvrdi međudržavnim sporazumima.«

Polazeći od tumačenja Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj U-I-673/1996 od 21. travnja 1999., a kojom su ukinute neke odredbe Zakona o naknadi, a u kojoj je rečeno da »prijašnjim vlasnicima koji nisu hrvatski državljani treba načelno priznati prava na

naknadu ili vraćanje imovine, odnosno odrediti pod kojim pretpostavkama će se tim osobama priznati pravo na naknadu«, treba zaključiti da zakonodavac pravo strane osobe (fizičke i pravne) na ostvarivanje prava na naknadu za oduzetu imovinu nije isključivo vezao uz sklopljeni međudržavni sporazum.

Iz navedenih odredaba članka 9. i 10. Zakona o naknadi proizlazi da prijašnji vlasnik nema pravo na naknadu za oduzetu imovinu kada je pitanje naknade riješeno međudržavnim sporazumom, no i kada je to pitanje riješeno međudržavnim sporazumom, pravo na naknadu strane osobe mogu steći ako se to utvrdi međudržavnim sporazumom.

Iz toga slijedi, argumentum a contrario, da u drugim slučajevima, kada pitanje naknade nije riješeno međudržavnim sporazumom, prijašnji vlasnik ima pravo na naknadu za oduzetu imovinu.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine stupio je na snagu 5. srpnja 2002., a prema članku 7. zahtjev za naknadu oduzete imovine mogu u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu toga Zakona podnijeti prijašnji vlasnici koji su pravo na povrat ili naknadu za oduzetu imovinu stekli prema odredbama toga Zakona, a nisu do sada podnijeli zahtjev ili im je zahtjev pravomoćno odbijen, odnosno odbačen i to prijašnji vlasnik, državljanin Republike Hrvatske, koji na dan donošenja Zakona o naknadi nije imao hrvatsko državljanstvo, prijašnji vlasnik na kojeg se odnosi članak 2. ovog Zakona, te druge navedene osobe u tom članku. Prema stavku 3. toga članka, zahtjev podnesen nakon proteka roka iz stavka 1. ovog članka će se odbaciti.

U konkretnom slučaju nije sporno da je tužitelj M. S.-P. u trenutku podnošenja zahtjeva za naknadu imovine bio državljanin SR Njemačke, te s obzirom na to da Republika Hrvatska nema zaključen sporazum o naknadi za oduzetu imovinu, tužitelj ima pravo na naknadu, a na temelju odredbe članka 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o naknadi.

Time se, dakle, u provođenju Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske izjednačava pravni položaj prijašnjih vlasnika oduzetih nekretnina bez obzira na njihovu državnu pripadnost, čime se postiže ravnopravnost građana pred zakonom.

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Kazneno pravo – obvezna primjena blažeg zakona

Budući da novi Kazneni zakon ponašanje za koje je optuženik proglašen krivim, nedopušteno obavljanje istraživačkih radova i prisvajanje kulturnog dobra iz članka 326. stavak 3. KZ/97, u dijelu koji govori o prisvajanju predmeta do kojih se nije došlo prigodom arheoloških istraživanja, u članku 320. KZ/11 više ne predviđa kao jedan od modaliteta počinjenja ovog kaznenog djela, pa je valjalo donijeti oslobađajuću presudu

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE,
BR. Kzz 30/2014-4 OD 11. STUDENOGA 2014.

U pravu je državni odvjetnik kada ističe da je pobijanom pravomoćnom presudom na štetu osuđenika počinjena povreda kaznenog zakona iz

članka 368. točka 1. ZKP/97 u svezi s člankom 3. stavak 2. Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11 i 144/12 - u nastavku teksta: KZ/11) jer je, u konkretnom slučaju, trebalo primijeniti KZ/11 kao blaži zakon i osuđenika osloboditi od optužbe, jer kazneno djelo zbog kojeg je osuđenik pravomoćnom presudom proglašen krivim i osuđen, više nije kazneno djelo. Naime, 1. siječnja 2013. stupio je na snagu KZ/11, kojim je u članku 3. stavak 3. propisana obveza suda da ispita postojanje pravnog kontinuiteta u slučaju da se, nakon počinjenja kaznenog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, izmijeni zakon, a što su i prvostupanjski i drugostupanjski sud propustili učiniti, iako su obje presude donesene nakon stupanja na snagu KZ/11. Osuđenik V.K. pobijanom presudom osuđen je zbog kaznenog djela protiv javnog reda - nedopuštenog obavljanja istraživačkih radova i prisvajanja kulturnog dobra iz članka 326. stavak 3. Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11 i 77/11 - u nastavku teksta: KZ/97) pa, stoga, pravni kontinuitet treba tražiti u kaznenom djelu protiv javnog reda - nedopuštenog obavljanja istraživačkih radova i prisvajanja kulturnog dobra iz članka 320. KZ/11. Međutim, zakonski opis kaznenog djela iz članka 320. KZ/11, uključujući i stavak 3. toga članka, više ne sadržava modalitet prisvajanja predmeta koji predstavljaju kulturno dobro na bilo koji drugi način, osim prigodom arheoloških ili drugih istraživanja, za razliku od zakonskog opisa kaznenog djela iz članka 326. stavak 3. KZ/97, kojim je kao modalitet izvršenja kaznenog djela bilo predviđeno i prisvajanje inače iskopanih ili pronađenih predmeta koji predstavljaju kulturno dobro, dakle, i predmeta do kojih se nije došlo prigodom arheoloških istraživanja, već na drugi način, a koji je sadržan u radnji izvršenja kaznenog djela koje je osuđeniku stavljeno na teret. S obzirom na to da radnja izvršenja kaznenog djela, za koje je osuđenik proglašen krivim i osuđen pobijanom pravomoćnom presudom, prema KZ/11 više nije kazneno djelo, taj Zakon je za osuđenika blaži i trebalo ga je primijeniti u konkretnom slučaju, sukladno odredbi članka 3. stavak 2. KZ/11 te osuđenika osloboditi od optužbe za kazneno djelo iz članka 326. stavak 3. KZ/97, sukladno odredbi članka 354. točka 1. ZKP/97, jer je kazneni postupak u konkretnom slučaju vođen prema odredbama ZKP/97.

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Postupak pred prvostupanjskim sudom – obustava postupka

Iznosi novčane rente koji dopijevaju nakon smrti oštećenika ne pripadaju nasljednicima, jer se radi o pravima koja ne prelaze na nasljednike, pa se u tom slučaju postupak mora obustaviti

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE,
BR. Rev 1867/2011-2 OD 22. SIJEČNJA 2013.

U odnosu na onaj dio tužbenog zahtjeva koji i nadalje ostaje renta odredbe iz članka 197. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08 i 57/11 - u nastavku teksta: ZOO) predstavljaju mjerodavno pravo koje sprječava prijenos toga dijela tražbine na nasljednike oštećenika, dakle radi se o pravima koja ne prelaze na nasljednike umrle stranke.

Prema odredbi iz članka 215.b stavak 1. i 5. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08 i 57/11 - u nastavku teksta: ZPP), postupak se obustavlja kad umre ili prestane postojati stranka u postupku o pravima koja ne prelaze na njezine nasljednike, odnosno pravne sljednike, a dok se postupak u povodu rješenja o obustavi pravomoćno ne završi, glede rokova za poduzimanje pravnih radnji te prava strana-ka i suda da poduzimaju te radnje primijenit će se na odgovarajući način pravila o prekidu postupka, ako prethodnim odredbama ovog članka nije drukčije propisano.

Prema tome, na temelju odredbe iz članka 215.b stavak 1. ZPP-a, trebalo je utvrditi da je, sukladno odredbama članka 197. ZOO-a, došlo do obustave postupka za naknadu (nedospjele) materijalne štete u onom dijelu koji i nadalje ostaje renta (radi se o ubuduće dosuđenoj tražbini nakon smrti oštećenika). Dakle, u pitanju su strogo osobna prava zbog kojih nastupa nemogućnost sukcesije, a rješenje o obustavi postupka deklaratorne je prirode jer do obustave dolazi po sili zakona, s tim da se to rješenje dostavlja protivnoj stranci i pravnim sljednicima umrle stranke (čl. 215.b st. 2. ZPP-a).

U tim je uvjetima, u odnosu na nedospjeli dio navedene tražbine, pogrešno primijenjeno materijalno pravo jer se radi o dijelu tražbine koji, nakon smrti oštećenika, nije mogao prijeći na njegove nasljednice pa je u tom dijelu postupak trebalo obustaviti.

Rješenje o obustavi postupka je pritom, kao i rješenje o prekidu, trebao donijeti prvostupajski sud, i to neovisno o stadiju u kojemu je postupak bio u trenutku smrti prednika tužiteljica, stoga drugostupajski sud, s obzirom na to da je obustava postupka nastupila po sili zakona zbog smrti prednika tužiteljica prije donošenja odluke o žalbama stranaka, nije imao postupovnopravnu ovlast meritornom odlukom presuditi i o tom dijelu tužbenog zahtjeva.

Revizijski navodi u kojima se ukazuje na pogrešnu primjenu odredbe iz članka 197. ZOO-a istodobno su i tvrdnje da je drugostupajski sud, nepravilno primijenivši odredbe o neprenosivim pravima, počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 1. u svezi s člankom 215.b ZPP-a, a to je bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke u ovoj pravnoj stvari.

U preostalom dijelu, u kojem se tvrdi da je naknada štete za nestručnu tuđu pomoć i njegu utvrđena prema nepostojećim kriterijima i pritom se revident poziva na bitnu povredu odredaba parničnog postupka, stvarno se osporava visina dosuđene naknade štete, međutim pitanje visine materijalne štete iz osnove tuđe pomoći i njege činjenično je, a ne materijalnopravno pitanje, stoga ti revizijski navodi tuženika nisu uzeti u obzir (čl. 385. st. 1. ZPP-a).

Napomena: Na snazi je novi Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15).

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Stranke – stranačka sposobnost

Kad je kao stranka naznačeno dioničko društvo i njegova podružnica, svojstvo stranke ima dioničko društvo

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Rev 2129/2012-2 OD 29. LISTOPADA 2013.

Tuženik je podnio reviziju iz članka 382. stavak 2. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 88/08, 123/08 i 57/11 - u nastavku teksta: ZPP).

Predmet spora tužbenog zahtjeva odnosi se na isplatu 10.880,76 kuna. Navedeni iznos tužitelj C. o. d.d.

Filijala za osiguranje prijevoza i kredita Z. potražuje od prvotuzenika J. R., tvrdeći da je kao osiguratelj sklopio Ugovor o osiguranju potraživanja broj ... od 17. lipnja 1999., kojim se obvezao G. k. b. d.d. (u nastavku teksta: Banka), kao svom osiguraniku nadoknaditi štetu ako Banka ne uspije naplatiti tražbinu iz Ugovora o potrošačkom kreditu sklopljenog između Banke kao kreditora i J. R. kao korisnika kredita.

Nižestupajski sudovi utvrdili su da korisnik kredita nije uredno plaćao dospelje rate kredita te da je tužitelj kao osiguratelj nadoknadio štetu Banci tako što je na račun banke 27. veljače 2003. uplatio 28.880,76 kuna. Tuženik je pristao da Banka može ustupiti osiguranje svoju prava prema njemu kao korisniku kredita do visine isplaćenog iznosa na osnovi naknade štete (što je Banka i učinila), pa osiguratelju pripadaju sva prava koja je banka imala prema korisniku kredita, a sve na temelju odredbe članka 12. Ugovora o osiguranju i članka 299. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, i 112/99 - u nastavku teksta: ZOO). Zato je tužbeni zahtjev prihvaćen u odnosu na prvotuzenika.

Tuženik revizijom osporava tužitelju stranačku sposobnost tvrdeći da je u postupku na strani tužitelja sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku te je s tim u svezi naznačio postupovnopravno pitanje, koje glasi:

»Ima li podružnica trgovačkog društva pravnu, odnosno stranačku sposobnost te može li se stoga donijeti presuda u korist podružnice?«

Tuženik je naveo da je naznačeno pitanje važno zato što je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje u presudama poslovni broj Rev-2017/01 od 4. srpnja 2002. i Rev-47/08 od 2. travnja 208., ali da je odluka drugostupajnskoga suda utemeljena na shvaćanju koje nije podudarao s tim shvaćanjem.

Vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske ispitalo je dopuštenost navedene revizije te je ocijenilo da pitanje koje je naznačeno nije važno pitanje, u smislu odredbe članka 382. stavak 2. ZPP-a, jer odluka u sporu ne ovisi o rješenju toga pitanja.

U ovom je slučaju, naime, na strani tužitelja kao stranka u postupku sudjelovalo trgovačko društvo C. o. d.d. Z., dakle dioničko društvo koje ima svojstvo pravne osobe, pa samim time ima i stranačku sposobnost prema odredbi članka 77. stavak 1. ZPP-a. Okolnost što je u tužbi i nižestupajskim presudama osim naznake tvrtke i sjedišta pravne osobe naveden podatak »Filijala za osiguranje prijevoza i kredita Z., M. 22«, ne znači da je stranka u postupku bila podružnica trgovačkog društva, niti takva naznaka podružnice stvara zabunu oko toga tko je bio stranka u postupku. Oznaka podružnice u tužbi i presudi iza naznake tvrtke trgovačkog društva može biti odlučna za neka druga postupovnopravna i materijalnopravna pitanja u parnici (npr. mjesna nadležnost), ali ne i za stranačku sposobnost.

Slijedi da naznačeno pitanje nije važno za rješenje spora, pa se revizija odbacuje kao nedopuštena prema članku 392. stavak 2. ZPP-a.

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Upravni akt – reklamacija obračuna komunalnih usluga

Odluka kojom je potrošaču odgovoreno na reklamaciju završnog obračuna komunalnih usluga, nije upravni akt

ODLUKA VISOKOG UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Us-5368/11 OD 3. RUJNA 2014.

Odlukom članka 6. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 53/91, 9/92 i 77/92) propisano je da se upravni spor može voditi samo protiv

upravnog akta, pod kojim se, prema tom Zakonu, podrazumijeva akt kojim tijelo iz članka 5. toga Zakona, u obavljanju javnih ovlasti, rješava o stanovitom pravu ili obvezi određenog pojedinca ili organizacije u kakvoj upravnoj stvari.

Dakle, iz navedene zakonske odredbe proizlazi da se u upravnom sporu može ocjenjivati samo zakonitost pojedinačnih upravnih akata državnih tijela i organizacija koje imaju javne ovlasti, a kojima je odlučeno o nekom pravu ili obvezi određene osobe u kakvoj upravnoj stvari, čemu ovdje nije udovoljeno.

Naime, iz podataka spisa razvidno je da je osporena odluka donesena pozivom na odredbu članka 24. Zakona o zaštiti potrošača (Nar. nov., br. 79/07, 125/07, 79/09 i 89/09), kojom je u stavku 7. propisano da je trgovac koji pruža javnu uslugu dužan osnovati povjerenstvo za reklamacije potrošača, u kojem trebaju biti zastupljeni predstavnici udruga za zaštitu potrošača. Povjerenstvo mora pisano odgovoriti potrošačima na zaprimljene reklamacije u roku 30 dana od dana zaprimanja reklamacije.

Slijedom izloženoga, proizlazi da odluka tuženog tijela kojom je tužitelju, kao potrošaču, odgovoreno na reklamaciju završnog obračuna komunalnih usluga, ne predstavlja upravni akt u smislu navedene odredbe članka 6. Zakona o upravnim sporovima, koji bi mogao biti predmet ocjene zakonitosti u upravnom sporu, iako je s tim u svezi u osporenoj odluci dana pogrešna uputa o pravnom lijeku.

Napomena: Na snazi je novi Zakon o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10, 143/12 i 152/14) i novi Zakon o zaštiti potrošača (Nar. nov., br. 41/14 i 110/15).

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Opći akt – privremene mjere

U upravnom sporu koji se vodi o ocjeni zakonitosti općeg akta, nije dopušteno izdavanje privremene mjere

ODLUKA VISOKOG UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Usoz-34/14 OD 29. TRAVNJA 2014.

Upravni spor koji se vodi o ocjeni zakonitosti općih akata reguliran je odredbama šestog dijela Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10 i 143/12 - u nastavku teksta: ZUS), kojima u tom upravnom sporu nije propisana mogućnost izdavanja privremene mjere, već je u odredbi članka 85. stavak 2. ZUS-a previđena mogućnost da sud do donošenja presude obustavi izvršenje osporenog općeg akta. Takva mogućnost predviđena je u zaštiti javnog interesa.

Izdavanje privremene mjere propisano je odredbom članka 47. ZUS-a i odnosi se na upravni spor čiji je predmet određen člankom 3. stavak 1. ZUS-a. U tom smislu predviđena je mogućnost suda da izda privremenu mjeru na prijedlog stranke ako je to nužno da bi se izbjegla teška i nepopravljiva šteta.

Upravni spor koji se vodi o ocjeni zakonitosti općih akata (čl. 3. st. 2. ZUS-a) vodi se radi zaštite objektivne zakonitosti te se u tom sporu ispituje suglasnost općeg akta sa zakonom ili statutom javnopravnog tijela (čl. 86. st. 3. ZUS-a), a ne ispituje se povreda pojedinačnih subjektivnih prava podnositelja zahtjeva, već se ta zaštita ostvaruje u upravnom sporu koji se pokreće tužbom na temelju članka 22. ZUS-a.

Stoga u ovom upravnom sporu ne postoji mogućnost izdavanja privremene mjere koja je usmjerena na otklanjanje teške i nepopravljive pojedinačne štete. Takav zahtjev moguće je ostvariti u upravnom sporu koji se vodi radi zaštite pojedinačnih prava.

informat, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Projekt osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta

– kritički osvrt –

DAMIR JELUŠIĆ, odvjetnik

U ovom članku autor, na temelju Naputka za pripremu i provedbu projekta osobni asistent za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, prezentira uvjete potrebne za stjecanje statusa osobnog asistenta i osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, temeljna obilježja toga projekta, prikazuje način ugovornog reguliranja odnosa između osobnih asistenata, udruga osoba s invaliditetom i voditelja projekata, problematizira vrstu i pravnu prirodu dokumenta na temelju kojega se projekt provodi i kritički se referira na činjenicu da se već gotovo cijelo desetljeće radi o pilot projektu, koji nikako da doživi normativno uređivanje putem donošenja zakona o osobnom asistentu civilnih osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta.

1. Uvod

Još od 2006. godine, prvo putem tada postojećeg Ministarstva branitelja, obitelji i međugeneracijske solidarnosti, a potom Ministarstva socijalne politike i mladih¹, provodi se pilot projekt osobnih asistenata² za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, a provodi se na temelju dokumenta čija je vrsta i pravna priroda krajnje upitna,

o čemu će u nastavku biti više riječi, pod nazivom **Naputak za pripremu i provedbu projekta osobni asistent za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta**. U ovom ćemo članku, stoga, prezentirati uvjete potrebne za stjecanje statusa osobnog asistenta i osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, temeljna obilježja toga projekta, prikazati način kontraktualnog reguliranja odnosa između osobnih asistenata, udruga osoba s invaliditetom i voditelja projekata, problematizirati vrstu i pravnu prirodu dokumenta na temelju kojega se projekt provodi i kritički se referirati na činjenicu da se već gotovo cijelo desetljeće radi o pilot projektu, koji nikako da doživi normativno uređivanje putem donošenja zakona o osobnom asistentu civilnih osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta jer je to minimum koji zavrjeđuju korisnici usluga osobnog asistenta odnosno osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta kao, nesumnjivo i neupitno, pripadnici najvulnerabilnije društvene skupine.

2. Uvjeti potrebni za stjecanje statusa osobnog asistenta i osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta

2.1. Uvjeti koje moraju ispunjavati korisnici osobnog asistenta

Korisnici osobnog asistenta mogu biti osobe kojima je potrebna pomoć u obavljanju poslova, kao što su osobna briga, higijena (pranje zubi, umivanje, tuširanje, kupanje, pranje kose, češljanje, rezanje noktiju), pomoć pri ustajanju iz kreveta i odlasku u krevet, odijevanje i svlačenje, pomoć pri obavljanju fizioloških potreba, pomoć pri hranjenju i pijenju, pripremanje obroka, davanje lijekova, pomoć pri sitnim kućnim poslovima (pospremanje stola, papira, knjiga, časopisa, dodavanje pomagala, pri listanju knjige, pisanju, održavanju prostorija), obavljanje kupovine, pomoć prema fizičkim potrebama (transfer krevet - kolica, pomoć pri telefoniranju i slično), obavljanje administrativnih poslova, odlazak liječniku (uputnice, doznake, recepti), odlazak u banku, poštu, dostava i podizanje razne dokumentacije, pomoć pri uspostavljanju i olakšavanju komunikacije, te pratnja i pomoć u različitim socijalnim aktivnostima.

Na navedene kriterije i uvjete koje moraju ispunjavati korisnici osobnog asistenta može se izreći čitav niz kritika i objekcija, od kojih ćemo mi akcentirati dvije najrelevantnije. Prvo, korisnici ne bi smjeli biti definirani prema vrstama pomoći koja im je potrebna, nego po stupnju i vrsti invaliditeta. Drugo, iz Naputka je nejasno, što onda otvara neslućene granice proizvoljnosti i samovoljnosti u odabiru korisnika, trebaju li oni, da bi stekli status, imati potrebu za svim navedenim vrstama pomoći *in cumulo* ili je za stjecanje statusa dovoljno da imaju potrebu samo za nekim vrstama pomoći i asistenture.

2.2. Uvjeti koje moraju ispunjavati osobni asistenti

Uvjeti koje moraju ispunjavati osobni asistenti, kolokvijalno rečeno, distingvirani su u tri *ešalona*. **Tri su temeljna uvjeta da je osobni asistent prije podnošenja prijave bio nezaposlen, drugi da ima najmanje srednju stručnu spremu, SSS, a treći da je završio najmanje osnovnu školu i da ima Potvrdu da je završio tečaj za njegovatelja.** Referirajući se na tri netom navedena uvjeta, prvo, potrebnim i nužnim smatramo samo završavanje tečaja za njegovatelje da bi se svi oni asistenti koji nisu medicinske struke barem minimalno obrazovali o poslovima skrbi i njege koju zahtijevaju osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta. Drugo, *argumentum a contrario*, sve ostale uvjete karakteriziramo nenužnima i nepotrebnima, pukim suvišnim administriranjem i kompliciranjem. Jer, treće, navedeni poslovi koje obavljaju osobni asistenti poslovi su najmanjeg stupnja složenosti i zahtjevnosti pa je krajnje nejasno i nedokučivo zbog čega bi za njihovo obavljanje trebalo čak i osnovnoškolsko obrazovanje, a kamoli srednja stručna sprema. Naposljetku, četvrto, još je nejasnije i nedokučivije zbog čega je jedan od uvjeta i uvjet prethodne nezaposlenosti. Nadalje, prelazeći na sljedeća tri uvjeta, kandidat za osobnog asistenta uz prijavu mora priklopiti tri javne isprave - liječničku potvrdu o općoj psihofizičkoj i zdravstvenoj sposobnosti, uvjerenje da protiv njega nije pokrenut kazneni postupak i potvrdu da mu nije oduzeta poslovna sposobnost.

U kontekstu tih uvjeta, također, imamo stanovite objekcije. Prvo, nije

nužno da osobni asistent bude potpuno zdravstveno sposoban, dovoljno je da to bude u mjeri da fizički može konkretnom korisniku pružati sve potrebne usluge odnosno pomoć. Drugo, umjesto uvjerenja da protiv kandidata nije iniciran kazneni postupak kudikamo razumniji i potrebniji uvjet bio bi dostava uvjerenja o kaznenopravnoj neosuđivanosti. Konačno, u uvjetno rečeno trećem *ešalonu* uvjeta dva su negativna uvjeta odnosno pretpostavke za stjecanje statusa asistenta. Prvo, osobni asistent ne može biti osoba s kojom je korisnik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju. Drugo, osobni asistent ne može biti član obitelji, osim u iznimnim slučajevima. Kritiku na ovom mjestu upućujemo zato što nije propisano odnosno koji su to iznimni slučajevi, što opet, dakako, širom otvara vrata za arbitrarost, nejednakost, diskriminaciju, manipulacije i makinacije.

2.3. Ostali podatci o pilot projektu

Od ostalih bitnih podataka o pilot projektu iz krajnje lakonskog i lapidarnog sadržaja Naputka, koji, *nota bene*, ima malo više od dvije stranice napisane u *Microsoft Wordu*, izlučujemo, prvo, pravo korisnika da sam odabere osobnog asistenta. U protivnom, može ga odabrati posredstvom udruge osoba s invaliditetom koja vodi projekt. Drugo, korisnici imaju pravo tražiti promjenu osobnog asistenta, izraziti mišljenje o asistenciji koju koriste ili sugerirati odabir određene osobe. Treće, svakom se korisniku može odobriti najviše 20 sati asistencije tjedno, dakle 80 sati mjesečno, a u svrhu je procjene broja potrebnih sati asistencije za svakog korisnika mjerodavnom Ministarstvu potrebno dostaviti ispunjenu Listu procjene i praćenja potreba. Četvrto, cijena sata pružanja usluge osobne asistencije iznosi 25,00 kuna *neto*. Konačno, peto, broj radnih sati osobnog asistenta uključuje fleksibilno radno vrijeme, te mogućnost rada neradnim danima i blagdanima, kao i u večernjim satima, a prema dogovoru korisnika i osobnog asistenta.

U kontekstu navedenog bjelodano je da je maksimalan broj sati asistenture mjesečno 80. Mjesec sastojeći od 30 dana ima 720, a onaj sastojeći od 31 dana 744 sata. Dakle, trenutno je asistenturom, u vremenskom kontek-

¹ www.mspm.hr

² Izrazi u ovom članku korišteni u muškom rodu, primjerice asistent ili njegovatelj, rodno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

stu, pokriveno 11 % odnosno 10,75 % mjesečno potrebne asistenture. Jer, ovaj je pilot projekt (*nomen est omen*) namijenjen osobama s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta. Takvim osobama asistentura nije potrebna 2,58 sati dnevno, koliko im trenutno financira država, nego 24 sata dnevno. Sedam dana u tjednu, 365 dana u godini. Pitamo se, stoga, javno i retorički, pita li se netko u mjerodavnom Ministarstvu, znajući da se ne pita, na koji način osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta osiguravaju tuđu skrb i njegu za preostalih 21,42 sata dnevno. Posebice oni koji u domaćinstvu nemaju članova obitelji koji bi im ih mogli osigurati ni, dakako, financijskih sredstava da za to preostalo dugo vrijeme plate tuđu skrb i njegu odnosno asistenturu. Jer, izračun je krajnje jednostavan - cjelodnevna asistentura korisnika stoji točno 600,00 HRK. Dakle, 18.000,00 odnosno 18.600,00 HRK mjesečno.

2.4. Radnopravni status asistenata te način provedbe pilot projekta i reguliranje odnosa udruga, korisnika, osobnih asistenata

Mjerodavno Ministarstvo pilot projekt *ab initio* provodi preko udruga osoba s invaliditetom koje se prijave na natječaj. Udruga je prije početka provedbe projekta s osobnim asistentima obvezna sklopiti ugovore o radu na određeno vrijeme ili ugovore o radu na neodređeno vrijeme. Dakle, drugim riječima, osobni asistenti u svojstvu radnika s udrugama u svojstvu poslodavaca zasnivaju radni odnos sa svim radnopravnim učincima koji iz toga odnosa proizlaze. Jedan je od njih, primjerice, da se asistentima plaćaju obvezna osiguranja razmjerno vremenu provedenom na radu, polovici punog radnog vremena, a drugi da imaju pravo na plaćeni godišnji odmor. Nadalje, drugo, udruga je prije početka provedbe projekta obvezna s korisnicima sklopiti ugovore o suradnji za osiguravanje osobnog asistenta, te u roku osam dana, računajući od dana potpisivanja po jedan primjerak svih ugovora dostaviti mjerodavnom Ministarstvu. Konačno, treće, udruga je prije početka provedbe projekta i s voditeljima projekata obvezna sklopiti ugovore o djelu ako nisu radnici udruge, a ako jesu, njihov je plaćeni rad na mjestu voditelja projekta potrebno iskazati kroz udjel u *bruto* plaći zaposlenika voditelja projekta. Voditelj projekta dužan je koordinirati rad osobnih asistenata, pratiti rad osobnih asistenata na terenu, zadovoljstvo korisnika pruženom uslugom, voditi evidenciju o mjesečnim izvješćima osobnog asistenta i korisnika, te evidenciju o broju iskorištenih sati osobnog asistenta, dok je na kraju provedbe dužan pripremiti evaluaciju provedbe projekta za svakog korisnika ponaosob. U kon-

tekstu navedenoga, *de lege ferenda*, kada navedena materija jednom bude normativno regulirana na zakonskoj i podzakonskoj razini, izričito se protivimo da se asistentura provodi preko udruga osoba s invaliditetom iz više razloga, od kojih ćemo apostrofirati dva esencijalna. Prvi smo već uzgredno spomenuli, a sastoji se u tome da takvo rješenje otvara golem prostor za voluntarizam i arbitrarnost. Drugi razlog leži u činjenici da država, na temelju Zakona, vodi Registar o osobama s invaliditetom³, ima potrebne podatke o (ne)ispunjavanju kriterija za stjecanje statusa korisnika, financira asistenturu i, preko tijela državne uprave, u svakom je smislu više nego kapacitirana za obavljanje toga posla. Osim toga, *in ultima linea*, to je njezina ustavna obveza na temelju više ustavnih osnova.

3. Problematična pravna priroda naputka na temelju kojeg se pilot projekt (pro) vodi

U nastavku iznijet ćemo neka naša pravna promišljanja o pravnoj prirodi Naputka o pripremi i provedbi projekta osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta. U tom smislu, prvo, akcentiramo da je iz njegova sadržaja sasvim razvidno samo tko ga je donio i kada - tadašnje Ministarstvo branitelja, obitelji i međugeneracijske solidarnosti 8. ožujka 2011.

Dakle, u smislu odredaba Uredbe o uredskom poslovanju⁴, on nije upravni akt jer ne sadržava klasifikacijsku oznaku, urudžbeni broj, potpisni pečat. Odnosno, drugim riječima, formalnopravno je insuficijentan da bi bio neupravni akt u smislu mjerodavnih odredaba navedene Uredbe. Drugo, on zasigurno nije ni pojedinačni upravni akt, i to iz barem dva razloga. Prvo, zato što su njegove karakteristike eksternost i apstraktnost sadržaja, a drugo jer ne sadržava obvezne elemente upravnog rješenja normirane odredbom članka 98. st. 1. Zakona o općem upravnom postupku⁵, niti se, uostalom, tako zove. Nadalje, treće, na temelju tzv. norme o nadležnosti regulirane odredbom članka 3. st. 2. Zakona o upravnim sporovima⁶, prema kojoj je za prosudbu relevantno tijelo koje ga je donijelo, on nije ni opći odnosno općenormativni akt jer nije donesen po tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe koja ima javnu ovlast ili pravne osobe koja obavlja javnu službu. Četvrto, metodom eliminacije posrijedi bi trebao biti propis. Zakonom o sustavu državne uprave⁷ je kao jedan od poslova državne uprave nor-

miran i posao donošenja provedbenih propisa za provedbu zakona⁸, a Ministarstvo koje je donijelo Naputak jest, nedvojbeno i neupitno, tijelo državne uprave. Zakon propisuje da ministri, predstojnici državnih ureda i ravnatelji državnih upravnih organizacija donose pravilnike, naredbe i naputke za provedbu zakona i drugih propisa kad su na to izričito ovlašteni, u granicama dane ovlasti⁹, te da se naputkom propisuje način rada u tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti¹⁰.

Dakle, iako se predmetni dokument zove *Naputak*, on to ni sadržajno ni formalno nije jer se njima propisuje sasvim nešto drugo od navedenoga. Konačno, navedeni Naputak ne može se okarakterizirati propisom jer je ustavnom odredbom¹¹ propisano da se, prije nego što stupe na snagu, zakoni i drugi propisi državnih tijela objavljuju u *Narodnim novinama*, službenom listu Republike Hrvatske. Naputak, treba li to uopće reći, iako ga je donijelo državno tijelo odnosno tijelo državne uprave, nikada nije publiciran u *Narodnim novinama* pa, posljedično toj činjenici, nije kao propis mogao ni stupiti na snagu.

Praksa Ustavnog suda donosi sljedeće: »...Člankom 90. stavkom 1. Ustava propisano je: 'Članak 90. Prije nego što stupe na snagu (...) drugi propisi državnih tijela objavljuju se u 'Narodnim novinama', službenom listu Republike Hrvatske. (...)'. Sukladno citiranoj ustavnoj odredbi, eksterni općenormativni i pravnoobvezujući akti državnih tijela ne mogu stupiti na pravnu snagu ako prethodno nisu objavljeni u *Narodnim novinama*. Aktom objave u službenom listu oni postaju javno dostupni, a zatim, pod propisanim uvjetima stupaju na snagu, čime postaju primjenjivi, to jest stječu svojstvo općeobveznosti i djeluju prema svim svojim adresatima. Eksterni općenormativni akt državnog tijela koji nije objavljen u *Narodnim novinama*, stoga, nije ni stupio na pravnu snagu, kao takav nije primjenjiv, nije općeobvezan i ne djeluje ni prema kome. Slijedom navedenog, takav akt ne može se smatrati propisom (odnosno 'drugim propisom') te ne može biti ni predmet ustavnosudske ocjene u smislu citiranog članka 125. alineje 2. Ustava¹²...«.

⁵ Zakon o općem upravnom postupku (Nar. nov., br. 47/09).

⁶ Zakon o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10, 143/12 i 152/14).

⁷ Zakon o sustavu državne uprave (Nar. nov., br. 150/11 i 12/13 - Odluka USRH).

⁸ Ibid., čl. 1. st. 2.

⁹ Ibid., čl. 18.

¹⁰ Ibid., čl. 19. st. 3.

¹¹ Ustav Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 8/98 - proć. tekst, 113/00, 124/00 - proć. tekst, 28/01, 41/01 - proć. tekst, 55/01 - ispr., 76/10, 85/10 - proć. tekst i 5/14 - Odluka USRH).

¹² Broj: U-II-3209/2013 i U-II-4311/2013.

Nakon stupanja na snagu ZUS-a Ustavni je sud bio dužan uskladiti dotadašnje određenje drugog propisa u smislu članka 125. al. 2. Ustava s okolnostima koje su u pravnom poretku nastupile poslije stupanja na snagu ZUS-a, 1. siječnja 2012. U nastavku citiramo relevantan dio obrazloženja Odluke Ustavnog suda kojom je to učinjeno: »...uvažavajući zakonsko određenje općih akata iz članka 3. stavka 2. ZUS-a, pod 'drugim propisom', u smislu članka 125. alineje 2. Ustava, razumijeva se eksterni općenormativni i pravno obvezujući akt koji je donijelo tijelo državne vlasti radi uređenja pojedinih pitanja, izvršenja i/ili provedbe zakona, odnosno provedbe drugog propisa više pravne snage, koji uređuje odnose na općenit način i koji djeluje prema svima koji se nađu u pravnoj situaciji da se na njih dotični akt ima primijeniti. Sukladno tome, temeljna materijalna obilježja 'drugog propisa' u smislu članka 125. alineje 2. Ustava jesu njegova apstraktnost i generalnost. Ustavni sud Republike Hrvatske može odlučiti, na temelju članka 125. alineje 2. Ustava, provesti kontrolu ustavnosti i zakonitosti i općeg akta tijela državne vlasti koji ima samo jedno materijalno obilježje 'drugog propisa' (apstraktnost ili generalnost), ako ocijeni da je to nužno radi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom i drugih najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske utvrđenih u članku 3. Ustava. 'Drugim propisima' u smislu članka 125. alineje 2. Ustava ne smatraju se eksterni i interni opći akti koje donose tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, druge pravne osobe s javnim ovlastima i pravne osobe koje obavljaju javnu službu u smislu članka 3. stavka 2. ZUS-a. Kontrola njihove zakonitosti u nadležnosti je Visokog upravnog suda Republike Hrvatske. Ustavnost tih akata osigurava se pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske odgovarajućom primjenom članka 37. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 99/99, 29/02 i 49/02 - proć. tekst). Drugim riječima, ako u postupku utvrdi da zakon na kojemu se temelji opći akt iz članka 3. stavka 2. ZUS-a, odnosno njegova mjerodavna odredba, nije suglasan s Ustavom, Visoki upravni sud Republike Hrvatske bio bi ovlašten zastati s postupkom ocjene zakonitosti dotičnog općeg akta i podnijeti Ustavnom sudu Republike Hrvatske zahtjev za ocjenu suglasnosti tog zakona, odnosno njegove mjerodavne odredbe, s Ustavom. Istovjetno pravilo važi i za druge propise (ako u postupku utvrdi da drugi propis na kojemu se temelji opći akt iz članka 3. stavka 2. ZUS-a, odnosno njegova mjerodavna odredba, nije suglasan sa zakonom i Ustavom, Visoki upravni sud Republike Hrvatske bio bi ovlašten zastati s postupkom ocjene zakonitosti dotičnog općeg akta i pod-

Projekt osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta

Nastavak sa 7. stranice

nijeti Ustavnom sudu Republike Hrvatske zahtjev za ocjenu suglasnosti tog drugog propisa, odnosno njegove mjero-odredbe, sa zakonom i Ustavom). Iznimka od pravila da se 'drugim propisima' u smislu članka 125. alineje 2. Ustava ne smatraju eksterni i interni opći akti koje donose tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave jesu statuti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zbog njihove važnosti za ostvarenje Ustavom zajamčenog prava građana na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (članak 4. stavak 1. i glava VI. Ustava), kontrola zakonitosti statuta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mora biti izuzeta iz nadležnosti Visokog upravnog suda Republike Hrvatske u smislu članka 3. stavka 2. ZUS-a i neposredno provedena u okviru kontrole ustavnosti i zakonitosti iz članka 125. alineje 2. Ustava¹³...

Dakle, možemo konstatirati da je predmetni Naputak jedna vrsta normativnog čudnovatog kljunaša odnosno dokument koji nije ni upravni akt, ni neupravni akt, ni opći akt ni propis jer ne zadovoljava propisane uvjete da bi bio bilo što od navedenoga. Slijedom te činjenice posljedično možemo zaključiti da se predmetni pilot projekt već gotovo čitavo desetljeće, zbog propusta administracije u tom vremenskom intervalu, provodi bez valjane pravne podloge.

4. Nužnost hitnog zakonskog i podzakonskog reguliranja predmetne materije

Ova materija već gotovo čitavo desetljeće čeka na normativno uređenje, primarno u formi donošenja zakona o osobnom asistentu za civilne osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, a potom i provedbenih podzakonskih propisa kojima bi se detaljno razradila zakonska materija. Još je, pak, veći propust da se predmetni pilot projekt, iz razloga koje smo detaljno pravno argumentirali i elaborirali, provodi bez ikakve valjane pravne podloge odnosno normativnog ishodišta i uporišta. O jednakopravnosti s nekim drugim kategorijama osoba s invaliditetom da se i ne govori. Primjerice, hrvatski ratni vojni invalidi I. skupine imaju pravo na usluge osobe za pružanje njege i pomoći. Navedena osoba, tzv. njegovatelj, ima pravo na naknadu plaće u iznosu osobne invalidnine invalida I. skupine, prava iz mirovinskog i zdravstvenog osigu-

ranja, pravo na doplatu za djecu i prava za vrijeme nezaposlenosti, kao zaposlena osoba prema posebnim propisima¹⁴.

S obzirom na to da se mjesečni iznos osobne invalidnine invalida I. skupine određuje u iznosu od 115 % od utvrđene proračunske osnovice u Republici Hrvatskoj¹⁵, koja je u 2015. iznosila 3.326,00 HRK¹⁶, njegovatelj HRVI-a I. skupine primaju mjesečnu naknadu u iznosu od 3.824,90 HRK. Kada se navedeni iznos podijeli s cijenom sata tuđe pomoći i njege od 25,00 HRK, dobije se broj od 152,99 sati mjesečno na koje imaju pravo HRVI I. skupine, naspram 80 sati, na koliko imaju pravo civilne osobe s najtežim invaliditetom. S tim, dakako, da HRVI-ima to pravo jamči Zakon, a civilnim osobama s invaliditetom dokument krajnje dubiozne egzistentnosti i pravovaljanosti. Ergo, prvo treba čim žurnije regulirati tu materiju zakonom i provedbenim podzakonskim aktima, a potom u pravu na mjesečni broj sati tuđe pomoći i njege izjednačiti najteže civilne i ratne vojne invalide jer im je pomoć jednako potrebna i jednako ih košta na tržištu.

5. Zaključak

Već se gotovo čitavo desetljeće, bez normativnog uređenja, u Republici Hrvatskoj provodi pilot projekt osobne asistencije za civilne osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta. Projekt se provodi na temelju Naputka mjerodavnog Ministarstva, u kojem stoji tko i pod kojim uvjetima može steći status osobnog asistenta i korisnika usluge. Maksimalan broj sati asistencije je 80 mjesečno, a sat je plaćen 25,00 HRK *neto*, s tim da asistenti s udrugama osoba s invaliditetom zasnivaju radni odnos sklapanjem ugovora o radu, na temelju čega, osim prava na plaću, stječu i brojna druga radna prava. Ovu materiju nužno je regulirati na zakonskoj i podzakonskoj provedbenoj razini jer je nedopustivo i neprihvatljivo da je to kapitalno pravo najvulnerabilnije društvene skupine, poglavito s aspekta odredbe članka 58. st. 2. Ustava, praktički nenormirano i da se i dan-danas provodi u formi pilot projekta.

¹⁴ Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Nar. nov., br. 174/04, 92/05, 2/07 - Odluka USRH, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10 - Odluka USRH, 55/11, 140/12, 19/13 - proć. tekst, 33/13 - ispr., 148/13 i 92/14), čl. 85. st. 2.

¹⁵ Ibid, čl. 66. st. 2.

¹⁶ Zakon o izvršavanju Državnog proračuna za 2015. (Nar. nov., br. 148/14 i 103A/2015), čl. 21.

Uredio Jerko Slovinić, dipl. iur.

Europska komisija utvrdila jedinstvene dokumente

ANTE LOBOJA, dipl. iur.

Početkom siječnja 2016. Europska komisija donijela je *Provedbenu uredbu (br. 2016/7) o utvrđivanju standardnog obrasca za europsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavi (ESPD)*. Uredba je stupila na snagu, obavezujuća je i izravno se primjenjuje u svim državama članicama Europske unije, pa tako i u Republici Hrvatskoj.

Uvod

Europska komisija 5. siječnja 2016. donijela je *Provedbenu uredbu (br. 2016/7) o utvrđivanju standardnog obrasca za europsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavi*. Uredba je stupila na snagu 20. dana od dana objave u Službenom listu EU, te je u potpunosti obavezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama EU, pa tako i u Republici Hrvatskoj. Uredbom se utvrđuje standardni obrazac (*Prilog 2. Uredbe*), koji se koristi za potrebe izrade europske jedinstvene dokumentacije o nabavi, iz članka 59. Direktive 2014/24/EU.

Nove direktive o javnoj nabavi, koje su stupile na snagu 18. travnja 2014., idu u smjeru značajnog smanjenja formalizma u postupcima javne nabave. U tom smislu Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2014/24/EU, koja regulira postupke javne nabave u »klasičnom« sektoru, predviđa europsku jedinstvenu dokumentaciju o nabavi - ESPD (engl.: »European Single Procurement Document«), kao ažuriranu, službenu izjavu gospodarskog subjekta, natjecatelja ili ponuditelja, koja služi kao prethodni dokaz u postupku javne nabave, a koji se daje umjesto potvrda koje izdaju tijela javne vlasti ili treće strane.

Rješenje koje donosi nova »klasična« direktiva u svezi s načinom dokazivanja sposobnosti u postupku javne nabave, nakon transpozicije novih direktiva u nacionalna zakonodavstva država članica EU, značajno će pojednostavniti i ubrzati provedbu postupaka javne nabave, smanjiti administrativno opterećenje, ali i troškove sudjelovanja gospodarskih subjekata u postupcima javne nabave.

Obrazloženje iz direktiva za uvođenje ESPD-a

Uvođenje ESPD-a obrazloženo je u uvodnoj izjavi 84. nove Direktive 2014/24/EU, na sljedeći način:

»Mnogi gospodarski subjekti, i to ne samo

mala i srednja poduzeća, smatraju da veliku prepreku njihovu sudjelovanju u javnoj nabavi predstavlja administrativno opterećenje koje proizlazi iz potrebe generiranja (odnosno ishođenja) znatnog broja potvrda ili drugih dokumenata vezanih uz osnove za isključenje i kriterije za odabir (tj. »razloge isključenja i uvjete sposobnosti gospodarskih subjekata«, prema važećem Zakonu o javnoj nabavi). Ograničavanjem takvih zahtjeva, primjerice korištenjem Europskog jedinstvenog dokumenta o nabavi - ESPD-a, koji se sastoji od ažurirane izjave gospodarskog subjekta, moglo bi se postići znatno pojednostavnjenje u korist naručitelja i gospodarskih subjekata.«

Dakle, jedan od najvažnijih ciljeva novih Direktiva, 2014/24/EU i 2014/25/EU jest smanjenje administrativnog opterećenja naručitelja i gospodarskih subjekata, a posebno malih i srednjih poduzeća. ESPD je ključan element toga nastojanja. Standardni obrazac za ESPD iz navedenog razloga izrađen je tako da se otkloni potreba za dostavom znatnog broja potvrda i drugih dokumenata povezanih s osnovama za isključenje gospodarskih subjekata iz postupka javne nabave (tj. »razlozima za isključenje gospodarskog subjekta«) i kriterijima za odabir gospodarskog subjekta (»uvjeti sposobnosti«).

Uz ponude u otvorenim postupcima i zahtjeve za sudjelovanje u ograničenim postupcima, natjecateljskim postupcima uz pregovore, natjecateljskom dijalogu i partnerstvu za inovacije, mora se priložiti ESPD koji su gospodarski subjekti ispunili kako bi dostavili tražene podatke.

U standardnom obrascu ESPD-a navode se i odgovarajući podatci glede subjekata na čije se sposobnosti gospodarski subjekt oslanja da bi se provjera tih podataka mogla provesti zajedno s provjerom glede glavnoga gospodarskog subjekta i pod istim uvjetima.

Da bi se izbjeglo administrativno opterećenje naručitelja te mogući proturječni navodi u pojedinim dokumentima o nabavi, naručitelji bi prethodno trebali jasno naznačiti koje podatke gospodarski subjekti moraju navesti u ESPD-u, i to u pozivu za nadmetanje ili upućivanjem u pozivu na druge dijelove dokumentacije o nabavi (def.: »dokumentacija o nabavi« je bilo koji dokument, koji je sastavljen ili na koji javni naručitelj upućuje, a u kojemu se opisuju ili određuju elementi nabave ili postupka, uključujući obavijest o nadmetanju, tehničke specifikacije, opisnu dokumentaciju, predložene ugovorne uvjete, formate dokumenata koje podnose natjecatelji ili ponuditelji, informacije o općim primjenjivim obavezama te svu dodatnu dokumentaciju), koju gospodarski subjekti u svakom slučaju moraju detaljno provjeriti u svrhu svojeg sudjelovanja i mogućeg podnošenja ponude.

ESPD bit će obavezni koristiti i javni i sektorski naručitelji, na isti način i pod istim uvjetima.

lila je standardni obrazac europske cije o nabavi

ESPD

Sadašnje zakonsko rješenje u svezi s dokazivanjem nepostojanja razloga za isključenje i ispunjavanja uvjeta sposobnosti

Važeći Zakon o javnoj nabavi (Nar. nov., br. 90/11, 83/13, 143/13 i 13/14), u članku 67. propisuje »obvezne razloge za isključenje natjecatelja ili ponuditelja«, a u članku 68. ostale (»neobvezne«) razloge isključenja natjecatelja ili ponuditelja iz postupka javne nabave.

Među obveznim razlozima isključenja navodi se situacija: »**ako je gospodarski subjekt ili osoba ovlaštena po zakonu za zastupanje gospodarskog subjekta pravomoćno osuđena za bilo koje od kaznenih djela pobrojanih u članku 67. stavku 1. toč. 1. Zakona, odnosno za odgovarajuća kaznena djela prema propisima države sjedišta gospodarskog subjekta ili države čiji je državljanin osoba ovlaštena po zakonu za zastupanje gospodarskog subjekta**«. Za potrebe utvrđivanja tih okolnosti, gospodarski subjekt u ponudi ili zahtjevu za sudjelovanje dostavlja izjavu, koju daje osoba po zakonu ovlaštena za zastupanje gospodarskog subjekta.

Također, obavezan razlog isključenja iz članka 67. Zakona je situacija ako gospodarski subjekt nije ispunio obvezu **plaćanja dospjelih poreznih obveza i obveza za mirovinsko i zdravstveno osiguranje**. Navedena činjenica dokazuje se potvrdom Porezne uprave o stanju duga, važećim jednakovrijednim dokumentom nadležnog tijela države sjedišta gospodarskog subjekta ili odgovarajućom izjavom osobe koja je po zakonu ovlaštena za zastupanje gospodarskog subjekta ispred nadležne sudske ili upravne vlasti ili bilježnika, i sl.

Naručitelj je obavezan u postupku javne nabave odrediti uvjete vezano uz **pravnu i poslovnu sposobnost natjecatelja odnosno ponuditelja**, te je u tom smislu svaki natjecatelj ili ponuditelj obavezan u postupku javne nabave dokazati svoj **upis u sudski, obrtni, strukovni ili drugi odgovarajući registar države sjedišta gospodarskog subjekta**, što se dokazuje odgovarajućim izvodom, a ako se oni ne izdaju u državi sjedišta gospodarskog subjekta, gospodarski subjekt može dostaviti izjavu s ovjere potpisa kod nadležnog tijela.

Nadalje, ako određuje uvjete **financijske te tehničke i stručne sposobnosti gospodarskog subjekta**, naručitelj zahtijeva od natjecatelja ili ponuditelja da zadovolje minimalne razine financijske te tehničke i stručne sposobnosti, u kojem slučaju u dokumentaciji za nadmetanje naručitelj određuje i dokaze/dokumente koje su natjecatelji ili ponuditelji obvezni dostaviti.

S druge strane, natjecatelji uz zahtjev za sudjelovanje u postupku javne nabave (ograničenom; pregovaračkom s prethodnom objavom, i sl.) odnosno ponuditelj u ponudi u otvorenom postupku javne nabave, dostavljaju dokaze/dokumente kojima

dokazuju da ne postoje obvezni i ostali - neobvezni, razlozi isključenja (ako je tako određeno u dokumentaciji za nadmetanje), te tražene dokaze o pravnoj i poslovnoj, financijskoj te tehničkoj i stručnoj sposobnosti za izvršenje ugovora o javnoj nabavi.

Svi ponuditelji odnosno natjecatelji dostavljaju tražene dokumente u izvorniku, ovjerenom ili u neovjerenom preslici, kako bi dokazali nepostojanje osnova za isključenje iz postupka javne nabave te ispunjavanje propisanih uvjeta sposobnosti za izvršenje ugovora o javnoj nabavi.

Od 1. siječnja 2016. svi naručitelji u postupcima javne nabave velike vrijednosti moraju odrediti obveznu dostavu ponuda i zahtjeva za sudjelovanjem elektroničkim putem kroz sustav Elektroničkog oglasnika javne nabave, a u postupcima javne nabave male vrijednosti moraju omogućiti elektroničku dostavu. Radi se o novoj mogućnosti i daljnjem razvoju e-javne nabave, i to modula **e-dostava ponuda, zahtjeva za sudjelovanje, planova i projekata te zahtjeva za kvalifikaciju**. Dokumenti koji se učitavaju mogu biti u različitim formatima (.doc, .xls, .pdf, i dr.), ili u obliku .zip datoteke.

Što je Europska jedinstvena dokumentacija o nabavi

Kao što je navedeno, ESPD je osobna izjava gospodarskog subjekta koja predstavlja **preliminarni (prethodni) dokaz** kojim se zamjenjuju potvrde koje izdaju tijela javne vlasti (npr. ministarstva, sudovi i sl.) ili treće osobe (npr. naručitelji, tijela nadležna za potvrđivanje, tijela za ocjenu sukladnosti i sl.), a koje su natjecatelji/ponuditelji obvezni dostaviti prema sadašnjem zakonskom rješenju.

Kako je propisano člankom 59. Direktive 2014/24/EU, to je **službena izjava** gospodarskog subjekta da se ne nalazi u jednoj od situacija, u kojoj se gospodarski subjekt **isključuju ili se mogu isključiti, da ispunjava odgovarajuće kriterije za odabir gospodarskog subjekta (»uvjeti sposobnosti«)** i da, prema potrebi, ispunjava objektivna pravila i kriterije koji su određeni u svrhu ograničavanja broja inače kvalificiranih natjecatelja, koji će se pozvati na sudjelovanje. Cilj ESPD-a je smanjiti administrativno opterećenje koje nastaje zbog zahtjeva za izradu znatnog broja potvrda i drugih dokumenata povezanih s razlozima za isključenje i kriterijima za odabir gospodarskog subjekta.

Što se ESPD-om potvrđuje

Dakle, rješenje koje donosi nova »klasična« Direktiva **obvezuje** naručitelja da u zahtjevu za sudjelovanje ili u ponudi **prihvati** ESPD kao preliminarni dokaz umjesto **potvrda (certifikata)** koje izdaju tijela javne vlasti ili treće osobe, a kojim se potvrđuje da određeni gospodarski subjekt, natjecatelj ili ponuditelj u postupku javne nabave, ispunjava sljedeće uvjete, i to:

a) da nije u nekoj od situacija zbog ko-

jih se gospodarski subjekt moraju isključiti ili mogu biti isključeni (npr. kažnjavanost; neplaćeni porezi; stečaj);

b) da zadovoljava kriterije za odabir (odnosno propisane uvjete sposobnosti za izvršenje ugovora) - sposobnost za obavljanje profesionalne djelatnosti odnosno pravnu i poslovnu sposobnost; financijsku sposobnost; tehničku i stručnu sposobnost;

c) da ispunjava objektivna pravila i kriterije u svezi sa smanjivanjem broja, inače kvalificiranih natjecatelja, koji će sudjelovati u 2. stupnju ograničenog postupka; natjecateljskog postupka uz pregovore (odnosno pregovaračkog postupka s prethodnom objavom), natjecateljskog dijaloga, i sl.), gdje je primjenjivo, odnosno ako naručitelj koristi tu mogućnost u navedenim postupcima javne nabave, pa je odredio objektivne i nediskriminirajuće kriterije ili pravila u obavijesti o nadmetanju (pozivu na nadmetanje).

Dakle, ESPD je alat koji olakšava sudjelovanje u postupcima javne nabave.

Dostava ESPD-a isključivo u elektroničkom obliku

Direktiva 2014/24/EU omogućuje odgodu propisivanja obveze dostavljanja ESPD-a isključivo u elektroničkom obliku, na standardnom obrascu koji je utvrdila Europska komisija svojom provedbenom uredbom broj 2016/7, najkasnije do 18. travnja 2018. Elektroničke i papirne verzije ESPD-a mogu postojati istodobno najkasnije do navedenog datuma.

Kada je u pitanju važeći Zakon o javnoj nabavi, njime je predviđen obavezan prelazak na elektroničku dostavu ponuda i zahtjeva za sudjelovanje za sve vrijednosti nabave, u potpunosti od 1. srpnja 2016., u slučajevima kada se provodi otvoreni postupak, ograničeni postupak, pregovarački postupak s prethodnom objavom ili natjecateljski dijalog. U ostalim postupcima naručitelj može odrediti elektroničku dostavu.

Korištenje ESPD-a naručiteljima i gospodarskim subjektima omogućit će se s pomoću besplatnog servisa ESPD-a, (<https://webgate.acceptance.ec.europa.eu/growth/tools-databases/ecertis2/resources/espd/index.html>), koji će službe Europske komisije staviti na raspolaganje naručiteljima, gospodarskim subjektima, pružateljima elektroničkih usluga i drugim zainteresiranim stranama. Besplatni web servis Europske komisije omogućuje naručiteljima izradu, odnosno kreiranje i ponovno korištenje ESPD obrasca s osnovama za isključenje, a gospodarskim subjektima ispunjavanje, učitavanje i printanje ESPD-a u postupku javne nabave.

Uz ponude u otvorenim postupcima i zahtjeve za sudjelovanje u ograničenim postupcima, natjecateljske postupke uz pregovore, natjecateljske dijaloge i partnerstva za inovacije, natjecatelji odnosno ponuditelji prilažu ESPD, s traženim podatcima.

Standardni obrazac ESPD-a, propisan Prilogom 2. predmetne Uredbe Komisije, sadržava sljedeće dijelove i odjeljke:

- **Dio I. Podaci o postupku nabave i javnom naručitelju ili naručitelju**

- **Dio II. Podaci o gospodarskom subjektu**

- **Dio III. Kriteriji (razlozi) za isključenje:**

- **A: Osnove povezane s kaznenim presudama** (njihova je primjena obvezna na temelju članka 57. stavak 1. Direktive 2014/24/EU. Njihova je primjena obvezna i za javne naručitelje u skladu s člankom 80. st. 1. podst. 2. Direktive 2014/25/EU, dok naručitelji koji nisu javni naručitelji mogu odlučiti hoće li primjenjivati te kriterije za isključivanje)

- **B: Osnove povezane s plaćanjem poreza ili doprinosa za socijalno (mirovinsko i zdravstveno) osiguranje** (njihova je primjena obvezna na temelju članka 57. st. 2. Direktive 2014/24/EU u slučaju konačne i obvezujuće odluke. Pod istim uvjetima, njihova je primjena obvezna i za javne naručitelje na temelju članka 80. stavak 1. drugog podstavka Direktive 2014/25/EU, dok naručitelji koji nisu javni naručitelji mogu odlučiti hoće li primjenjivati te osnove za isključenje)

- **C: Osnove povezane s insolventnošću, sukobima interesa ili poslovnim prekršajem (vidjeti čl. 57. st. 4. Direktive 2014/24/EU)** (slučajevi kada se gospodarski subjekt mogu isključiti; države članice mogu učiniti primjenu tih osnova za isključenje obvezujućom za javne naručitelje)

- **D: Ostale osnove za isključenje koje mogu biti predviđene u nacionalnom zakonodavstvu države članice javnog naručitelja ili naručitelja**

- **Dio IV. Kriteriji za odabir** (tj. uvjeti sposobnosti)¹

- **A: Opći navod za sve kriterije za odabir**

- **A: Sposobnost za obavljanje profesionalne djelatnosti**

- **B: Ekonomska i financijska sposobnost**

- **C: Tehnička i stručna sposobnost**

- **D: Sustavi za osiguravanje kvalitete i norme upravljanja okolišem**^{2,3}

- **Dio V. Smanjenje broja kvalificiranih natjecatelja**⁴

¹ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007&from=HR#ntr16-L_2016003HR.01001801-E0016

² http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007&from=HR#ntr17-L_2016003HR.01001801-E0017

³ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007&from=HR#ntr18-L_2016003HR.01001801-E0018

⁴ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007&from=HR#ntr19-L_2016003HR.01001801-E0019

Europska komisija utvrdila je standardni obrazac europske jedinstvene dokumentacije o nabavi (ESPD)

Nastavak sa 9. stranice

- Dio VI. Završne izjave:

- vezano uz istinitost podataka u ESPD-u;

- izjava da će, na zahtjev i bez odgode, biti dostavljene ažurne popratne potvrde, i sl.

Provjera podataka navedenih u ESPD-u prije sklapanja ugovora/okvirnog sporazuma

Od ponuditelja kojemu će biti dodijeljen ugovor ili okvirni sporazum, naručitelj će prije njihovog sklapanja, zahtijevati da dostave ažurne popratne dokumente. Ta se obveza ne odnosi na situaciju kada naručitelj sklapa ugovore na temelju okvirnog sporazuma, u kojem slučaju neće tražiti takve popratne dokumente jer su oni već bili dostavljeni u postupku javne nabave u kojemu je sklopljen okvirni sporazum.

Naručitelj, također, može tijekom cijelog postupka javne nabave, u bilo kojem trenutku, zahtijevati od ponuditelja ili natjecatelja da dostavi sve ili pojedine popratne dokumente, ako je to potrebno za pravilnu provedbu postupka. Ta mogućnost, koju propisuje nova »klasična« direktiva, osobito je važna pri provedbi dvostupanjskih postupaka (ograničeni postupak; natjecateljski postupak uz pregovore, odnosno pregovarački postupak s prethodnom objavom, prema važećem Zakonu, natjecateljski dijalog, i sl.). Naručitelj, također, može pozvati natjecatelja ili ponuditelja da nadopuni ili pojašni zaprimljene potvrde (*»pojašnjenje i upotpunjavanje dokumenata«*).

Nova »klasična« Direktiva u uvodnoj izjavi 84, traženje ažurnih popratnih dokumenata od ponuditelja kojemu će biti dodijeljen ugovor (okvirni sporazum), obrazlaže na sljedeći način:

»Od ponuditelja kojemu se odlučilo dodijeliti ugovor, tj. od najpovoljnijeg ponuditelja, trebalo bi se, međutim, zahtijevati da stavi na raspolaganje relevantne dokaze, a javni naručitelji ne bi trebali sklopiti ugovore ako im ponuditelji to ne mogu osigurati. Javni naručitelji također bi trebali imati pravo zatražiti sve ili dio popratnih dokumenata u bilo kojem trenutku ako to smatraju potrebnim za pravilnu provedbu postupka. To pogotovo može biti potrebno u slučaju dvofaznih postupaka - ograničenih postupaka, natjecateljskih postupaka uz pregovore, natjecateljskih dijaloga te partnerstava za inovacije - u kojima javni naručitelji koriste mogućnost ograničavanja broja natjecatelja koji se pozivaju na predaju ponuda.

Obveza predaje popratnih dokumenata, u trenutku odabira natjecatelja koje se poziva na predaju ponude, mogla bi biti opravdana kako bi se spriječilo da javni naručitelji pozovu natjecatelje za koje se kasnije ustavi da nisu u mogućnosti predati popratne dokumente u fazi dodjele ugovora, čime se uskraćuje sudjelovanje ostalim kvalificiranim natjecateljima.«

Ako već posjeduje popratne dokumente koji su dostavljeni u postupku javne nabave, naručitelj nije ovlašten ponovno ih tražiti od ponuditelja.

U tom smislu, u uvodnoj izjavi 85, nove

»klasične« Direktive broj 2014/24/EU, navodi se:

»... Također bi trebalo osigurati da javni naručitelji ne trebaju tražiti dokumentaciju koja je još uvijek aktualna, a kojom već raspolažu iz prethodnih postupaka nabave«

Provjera pristupanjem naručitelja besplatnim bazama podataka

Ako naručitelj može dobiti popratne dokumente ili drugu dokaznu dokumentaciju izravno, pristupanjem besplatnoj nacionalnoj bazi podataka u nekoj državi članici (kao što je nacionalni registar nabave, virtualni dosje poduzeća, elektronički sustav pohrane dokumenata ili pretkvalifikacijski sustav), ESPD mora sadržavati i podatke koji su potrebni u tu svrhu, kao što je internetska adresa baze podataka, svi identifikacijski podatci i, prema potrebi, izjava o pristanku.

Uvodna izjava 85. Direktive 2014/24/EU:

»Važno je da bi se odluke javnih naručitelja trebale temeljiti na novim podatcima, osobito što se tiče osnova za isključenje, a s obzirom na to da do važnih promjena može doći vrlo brzo, na primjer u slučaju financijskih teškoća zbog kojih bi gospodarski subjekt postao neprikladan, ili obratno, ako su nepodmirene obveze za socijalna davanja u međuvremenu plaćene. Poželjno je, dakle, da javni naručitelji, kad god je moguće, provjere te podatke pristupajući relevantnim bazama podataka koje bi trebale biti nacionalne u smislu da njima upravljaju tijela javne vlasti. ...«

Ako se gospodarski subjekt oslanja na sposobnosti drugih subjekata

Gospodarski subjekt koji **sam podnosi ponudu i ne oslanja se** na sposobnost drugih subjekata kako bi ispunio kriterije za odabir gospodarskog subjekta (*»uvjete sposobnosti«*), dužan je ispuniti **jedan** ESPD.

S druge strane, gospodarski subjekt koji **sam podnosi ponudu**, ali se oslanja na sposobnosti najmanje jednog drugog subjekta mora ispuniti ESPD za sebe i za svakog gospodarskog subjekta na čiju se sposobnost oslanja.

Uvodna izjava 84 - Direktive 2014/24/EU:

»ESPD bi također trebao pružiti relevantne podatke u odnosu na subjekte na čije se sposobnosti gospodarski subjekt oslanja, da bi provjera podataka o tim subjektima mogla biti provedena zajedno s provjerom i pod istim uvjetima kao i provjera u odnosu na glavnog gospodarskog subjekta.«

Dakle, ako se gospodarski subjekt oslanja na sposobnost drugih subjekata, on također mora ispuniti za njih obrazac ESPD, koji će sadržavati podatke koji se odnose na te subjekte, i to:

a) da taj gospodarski subjekt nije u nekoj od situacija zbog kojih se gospodarski subjekt moraju isključiti ili mogu biti isključeni (npr. kažnjavanost; neplaćeni porezi; stečaj)

b) dazadovoljavakriterijezaodabir(odnosno uvjete sposobnosti izvršenja ugovora - sposobnost za obavljanje profesionalne djelatnosti odnosno pravnu i poslovnu sposobnost; financijsku sposobnost; tehničku i stručnu sposobnost);

c) da ispunjava objektivna pravila i kri-

terije u svezi sa smanjivanjem broja inače kvalificiranih natjecatelja koji će sudjelovati u 2. stupnju ograničenog postupka; natjecateljskog postupka uz pregovore, natjecateljskog dijaloga, i sl.), gdje je primjenjivo.

Ako zajednice ponuditelja ili natjecatelja zajedno sudjeluju u postupku nabave, nužno je dostaviti **zaseban ESPD** u kojem su utvrđeni podatci zatraženi na temelju dijelova II. - V. (*podatci o gospodarskom subjektu; osnove za isključenje; kriteriji za odabir, itd.*) za svakog gospodarskog subjekta koji sudjeluje u postupku javne nabave.

Gospodarski subjekti mogu ponovno upotrijebiti podatke iz ESPD-a koji su već upotrijebili u prethodnom postupku nabave

Gospodarski subjekti mogu ponovno upotrijebiti podatke iz ESPD-a koji su već upotrijebili u prethodnom postupku nabave, sve dok su ti podatci točni. To najlakše mogu učiniti unošenjem podataka u novi ESPD, uz pomoć odgovarajućih funkcija predviđenih za tu svrhu u elektroničkom servisu ESPD-a. Dakako, bit će moguća i ponovna upotreba podataka uz pomoć drugih oblika kopiranja podataka, primjerice podataka pohranjenih u računalnoj opremi gospodarskog subjekta (na računalima, tabletima, poslužiteljima ...).

Ako je predmet nabave podijeljen u grupe

Ako je predmet nabave podijeljen u grupe, i kriteriji za odabir (tj. uvjeti pravne i poslovne; financijske te tehničke i stručne sposobnosti) gospodarskog subjekta razlikuju se od grupe do grupe, za svaku grupu (ili skupinu grupa s istim kriterijima za odabir) natjecatelj odnosno ponuditelj treba ispuniti zaseban ESPD.

Gospodarski subjekti koji su upisani u službene popise odobrenih gospodarskih subjekata

Države članice mogu sastaviti ili održavati službene popise odobrenih izvođača, dobavljača ili pružatelja usluga ili predvidjeti potvrđivanje od tijela za potvrđivanje koja zadovoljavaju europske norme. Gospodarski subjekti koji su upisani u službene popise ili koji imaju potvrdu, mogu za svaki ugovor podnijeti javnom naručitelju **potvrdu o upisu** koju je izdalo nadležno tijelo ili potvrdu koju je izdalo nadležno tijelo za potvrđivanje.

Te potvrde navode reference (upućivanja; preporuke) koje su omogućile tim gospodarskim subjektima upis u službeni popis ili dobivanje potvrde i klasifikaciju na tom popisu.

Potvrđeni upis na službene popise od strane nadležnih tijela ili potvrdu koju izdaje tijelo za potvrđivanje, predstavlja pretpostavku o sposobnosti glede uvjeta kvalitativnog odabira koje obuhvaća službeni popis ili potvrda.

Gospodarski subjekti koji su upisani u službene popise odobrenih gospodarskih subjekata ili posjeduju relevantnu potvrdu tijela osnovanih na temelju javnog ili privatnog prava, mogu, glede podataka zatraženih u dijelovima III. - V. ESPD-a (tj. podatke o gospodarskom subjektu; o razlozima za isključenje; kriterijima za odabir; smanjenju broja kvalificiranih natjecatelja), podnijeti naručitelju potvrdu o upisu koju

je izdalo nadležno tijelo ili potvrdu koju je izdalo nadležno tijelo za potvrđivanje.

Potpisivanje ESPD-a

U svim slučajevima u kojima su najmanje dvije osobe članovi upravnog, upravljačkog ili nadzornog tijela gospodarskog subjekta ili u njemu imaju ovlasti zastupanja, donošenja odluka ili kontrole, svaka će osoba, ovisno o nacionalnim pravilima, morati potpisati isti ESPD.

Glede potpisivanja ESPD-a, prema Uredbi Komisije o utvrđivanju standardnog obrasca za ESPD, potpis na ESPD-u možda nije potreban ako se ESPD prenosi kao dio skupa dokumenata, čija se vjerodostojnost i cjelovitost osigurava obveznim potpisom sredstva prijenosa.

Svaka država članica, pa tako i Republika Hrvatska, može imati vlastito zakonsko rješenje u svezi s potpisivanjem ESPD-a, ovisno o nacionalnom pravu, primjerice propisivanjem da ponuda obvezuje neovisno o tome je li potpisana ili nije, ako je dostavljena elektroničkim sredstvima komunikacije putem Elektroničkog oglasnika javne nabave. Isto rješenje može se odnositi i na ESPD, koji se dostavlja kao sastavni dio ponude.

Korištenje ESPD-a u postupcima javne nabave male vrijednosti

Države članice mogu propisati upotrebu ESPD-a ili prepustiti tu odluku naručiteljima, i u okviru postupaka nabave koji ne podliježu detaljnim postupkovnim pravilima Direktiva 2014/24/EU ili 2014/25/EU ili im podliježu djelomično, primjerice za nabavu ispod odgovarajućih pragova ili nabave podložne posebnim pravilima koja se primjenjuju na socijalne i druge posebne usluge (*»blagi režim«*).

U tom smislu, kada je u pitanju hrvatski Zakon o javnoj nabavi, treba istaknuti da se u postupcima javne nabave uglavnom primjenjuju ista pravila, neovisno o tome radi li se o nabavi male ili velike vrijednosti. Stoga će i primjena ESPD-a biti obvezna u postupcima javne nabave robe, radova ili usluga, neovisno o tome radi li se o nabavi male ili velike vrijednosti.

Zaključno

Jedan od najvažnijih ciljeva novih direktiva EU predstavlja smanjenje administrativnog opterećenja naručitelja i gospodarskih subjekata, a posebno malih i srednjih poduzeća. Veliku prepreku sudjelovanju gospodarskih subjekata u javnoj nabavi predstavlja administrativno opterećenje koje proizlazi iz potrebe ishođenja znatnog broja potvrda ili drugih dokumenata vezanih uz osnove za isključenje i kriterije za odabir gospodarskog subjekta. ESPD je ključan element toga nastojanja.

Standardni obrazac za ESPD iz navedenog razloga izrađen je tako da se otkloni potreba za dostavom znatnog broja potvrda i drugih dokumenata povezanih s osnovama za isključenje i kriterijima za odabir gospodarskih subjekata. ESPD će omogućiti gospodarskim subjektima davanje izjave kojom potvrđuju da ispunjavaju potrebne uvjete, elektroničkim putem, na standardnom obrascu koji je propisala Europska komisija, a samo će ponuditelj koji je podnio najpovoljniju ponudu morati dostaviti ažurne popratne dokumente kojima dokazuje da ispunjava postavljene uvjete.

Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka/izvanbračne zajednice

mr. sc. ANTUN ŠAGOVAC,
odvjetnik

Predmet ovog članka su odredbe novog Obiteljskog zakona (Nar. nov., br. 103/15) kojim se uređuje institut prava stanovanja u obiteljskom domu. Stoga autor analizira te odredbe i ukazuje na određene pravne praznine na koje sudska praksa treba dati odgovore.

1. Uvodne napomene

Novi Obiteljski zakon¹, u osnovi, preuzeo je odredbe o pravu stanovanja u obiteljskom domu i njegovoj zaštiti nakon prestanka braka i izvanbračne zajednice iz prijašnjeg Obiteljskog zakona,² koji se kratko primjenjivao, do donošenja Rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom, kojom je određena privremena suspenzija do donošenja konačne odluke.³

S obzirom na to da se radi o novom pravnom institutu, u interesu zaštite prava djeteta, čije je pravno uređenje ograničeno na samo jedan članak (46.) i tri članka kojima se uređuje postupak zaštite prava stanovanja u obiteljskom domu, postoje pravne praznine zbog kojih je nužno primjenom pravila tumačenja prava iznaći optimalna rješenja u njegovoj praktičnoj primjeni, a što je tema ovog članka.⁴

2. Obiteljski dom

Obiteljski dom je kuća ili stan koju su bračni drugovi sporazumno odredili kao svoje mjesto stanovanja i mjesto stanovanja djece nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb (čl. 32. st. 1. ObZ-a).⁵

Pravo i dužnost bračnih drugova je da sporazumno odrede kuću ili stan koji će biti njihov obiteljski dom i mjesto stanovanja, a što je u skladu s načelom ravnopravnosti bračnih drugova u svim obiteljsko-pravnim odnosima (*arg. ex* čl. 3. ObZ-a). Ako bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, temeljni sadržaj roditeljske skrbi čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, u cilju zaštite dobrobiti djeteta, njegovih osobnih i imovinskih interesa. U sadržaj roditeljske skrbi ulazi pravo i dužnost roditelja da zaštite osobno pravo djeteta na određivanje mjesta stanovanja, te kuće i stana koji predstavlja obiteljski dom (*arg. ex* čl. 92. u svezi s čl. 32. st. 1. ObZ-a).⁶

ObZ određuje da bračni drug ne smije za vrijeme trajanja braka otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu i obiteljski dom u kojem stanuju drugi bračni drug i njihova djeca nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, bez pisane suglasnosti drugog bračnog druga, s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika (čl. 32. st. 2. ObZ-a).

Pravnu zaštitu za vrijeme trajanja braka i izvanbračne zajednice ima samo obiteljski dom koji predstavlja bračnu stečevinu, odnosno obiteljski dom koji je u najmu (čl. 32. st. 2. i 3. ObZ-a).

Odredbe o obiteljskom domu i njegovoj zaštiti primjenjuju se na odgovarajući način i na izvanbračne drugove te njihovu djecu (*arg. ex* čl. 11. st. 2., čl. 491. st. 1. ObZ-a).

Propisana zaštita obiteljskog doma i prava na stanovanje u obiteljskom domu temelji se na Preporuci Vijeća Europe br. 81 (15) i predstavlja, u biti, tek skroman početak zaštite prava na obiteljski dom.

3. Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka ili izvanbračne zajednice

3.1. Pravo stanovanja u obiteljskom domu

U poglavlju o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka ili bračne zajednice određene su pretpostavke za zaštitu obiteljskog doma.

Dok roditelji stanuju zajedno u bračnoj zajednici s njima dijele stanovanje i njihova djeca nad kojom imaju roditeljsku skrb. Tada roditelji mogu u svemu zajednički podjednako sudjelovati i odlučivati. Problem se javlja kada prestane bračna zajednica i roditelji ne stanuju zajedno.

U temeljni sadržaj roditeljske skrbi ulazi i pravo i dužnost zaštite osobnih

prava djeteta na stanovanje (čl. 92. st. 1. t. 4. ObZ-a). Kad roditelji ne žive zajedno, dijete može imati mjesto stanovanja samo kod jednog roditelja (čl. 96. st. 2. ObZ-a). Odluku s kojim će roditeljem zajedničko dijete stanovati donosi sud, prihvaćanjem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 107. st. 1. ObZ-a), na osnovi sporazuma roditelja (čl. 106. ObZ-a) ili po službenoj dužnosti kada nema sporazuma roditelja (čl. 413. st. 1. ObZ-a).

Ako se u stvarima u svezi s osobnim pravom djeteta, s kojim će roditeljem dijete stanovati, nije moguće postići sporazum, sud može na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti o tome donijeti **privremenu mjeru** (čl. 536. st. 1. ObZ-a).

Sud može, na zahtjev bračnog druga, odrediti da pravo stanovanja u obiteljskom domu koji predstavlja bračnu stečevinu iz članka 32. Zakona, ostvaruje samo jedan roditelj sa zajedničkom maloljetnom djecom nad kojima ostvaruje roditeljsku skrb (čl. 46. st. 2. ObZ-a).

Zahtjev (prijedlog) za određivanje prava stanovanja može podnijeti jedan roditelj pod sljedećim uvjetima:

1. ako postoji sudska odluka da zajedničko maloljetno dijete (djeca) s njime stanuje

2. da obiteljski dom (stan ili kuća) predstavlja bračnu stečevinu i

3. da se radi o obiteljskom domu koji su bračni drugovi sporazumno odredili kao mjesto u kojem će stanovati s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb (*arg. ex* čl. 46. st. 2., čl. 490. t. 3. i čl. 491. st. 2. ObZ-a).

Kada odlučuje o pravu stanovanja, sud mora voditi računa o **načelu razmjernosti, štititi pravo djece na stanovanje u obiteljskom domu i istodobno postupati pravedno prema onom roditelju, na čiji se teret određuje pravo stanovanja** i koji ima obvezu iseljenja. Primjena **pravnog standarda pravednosti** znači da odluka o osnivanju prava stanovanja ne smije biti očigledno nepravedna prema drugom roditelju.

Opravljanje za uređenje prava stanovanja u obiteljskom domu u korist djeteta i roditelja s kojim dijete stanuje nakon prestanka braka nalazimo u ustavnoj obvezi **zaštite interesa djeteta**.

Pravna zaštita obiteljskog doma u interesu djece nad kojima se ostvaruje roditeljska skrb, kada roditelji ne žive zajedno, imaju i zakonodavstva, gotovo, svih europskih država.⁷

Pravo stanovanja konstituirano po odluci suda može trajati privremeno najdulje do razvrgnuća suvlasništva na nekretnini koja predstavlja obiteljski dom (čl. 46. st. 3. ObZ-a). Pravo je stečeno kad odluka suda postane pravomoćna.

3.2. Pravo drugog roditelja na najamninu

U članku 46. stavak 4. ObZ-a propisano je da sud kad odlučuje o pravu stanovanja u obiteljskom domu može, s obzirom na okolnosti slučaja, odrediti roditelju koji s djecom ostaje stanovati u obiteljskom domu obvezu plaćanja paušalnog iznosa najamnine drugom roditelju i plaćanje režijskih troškova nekretnine koja predstavlja obiteljski dom.

Pojam *paušalnog iznosa* pretpostavlja da sud o visini najamnine odlučuje po slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, pa sud nije vezan uz stvarni tržišni iznos najamnine za predmetnu nekretninu. Sud će naložiti plaćanje paušalnog iznosa najamnine kada drugi roditelj mora iseliti i sebi za svoje potrebe iznajmiti drugu nekretninu. Dosuđivanje najamnine neće biti obvezno ako drugi roditelj ima u vlasništvu druge nekretnine za svoje stambene potrebe i ako živi u središnjim imovinskim prilikama. No, o svim tim okolnostima konačnu će riječ imati sudska praksa.

3.3. Kriteriji odlučivanja o pravu stanovanja u obiteljskom domu i najamnini

Prava se, u pravilu, ne ostvaruju apsolutno, već u međusobnoj koegzistenciji, pa je, u određenim slučajevima, potrebno uravnoteženo obazrivo postupanje.

I pravo vlasništva i pravo na dom pravne su vrijednosti zajamčene Ustavom i Konvencijom. U konkretnim sporovima te su vrijednosti sukobljene, te je nužna primjena načela razmjernosti.

Stoga valja primijeniti pravila optimizacije i sagledati koje pravo u konkretnom slučaju ima prioritet.

U članku 46. st. 5. ObZ-a propisana je obveza suda da prilikom donošenja odluke o pravu stanovanja i o najamnini vodi računa o **načelu razmjernosti**, štiti pravo djece na stanovanje u obiteljskom domu i istodobno postupati pravedno prema onom roditelju na čiji će se teret ostvariti pravo stanovanja.

Kada u konkretnom sporu postoji dvojba, između zaštite prava vlasništva, prava na obiteljski dom i zaštite dobrobiti i pra-

¹ Nar. nov., br. 103/15 - u nastavku teksta: ObZ.

² Nar. nov., br. 75/14 - u nastavku teksta: ObZ 2014.

³ Nar. nov., br. 5/15.

⁴ Kritičke prosudbe na uređenje ovog pravnog instituta prema ObZ/2014. nisi uvažene, osim nove odredbe u čl. 491. st. 3. ObZ-a - V. Šimović, I. Pravno uređenje obiteljskog doma u hrvatskom obiteljskom pravu - prijepori i dvojbe, Hrvatska pravna revija, br. 2/2015.

⁵ Aras Kramar, S., Novi obiteljski zakon - uređenje imovinskih odnosa unutar obitelji (I.), Pravo i porezi, br. 9/2014., str. 52.

⁶ Hrabar, D., op. cit., str. 220.

⁷ Vidi više o zaštiti obiteljskog doma nakon prestanka braka u pojedinim europskim državama u: Kovačev Stanić, G., Dete u porodici sa jednim roditeljem - izdržavanje i porodični dom, Zbornik pravnog fakulteta u Novom Sadu, 2008., br. 1-2, str. 341-358.

Pojedina zakonodavstva dopuštaju i zaštitu prava djeteta na stanovanje ne samo na nekretninama koje predstavljaju bračnu stečevinu u suvlasništvu roditelja, nego i u slučajevima kojima je samo jedan roditelj (bračni drug) vlasnik nekretnine koja predstavlja obiteljski dom (npr. u Austriji Whonungseigentumsgesetz, Njemačkoj § 1361. BGB, Srbiji čl. 194. Porodičnog zakona, Mađarskoj § 27.).

Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka/izvanbračne zajednice

Nastavak sa 11. stranice

va djeteta, treba uzeti u obzir sve okolnosti pojedinačnog slučaja, osobito što bi za konkretno dijete značilo gubitak obiteljskog doma. Sud će, s obzirom na okolnosti slučaja, ocijeniti: dob djeteta i njegove potrebe, materijalnu situiranost roditelja, zdravstveno stanje djeteta i roditelja, sporazum roditelja i druge okolnosti od najboljeg interesa za pravilan razvoj djeteta. Prilikom odlučivanja davanje prednosti najboljim interesima djeteta razmjerno je cilju koji se želi postići ograničenjem prava vlasništva.⁸

Sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odbiti zahtjev za određivanje prava stanovanja u obiteljskom domu ako ukupni prihodi roditelja (ObZ pogrešno navodi bračnih drugova) ne bi mogli osigurati troškove odvojenog stanovanja i života bračnih drugova i djece (čl. 46. st. 6. ObZ-a), što će biti slučaj kada su roditelji opterećeni kreditima i drugim obvezama.

3.4. Izmjena odluke o pravu stanovanja i obveze plaćanja najamnine

Roditelji mogu tražiti izmjenu odluke o pravu stanovanja u obiteljskom domu i odluke o obvezi plaćanja najamnine ako se promijene okolnosti na temelju kojih je odluka bila donesena (čl. 46. st. 7. ObZ-a).

ObZ nema preciznijih odredaba o potencijalnim razlozima za preinačenje i uklanjanje odluke.

O razlozima za izmjenu odluke tek će sudska praksa dati pouzdane odgovore.

Postupak razvrgnuća suvlasništva može potrajati, a u međuvremenu mogu nastati okolnosti i koje negiraju ili modificiraju potrebu za pravom stanovanja ili su same po sebi razlog za prestanak prava stanovanja, odnosno plaćanja najamnine.

Zakonski jezični izričaj *izmjena odluke* sadržajno obuhvaća sve okolnosti za koje je bitno preinačenje i uklanjanje odluke (*arg. a completudine, per analogiam* ex čl. 46. st. 7. ObZ-a).

Odluka s kojom će roditeljem dijete stanovati ne mora biti trajno rješenje. Bitna promjena prilika na strani jednog od roditelja ili djeteta mogu biti razlog za donošenje nove odluke.

Izmjena odluke mogla bi se predložiti i ako je izmijenjena sudska odluka s kojom roditeljem dijete stanuje. U tom slučaju roditelj, u čiju je korist izmijenjena odluka, može predložiti da se uz izmjenu odluke o pravu stanovanja odluči o predaji kuće ili stana u posjed i iseljenju drugog roditelja.

Pravo stanovanja u obiteljskom domu vezano je uz roditeljsku skrb koja traje do punoljetnosti djeteta. Stoga, pravo na stanovanje ne može trajati dulje od punoljetnosti djeteta (*arg. ex* čl. 46. st. 2. ObZ-a). Izuzetak može biti ako je roditeljska skrb produljena i nakon punoljetnosti djeteta.

Izmjena odluke može se predložiti kada prema bilo kojoj pravnoj osnovi prestane roditeljska skrb roditelja koji prema sudskoj odluci stanuje s djetetom. Izmjena

odluke predložiti će se kad sud roditelju oduzme pravo na stanovanje s djetetom (čl. 155. st. 1. ObZ-a).

U slučaju definitivnog prestanka prava na stanovanje u obiteljskom domu, prije razvrgnuća suvlasništva, roditelj na čiji je teret određeno pravo na stanovanje, može uz uklanjanje odluke predložiti i predaju nekretnine u suposjed.

Određivanje prava stanovanja i plaćanje najamnine ne smije predstavljati očiglednu nepravdu za drugog roditelja. Ako bi zbog izmijenjenih okolnosti pravo stanovanja i plaćanje najamnine predstavljalo očitu nepravdu za drugog roditelja, može se predložiti izmjena odluke. Očigledna nepravda je pravni standard, pa u okviru toga standarda, prilikom ponovnog odlučivanja valja uzeti u obzir odlučne okolnosti: zdravstveno stanje, socijalnu ugroženost, financijske mogućnosti roditelja, ali na kraju prevagu trebaju imati interesi djeteta. Izmjena odluke može se predložiti kad bračni drug ili dijete s kojim ostvaruje pravo stanovanja steknu u vlasništvo, ili po drugoj osnovi na korištenje, nekretninu s useljivom kućom ili stanom (*arg. ex* čl. 46. st. 5. ObZ-a).

Teret dokazivanja postojanja odlučnih okolnosti za izmjenu odluke je na podnositelju prijedloga.

4. Posebni izvanparnični postupak radi ostvarivanja prava stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka

Radi zaštite obiteljskog doma, propisan je poseban izvanparnični postupak (čl. 433. toč. 8. ObZ-a).

U članku 490. ObZ-a određeno je da se u postupku radi zaštite obiteljskog doma odlučuje o pravu stanovanja djece i jednog roditelja u stanu ili drugoj nekretnini koja predstavlja obiteljski dom, sukladno članku 46. Zakona.

Postupak se pokreće na prijedlog roditelja koji na temelju odluke suda stanuje s maloljetnim zajedničkim djetetom (čl. 491. st. 2. ObZ-a).

Odluka o privremenoj mjeri s kojom će roditeljem dijete stanovati daje i tom roditelju ovlast na pravo stanovanja i na vođenje izvanparničnog postupka (*arg. ex* čl. 491. st. 2. ObZ-a).

Dijete je stranka u postupku koje zastupa roditelj s kojim stanuje na temelju odluke suda (čl. 491. st. 3. ObZ-a).

Sud će na zahtjev stranke o pokretanju postupka obavijestiti i treće osobe s kojima su bračni ili izvanbračni drugovi u pravnom odnosu u svezi s nekretninom (čl. 491. st. 4. ObZ-a).

U postupcima radi zaštite obiteljskog doma propisana je **posebna (izbervina) mjesna nadležnost**, pa je osim suda opće mjesne nadležnosti nadležan i sud koji je nadležan za rješavanje bračnog spora u prvom stupnju ili sud na području kojeg se nalazi zajednička nekretnina koja predstavlja obiteljski dom ili sud na području kojeg predlagatelj ima prebivalište, odnosno boravište (čl. 492. ObZ-a).

Odluka suda o pravu stanovanja u obiteljskom domu ima konstitutivan učinak, jer se sudskom odlukom ustanovljuje pravo stanovanja.

Prema našem mišljenju, na sudskoj praksi je da odgovori na niz otvorenih materijalnopравnih i postupovnih pitanja prilikom odlučivanja u izvanparničnom postupku o prijedlogu i zaštiti prava stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka, pa samo naznačujemo pojedina pitanja: ako postoji spor između bračnih drugova o bračnoj stečevini, izvanknjižna bračna stečevina, ako je pravo vlasništva na suvlasničkom dijelu bračne stečevine otuđeno, odnosno ako je preneseno u fiducijarno vlasništvo, ako postoji više djece, pa je sud odlučio da neka stanuju s majkom, a neka s ocem, o dužnosti roditelja da preda u posjed suvlasnički dio nekretnine na kojoj je određeno pravo stanovanja i iseljenju, pravna priroda prava stanovanja, o mogućem upisu prava stanovanja u zemljišne knjige itd.

5. Pravna priroda prava stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka

Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka prema ObZ-u predstavlja posebno imovinsko pravo bračnog druga i djeteta koje s njim stanuje. Određeno je kao novo osobno pravo i dužnost bračnog druga, objekt kojeg je obiteljski dom u nekretnini u njegovu suvlasništvu, tako da ograničuje njegovo pravo vlasništva kao suvlasnika, jer je dužan trpjeti da drugi bračni drug i njihovo dijete u svrhu stanovanja u obiteljskom domu posjeduju njegov suvlasnički dio nekretnine.

U nedostatku zakonskih odredaba primjenom **pravila tumačenja**, valja pokušati odrediti pravnu prirodu novog instituta prava stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka ili izvanbračne zajednice, osobito sa stajališta odnosa posebnog i općeg pravnog uređenja.

Posebno zakonsko uređenje prava stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka, radi provedbe ustavne zaštite interesa djece, korespondira prema normativnim kriterijima i vrijednosnim ciljevima s osobnom služnošću (*arg. a completudine i per analogiam* ex čl. 46. st. 2. u svezi s čl. 38. ObZ-a i u svezi s čl. 217. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima - u nastavku teksta: ZV⁹).

Sedes materiae glede osobne služnosti stanovanja je ZV. To znači da se na posebno pravno uređenje prava stanovanja prema ObZ-u nadovezuje primjena općih zakonskih odredaba o osobnoj služnosti iz ZV-a, i to: opće odredbe o služnostima (čl. 174.-175.), o osobnim služnostima (čl. 199.-202.) i posebna pravila o pravu stanovanja (čl. 217.).

Osobna služnost je stvarno pravo koje ovlašćuje pojedinačno određenu osobu da se na određeni način služi tuđom stvari (poslužna stvar), čiji svakidašnji vlasnik to mora trpjeti.¹⁰

Pravo stanovanja u obiteljskom domu određeno ObZ-om ima osobine osobne služnosti:

- zakonski jezični izričaj *pravo stanovanja* određuje i pravno značenje pojma

- ovlaštenici prava stanovanja dijete i roditelj (suvlasnik nekretnine) koji prema odluci suda stanuje s djetetom, mogu se služiti u svrhu stanovanja cijelim (tuđim) suvlasničkim dijelom nekretnine drugog roditelja, koji je to dužan trpjeti dok to pravo traje, najdulje do razvrgnuća suvlasništva.

U pravilu, pravo stanovanja kao osobna služnost prosuđuje se prema pravilima o osobnoj služnosti prava uporabe (čl. 217. ZV-a). Pravo stanovanja u obiteljskom domu prema ObZ-u osobna je služnost i daje ovlaštenicima (bračnom drugu i djeci koja s njime stanuju) da se služe i suvlasničkim dijelom drugog bračnog druga za stanovanje. Pravo stanovanja ne može se prenijeti na drugoga, ne može se iznajmiti i stanovanje pripada samo bračnom drugu i djeci. Svrha prava je isključivo stanovanje, pa se smije izvršavati u skladu s tom namjenom i tako da se čuva supstanca nekretnine (*arg. ex* čl. 271. st. 1. ZV-a).

Drugi roditelj, suvlasnik poslužne nekretnine, mogao bi otuđiti svoj suvlasnički dio nekretnine jer mu nakon prestanka braka ne treba suglasnost, ali logično s teretom prava stanovanja. Otudjenje trećoj osobi ne smije derogirati pravomoćnom sudskom odlukom konstituirano pravo stanovanja. No, bez upisa prava stanovanja u obiteljskom domu u zemljišne knjige, što zakonodavac nije propisao, mogu se objektivno pojaviti problemi zaštite poštenih stjecatelja suvlasničkog dijela, s jedne strane, a s druge strane to je nova pravna situacija, koja zahtijeva povećani oprez svih osoba koje sudjeluju u prometu nekretnina.

6. Zaključak

Obiteljski dom je paradigma obitelji, obiteljskog života.

Zakonodavac je opravdano intervenirao u posebno uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka/izvanbračne zajednice ograničenjem prava suvlasništva jednog od roditelja u bračnoj stečevini, određivanjem pretpostavki osnivanja prava stanovanja u obiteljskom domu na suvlasničkom dijelu roditelja koji prema odluci suda ne stanuje s djetetom, a radi ispunjenja ustavne obveze zaštite dobrobiti i interesa djeteta, ali i roditelja s kojim stanuje nakon prestanka braka. Povećanje standarda pravne zaštite djece, koja su na osnovi Ustava Republike Hrvatske pod posebnom zaštitom države, treba imati prednost ispred zaštite prava suvlasništva drugog roditelja, radi toga da dijete nakon prestanka braka nastavi živjeti u obiteljskom domu i ostane u istom socijalnom okruženju, a što je bitno za osiguranje njegovih stambenih potreba i pravilnog odrastanja.

Pravo stanovanja u obiteljskom domu nakon prestanka braka, prema našem mišljenju, poželjno bi bilo proširiti nakon prestanka braka ili izvanbračne zajednice *de lege ferenda*, radi dobrobiti i najboljih interesa djeteta, i na nekretnine u vlasništvu samo jednog bračnog druga s kojim djeca ne stanuju, ali vodeći računa o njegovim egzistencijalnim interesima, a što pojedine države već imaju propisano.

⁸ Čl. 3. Konvencije o pravima djeteta.

⁹ Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 76/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 46/10, 143/12 i 81/15 - proć. tekst.

¹⁰ Vidi o osobnim služnostima: Stipković, Z., Gavella, N., Josipović, T., Gliha, I., Stvarno pravo, str. 43, 2007., str. 36-44; čl. 199. st. 1.

Postupci azila (tzv. Dublinski predmeti)

u praksi Europskog suda za ljudska prava

doc. dr. sc. LANA OFAK, docentica na Katedri za
upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i
VESNA LADAN, struč. spec. admin. publ.

Predmet obrade ovog članka su dva predmeta, odnosno presude Europskog suda za ljudska prava: *Tarakhel protiv Švicarske* (Zahtjev br. 9217/12) i drugi slučaj *A. S. protiv Švicarske* (Zahtjev br. 39350/13). Iznoseći ta dva slučaja, autorice ukazuju na uvjete u kojima tražitelji azila žive te na primjenu članka 3. i 13. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov. - MU, br. 18/97, 6/99 - proć. tekst, 8/99 - ispr., 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).

1. Uvodne napomene¹

Pravo na traženje azila zajamčeno je pravom Europske unije. Povelja o temeljnim pravima Europske unije², u svom članku 18. jamči pravo na azil, uz poštovanje pravila iz Ženevske konvencije o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951.³ i Protokola od 31. siječnja 1967. o statusu izbjeglica⁴ i u skladu s Ugovorom o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije. Ženevskom konvencijom o statusu izbjeglica (u nastavku teksta: Ženevska konvencija) propisano je da države ugovornice neće izreći kazne zbog ilegalnog ulaska ili boravka na njihovu teritoriju izbjeglicama koje dolaze izravno s teritorija gdje su njihov život ili sloboda ugroženi, a ulaze ili se nalaze na njihovu teritoriju bez dozvole i ako se bez odgađanja jave vlastima, te predoče valjane razloge svog ilegalnog ulaska ili boravka (čl. 31. st. 1.).

Na posebnom zasjedanju u Tampereu 15. i 16. listopada 1999. Europsko vijeće usuglasilo se da će nastojati uvesti zajednički europski sustav azila (Common European Asylum System - CEAS) utemeljen na cjelovitosti i sveobuhvatnoj primjeni Ženevske konvencije, čime se osigurava da se nitko ne šalje natrag u progon, tj. da se poštuje načelo **zabrane vraćanja**.

2. Dublinski sustav

Ključan sastavni dio zajedničkog europskog sustava azila je tzv. *Dublinski sustav*, kojim se žele spriječiti dvije nepoželjne pojave. Prva je ta da izbjeglice kruže od jedne države članice do druge odnosno da se šalju iz jedne u drugu, a da im pritom nije niti dopušteno da ostanu, a niti im je omogućeno da izađu. Druga nepoželjna pojava je zloporaba sustava tako da tražitelji međunarodne i privremene zaštite podnose zahtjev u nekoliko država članica istovremeno ili odabiru onu za koju smatraju da ima »najpopustljiviju« politiku u svezi s odobravanjem takvih zahtjeva.⁵ *Dublinski sustav prvotno je bio uspostavljen Konvencijom o određivanju države nadležne za razmatranje zahtjeva za azil podnesenog u jednoj od država članica Europskih zajednica potpisane 1990. godine u Dublinu*. Dublinska konvencija stupila je na snagu 1997.,⁶ a 2003. godine zamijenila ju je tzv. Uredba Dublin II.⁷ Ta je Uredba bila vrlo kritizirana zbog nedostatnog pružanja zaštite temeljnih prava tražitelja azila. Konkretno, dovela je do nejednake raspodjele izbjeglica diljem Europe, ovisno o zemljopisnom položaju država te do povećanog broja vraćanja tražitelja azila u one države

članice koje imaju vanjske granice Europske unije i koje se nisu mogle nositi s porastom broja tražitelja azila i nezakonitih tranzita.⁸ Dakako, to je protivno načelu solidarnosti i pravedne podjele odgovornosti među državama članicama, koje je propisano u članku 80. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.⁹ Također, to je dovelo do toga da su neke države članice, primjerice Grčka, uvele restriktivne mjere kojima su uskratile pristup pravičnom i djelotvornom postupku azila.¹⁰ **Uredba Dublin II. godine 2013. zamijenjena je Uredbom Dublin III.**¹¹ Međutim, i takav revidirani sustav ostao je i dalje nepravedan, kako za same tražitelje azila, tako i za pojedine države članice, jer je osmišljen samo kao »administrativni alat« kojim se utvrđuje koja je država članica nadležna za razmatranje zahtjeva za azil, a uopće se ne bavi izuzetno važnim problemom podjele »tereta« oko zaštite izbjeglica.¹²

3. Nadzor Europskog suda za ljudska prava nad europskim sustavom azila

Zbog povreda ljudskih prava tražitelja azila u pojedinim državama članicama EU, Dublinski sustav našao se pod nadzorom Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu (u nastavku teksta: Europski sud ili Sud).

Najpoznatija presuda u tom pogledu je *M. S. S. protiv Belgije i Grčke* (Zahtjev br. 30696/09, presuda Velikog vijeća od 21. siječnja 2011.).¹³ Slučaj se odnosio na afganistanskog državljanina koji je kroz Grčku ušao na teritorij Europske unije, te je u Belgiji zatražio azil. Belgijske vlasti željele su protjerati podnositelja zahtjeva natrag u Grčku, oslanjajući se na Dublinsku uredbu. Europski sud odlučio je da je u njegovu slučaju došlo do sljedećega:

- povrede članka 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u nastavku teksta: Konvencija) od strane Grčke, zbog uvjeta u

pritvoru u kojima je podnositelj bio te zbog njegovih životnih uvjeta u Grčkoj;

- povrede članka 13. (pravo na djelotvoran pravni lijek) zajedno s člankom 3. Konvencije od strane Grčke zbog nedostatka u postupku azila;

- povrede članka 3. Konvencije od strane Belgije zbog toga što izlaže podnositelja zahtjeva rizicima povezanim s nedostatcima u postupku azila u Grčkoj i zbog toga što ga izlaže zatočeničkim i životnim uvjetima u Grčkoj koje su u suprotnosti s člankom 3.; te

- povrede članka 13. zajedno s člankom 3. Konvencije od strane Belgije zbog nedostatka djelotvornog pravnog sredstva protiv protjerivanja podnositelja.

H. p. c. istaknuo je da se prema ovoj presudi Europskog suda tražitelji azila ne može vraćati u Grčku »jer je njezin sustav azila neučinkovit, a uvjeti u prihvatnim centrima vrlo loši, pa tražiteljima azila prijeti opasnost od mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja koje je zabranjeno člankom 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda«.¹⁴

Brojne su presude Europskog suda koje su se odnosile na Dublinski sustav¹⁵ (primjerice, *Mohammed protiv Austrije* - Zahtjev br. 2283/12, *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke* - Zahtjev br. 16643/09), *Tarakhel protiv Švicarske* - Zahtjev br. 9217/12 te *A. S. protiv Švicarske* - Zahtjev br. 39350/13).

Dvije presude osobito su zanimljive - *Tarakhel protiv Švicarske* te *A. S. protiv Švicarske*.

4. Tarakhel protiv Švicarske

Predmet Tarakhel odabran je zbog toga jer ukazuje na uvjete u kojima žive tražitelji azila u Italiji, pa je u tom pogledu jednako bitan kao i *M. S. S. protiv Belgije i Grčke*, a čini se da je manje poznat u hrvatskoj javnosti.

Podnositelji zahtjeva (Golajan Tarakhel, njegova supruga Maryam Habibi, te njihovih šestoro maloljetne djece) državljani su Afganistana. Živjeli su u Iranu 15 godina, a nakon napuštanja Irana otišli su u Tursku, a iz Turske brodom u Italiju. Odmah su bili podvrgnuti Eurodac-ovom postupku identifikacije (fotografiranje, otisci prstiju), nakon što su dali lažan identitet. Zatim su prebačeni u Prihvatilište za tražitelje azila (»CARA«) u Bariju, gdje je bio utvrđen njihov pra-

¹ Ovaj je članak pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br. 1949 »Multidisciplinarni klaster za istraživanje tranzicijskog kriminaliteta - trgovanje ljudima, korupcija i gospodarski kriminalitet«, a temelji se na diplomskom radu Vesne Ladan, pod mentorstvom L. Ofak, u prosincu 2015.

² Charter of Fundamental Rights of the European Union, SL C 326, 26.10.2012., str. 391-407.

³ Konvencija o statusu izbjeglica (Sl. I. SFRJ - MU, br. 15/60).

⁴ Protokol o statusu izbjeglica (Sl. I. SFRJ - MU, br. 15/67).

⁵ Velluti, S., Who has the Right to have Rights? The Judgements of the CJEU and the ECtHR as Building Blocks for a European 'ius commune' in Asylum Law, in: Morano-Foadi, S., Vickers, L. (eds.), Fundamental Rights in the EU: A Matter for Two Courts, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2015., str. 141.

⁶ OJ C 254, 19. 8. 1997., str. 1-12.

⁷ Uredba Vijeća br. 343/2003 od 18. veljače 2003. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil, koji je u jednoj od država članica podnio državljani treće zemlje, Službeni list Europske unije, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, Poglavlje 19, Svezak 12, str. 37-46.

⁸ Velluti, S., op. cit. (bilj. 5), str. 143.

⁹ Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 326, 26. 10. 2012., str. 47-390.

¹⁰ Velluti, S., op. cit. (bilj. 5), str. 143-144.

¹¹ Uredba br. 604/2013 od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljani treće zemlje ili osoba bez državljanstva (preinaka), Službeni list Europske unije, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, Poglavlje 19, Svezak 15, str. 108-136.

¹² Velluti, S., op. cit. (bilj. 5), str. 145.

¹³ Presuda je u cijelosti prevedena na hrvatski jezik: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-113887&filename=001-113887.pdf&TID=ihgdqbnfxn>.

¹⁴ H. p. c., <http://www.hpc.hr/download.aspx?f=dokumenti/Razno/AgdjetupravoTEMA3-Mozelise-traziteljeazilavracatiuGrcku.pdf>.

¹⁵ Za detaljniji popis v. http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Dublin_ENG.pdf.

Postupci azila (tzv. Dublinski predmeti)

Nastavak sa 13. stranice

vi identitet. Napustili su Prihvatilište za tražitelje azila bez dozvole i otputovali u Austriju, gdje su ponovno bili registrirani u Eurodac sustavu. Podnijeli su zahtjev za azil, koji im je odbijen. Zatim su otputovali u Švicarsku, gdje su također podnijeli zahtjev za azil. Savezni ured za migracije odlučio je da je u skladu s Dublinskom uredbom Italija odgovorna za ispitivanje zahtjeva. Savezni ured za migracije zbog toga je izdao nalog za protjerivanje podnositelja zahtjeva u Italiju. Podnositelji zahtjeva bezuspješno su se žalili Saveznom upravnom sudu. Zatim su tražili od Saveznog ureda za migracije da ponovno ispita slučaj i da im se odobri zahtjev za azil u Švicarskoj. Zahtjev je u konačnici odbijen jer nisu naveli nikakve nove dokaze. Podnositelji zahtjeva obratili su se Europskom sudu za ljudska prava te su zatražili donošenje privremene mjere za obustavu izvršenja njihove deportacije u Italiju. Taj je zahtjev odobren, a švicarskim vlastima naloženo je da podnositelji zahtjeva ne smiju biti deportirani u Italiju za vrijeme trajanja postupka pred Europskim sudom.

Pozivajući se na **članak 3. Konvencije, podnositelji zahtjeva izrazili su zabrinutost u slučaju njihova vraćanja u Italiju bez određenih individualnih jamstava o njihovoj brizi, jer smatraju da će biti podvrgnuti nečovječnom i ponižavajućem postupanju zbog sustavnih nedostataka glede uvjeta prihvata tražitelja azila u Italiji.** Prema članku 8., tvrdili su da bi njihovim vraćanjem u Italiju došlo do povrede njihova prava na poštovanje njihova obiteljskog života. Podnositelji zahtjeva su, osim navedenoga, smatrali da na temelju članka 13. (pravo na učinkovit pravni lijek) u kombinaciji s člankom 3. (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja), švicarske vlasti nisu posvetile dovoljno pozornosti njihovim privatnim okolnostima i nisu uzeli u obzir njihovu obiteljsku situaciju.

4.1. Prigovor

Sud je smatrao potrebnim ispitati **prigovor** koji se odnosi na uvjete prihvata podnositelja zahtjeva u Italiji, isključivo sa stajališta članka 3. Konvencije. S obzirom na cjelokupnu situaciju oko prihvata tražitelja azila u Italiji, Sud je prije primijetio, prema navodima UNHCR-a i Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe, niz propusta. Prije svega, to se odnosi na veliku razliku između broja zahtjeva za azilom u 2013. godini (preko 14.000) i broja raspoloživih mjesta u objektima koji pripadaju SPRAR-u (*Sistema di protezione po richiedenti asilo e rifugiati* - Sustav za zaštitu tražitelja azila i izbjeglica - 9.630 mjesta). S obzirom na uvjete života u dostupnim objektima, Sud je utvrdio da je u svojim Preporukama za 2013. godinu UNHCR

opisao niz problema. Međutim, UNHCR nije naveo da je rasprostranjeno nasilje ili nezdravi uvjeti, te je naglasio napore poduzete od strane talijanskih vlasti kako bi poboljšali uvjete prihvata za tražitelje azila.

4.2. Povjerenik

Povjerenik za ljudska prava, u svom izvješću 2012. godine, istaknuo je postojanje nekih problema s obzirom na pravnu pomoć, njegu i psihološku pomoć u prihvatnim centrima, vrijeme potrebno za identifikaciju osjetljivih osoba i očuvanje jedinstva obitelji tijekom prelaska. Sud je ponovio da je potlačenim i osjetljivim skupinama tražitelja azila potrebna posebna zaštita na temelju članka 3. Konvencije (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja), što ima posebnu važnost kada se radi o djeci, čak i kada su u pratnji roditelja. S obzirom na trenutnu situaciju prihvatnog sustava u Italiji, mogućnost da značajan broj tražitelja azila koji budu vraćeni u tu zemlju budu bez smještaja ili da bi mogli biti smješteni u pretrpanim objektima, u nezdravim ili nasilnim uvjetima, nije bila neutemeljena. Švicarske vlasti dužne su pribaviti jamstva od svojih talijanskih kolega da će nakon dolaska u Italiju podnositelji zahtjeva biti primljeni u objektima i uvjetima prilagođenim dobi djece te da će se obitelj držati zajedno. Sud je utvrdio da će se, prema talijanskoj Vladi, obitelji s djecom smatrati posebno osjetljivom kategorijom te će ih zbrinuti SPRAR sustav. Međutim, talijanska Vlada nije dala nikakve dodatne pojedinosti o specifičnim uvjetima u kojima će vlasti voditi računa o podnositeljima zahtjeva.

4.3. Odluka Suda

Bez detaljnih i pouzdanih informacija o objektima u koje će tražitelji azila biti poslani, uvjetima smještaja, te pitanja hoće li se obitelj držati zajedno, Sud je smatrao da švicarske vlasti nisu imale dovoljna jamstva da će, ako ih vrate u Italiju, podnositelji zahtjeva biti preuzeti na način prilagođen dobi djece. Švicarske vlasti povrijedit će članak 3. Konvencije ako ne pribave ta pojedinačna jamstva.

Sud smatra da su podnositelji zahtjeva imali na raspolaganju djelotvorna pravna sredstva u odnosu na njihov prigovor na temelju članka 3. Konvencije. Prema tome, njihov prigovor na temelju članka 13. u kombinaciji s člankom 3. Konvencije mora biti odbijen kao očito neosnovan. Sud je odredio da je Švicarska dužna platiti podnositeljima zahtjeva 7.000 eura na ime troškova i izdataka.¹⁶

¹⁶ Sažetak presude sastavljen je prema: Press Release issued by the Registrar of the Court, ECHR 326 (2014), 4. 11. 2014.

5. A. S. protiv Švicarske

Drugi slučaj, *A. S. protiv Švicarske*, noviji je predmet u praksi Europskog suda, koji također prikazuje pristup Suda u primjeni članka 3. Konvencije na slučajeve deportacije tražitelja azila iz jedne države u drugu.

Podnositelj zahtjeva, A. S., sirijski je državljani kurdskego podrijetla. Rođen je 1988. godine i živi u Ženevi u Švicarskoj, gdje je došao iz Italije i zatražio azil u veljači 2013. godine. Švicarski Savezni ured za migracije (Državno tajništvo za migracije) odbio je njegov zahtjev u svibnju 2013. godine na temelju činjenice da su njegovi otisci prstiju već registrirani u Grčkoj i Italiji prije nego što je ušao u Švicarsku. Talijanske vlasti već su prihvatile zahtjev od švicarskih vlasti da podnositelja zahtjeva uzmu natrag na temelju Dublinske uredbe.

5.1. Žalba

A. S. uložio je žalbu protiv te odluke, tvrdeći da ima dijagnozu ozbiljnog posttraumatskog stresnog poremećaja, nakon što je proganjan i mučen u Siriji, a liječi se u Švicarskoj. Nadalje, njegove dvije sestre žive u Švicarskoj, čija mu nazočnost daje određenu emocionalnu stabilnost.

5.2. Odbijanje žalbe

U lipnju 2013. godine Savezni upravni sud odbio je njegovu žalbu, ponajprije zato što se na temelju **Dublinske uredbe mora vratiti u Italiju.**

Podnositelj zahtjeva naveo je da će se njegovim deportiranjem u Italiju povrijediti članak 3. Konvencije (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja). Naveo je da mu, *zbog manjkavosti prihvatnog sustava u Italiji, neće biti osigurano odgovarajuće stanovanje i potrebno liječenje.* Osim toga, podnositelj zahtjeva navodi da će se njegovim vraćanjem u Italiju narušiti njegov odnos sa sestrama u Švicarskoj te će se time *povrijediti članak 8. Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života).*

5.3. Odluka Suda

Sud je utvrdio da zdravstveno stanje podnositelja zahtjeva nije kritično. Može se samo nagađati koliko brzo će se njegovo zdravlje pogoršati i u kojoj mjeri će moći dobiti pristup liječenju, ako bude deportiran u Italiju. Za sada nema naznaka da on ne bi dobio odgovarajuću psihološku terapiju u Italiji i nema naznake da neće imati pristup onoj vrsti antidepressiva koje prima u Švicarskoj. Sud u ovom slučaju nije otkrio nikakve izvanredne okolnosti koje bi povrijedile Konvenciju. Prema tome, Sud je odlučio da deportacija podnositelja zahtjeva u Italiju neće povrijediti članak 3. Konvencije. Sud je utvrdio da ne postoje naznake da je podnositelj zahtjeva živio u Švicarskoj prije podnošenja svoga zahtjeva za azil u veljači 2013. godine, što je četiri mjeseca prije nego što je podnio zahtjev pred Sudom. Za

to kratko razdoblje, njegova nazočnost u Švicarskoj bila je prihvaćena od strane vlasti samo radi ispitivanja njegova statusa kao tražitelja azila. Zbog toga se ne može reći da je uspostavio i razvijao jake obiteljske veze. **Stajalište Suda je da odnos između roditelja i odrasle djece ili između odrasle braće i sestara ne predstavlja obiteljski život u smislu članka 8. Konvencije, osim u slučaju da dokažu posebnu ovisnost.** Zbog toga Sud smatra da se njegovim protjerivanjem u Italiju neće povrijediti članak 8. Konvencije.¹⁷

6. Zaključak

Uredba Dublin III. određuje državu EU koja je odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil. Postoje tri kriterija za određivanje nadležnosti, a oni su - prema važnosti - sljedeći:

- (1) obiteljska situacija
- (2) nedavno posjedovanje vize ili dozvole boravka u državi EU te
- (3) je li podnositelj zahtjeva nezakonito ili zakonito ušao u EU.

Dakle, ako se nakon razmatranja obiteljske situacije ili nedavnog posjedovanja vize ili dozvole boravka u državi EU utvrdi da je podnositelj zahtjeva pri dolasku iz treće zemlje nezakonito prešao granicu države članice kopnom, morem ili zrakom, za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu odgovorna je država članica u koju je na taj način ušao (čl. 13. st. 1. Uredbe). Međutim, **tražitelji azila ne mogu biti vraćeni u zemlje koje nisu za njih sigurne i u kojima bi se njihovim povratkom povrijedila Europska konvencija.** Dosadašnja praksa Europskog suda za ljudska prava može se smatrati svojevrsnom **kritikom Dublinskog sustava.** Posebno treba napomenuti da su se svi navedeni slučajevi dogodili prije nego što je došlo do dolaska izuzetno velikog broja izbjeglica prošle godine. Europske države su pred golemom odgovornošću da organiziraju i održavaju sustav azila - neovisno o broju pristiglih izbjeglica - koji će moći osigurati poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Europskom konvencijom.

Dublinski sustav ima posebno težak učinak na obitelji i djecu odvojenu od roditelja. U teškom položaju nalaze se i tražitelji azila koji pripadaju ranjivim skupinama zbog različitih uvjeta prihvata u državama članicama EU, kao i glede zdravstvene skrbi i psihijatrijskog liječenja. Tražitelji azila često nisu dovoljno informirani o funkcioniranju Dublinskog sustava. Osim toga, ni države međusobno dovoljno ne razmjenjuju informacije. Dublinska uredba izmijenjena je 2013. godine, ali ne može se reći da su svi njezini nedostaci riješeni. Potrebno je još raditi na unaprjeđenju Dublinskog sustava.

¹⁷ Sažetak presude sastavljen je prema: Press Release issued by the Registrar of the Court, ECHR 227 (2015) 30. 6. 2015.

Zapošljavanje nezaposlenih i stručnjaka informatičkih i komunikacijskih tehnologija

– stopa nezaposlenih, pad proizvodnih cijena u EU –

Preveo i prilagodio: prof. dr. sc. NIKOLA MIJATOVIĆ, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U članku autor daje prilagođeni prijevod nekoliko priopćenja *Eurostata*, vezano uz statističke podatke Europske unije. Autor je za potrebe naših čitatelja odabrao četiri priopćenja za javnost koji se izravno tiču uvjeta na tržištu rada. Prvo priopćenje pruža podatke o stopi nezaposlenih, drugo priopćenje sadržava podatke o padu proizvodnih cijena u industriji, treće priopćenje sadržava podatke o promjenama na tržištu rada i zapošljavanju osoba koje su prethodno bile nezaposlene, dok četvrto priopćenje sadržava podatke o broju i zapošljavanju stručnjaka informacijske i komunikacijske tehnologije. Ovdje dajemo podatke o nezaposlenosti i padu proizvodnih cijena u industriji Europske unije.

1. Udio nezaposlenih u Europskoj uniji

*Eurostat*¹ (u svojem priopćenju od 1. ožujka 2016. - Pressemitteilung, 41/2016) objavio je članak pod nazivom »Udio nezaposlenih na euro-prostoru iznosi 10,3 %, dok na prostoru EU28 iznosi 8,9 %« (Arbeitslosenquote im Euroraum bei 10,3 %. In der EU28 bei 8,9 %).

Na **euro-prostoru**² (u nastavku teksta: **ER19**) sezonski »pročišćeni« udio nezaposlenosti u siječnju 2016. iznosio je 10,3 %. To predstavlja pad u odnosu na prosinac 2015., kada je taj udio iznosio 11,3 %, kao i u odnosu na siječanj 2015., kada je taj udio iznosio 11,3 %. To je najniži udio koji je zabilježen u ER19 od kolovoza 2011. U **Europskoj uniji**³ (u nastavku teksta: **EU28**) udio nezaposlenih u siječnju 2016. iznosio je 8,9 %, što predstavlja pad u odnosu na prosinac 2015., kada je taj udio iznosio 9,0 %, kao i u odnosu na siječanj 2015., kada je taj udio iznosio 9,8 %. To je najniži udio koji je u EU28 zabilježen od svibnja 2009.

Prema procjenama *Eurostata*, u siječnju 2016., u **EU28** bilo je ukupno 21,789 milijuna nezaposlenih muškaraca i žena; od toga broja 16,647 milijuna otpada na ER19. U odnosu na prosinac 2015., pao je broj nezaposlenih osoba u **EU28** za 163.000, a u ER19 za 105.000 osoba. U odnosu na siječanj 2015., smanjio se broj nezaposlenih u **EU28** za 2,034 milijuna osoba, a u ER19 za 1,445 milijuna osoba.

1.1. Udio nezaposlenih po državama članicama

Eurostat obračunava usklađeni udio nezaposlenih za države članice, euro-prostor i EU. Udio nezaposlenih zasniva se na definicijama koje slijede preporuke Međunarodne organizacije rada⁴. Obračun se provodi na osnovi usklađenog istraživanja o tržištu rada⁵ na području EU. Riječ je o redovito provedenom istraživanju privatnih kućanstava. Obuhvaća osobe koje su sposobne za određeno stjecanje (prihoda), osobe koje nisu sposobne za stjecanje, kao i osobe koje nisu u mogućnosti stjecati (nezaposlene) i njihova sociodemografska obilježja. Takvo istraživanje, koje se provodi u svim državama članicama, zasniva se na normama o nezaposlenim osobama na razini EU i kao takvo predstavlja pouzdan izvor informacija za međunarodnu usporedbu tržišta rada.

Na osnovi definicije Međunarodne organizacije rada, Eurostat **nezaposlenim osobama** smatra sve osobe u dobi od 15 do 74 godine, koje su: a) bez posla; b) u mogućnosti su u sljedeća dva tjedna preuzeti neki posao; c) za trajanja četiri prethodna tjedna aktivno su tražili posao. **Udio nezaposlenih** je broj nezaposlenih kao postotni udio osoba koje su u stanju ostvariti stjecanje (prihode; radno sposobne osobe). Osobe koje su u stanju ostvariti stjecanje (prihode) (radno sposobne osobe) definira se kao zbroj osoba koje ostvaruju prihode i osoba koje nisu zaposlene (nezaposlenih osoba). Udio nezaposlenih u ovom priopćenju zasniva se na podacima o broju zaposlenih i nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 74 godine.

Najveći udio nezaposlenih u kolovozu 2015. zabilježen je u Njemačkoj (4,3 %), Češkoj (4,5 %), Malti (5,1 %) i Ujedinjenom Kraljevstvu (5,1%). Najveći udio nezaposlenih zabilježen je u Grčkoj (24,6 % u studenom 2015.) i Španjolskoj (20,5 %).

TABLICA 1: Sezonski »pročišćena« nezaposlenost, ukupno

	Udio (%)					Osobe (u tisućama)				
	1/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.	1/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19	11,3	10,6	10,5	10,4	10,3	18 092	16 959	16 803	16 752	16 647
EU28	9,8	9,1	9,0	9,0	8,9	23 823	22 211	22 010	21 952	21 789
Belgija	8,5	7,8	7,9	7,9	7,9	426	389	390	392	391
Bugarska	9,9	8,7	8,8	8,8	8,6	331	290	293	294	288
Češka	5,9	4,6	4,5	4,5	4,5	310	243	239	238	240
Danska	6,2	6,1	6,1	6,0	5,9	180	179	181	179	177
Njemačka	4,8	4,5	4,4	4,4	4,3	2 021	1 881	1 866	1 848	1 827
Estonija	6,3	6,3	6,5	6,3	-	43	43	44	43	-
Irska	10,1	8,9	8,8	8,8	8,6	217	192	191	190	187
Grčka	25,9	24,7	24,6	-	-	1 236	1 184	1 181	-	-
Španjolska	23,4	21,2	20,9	20,7	20,5	5 372	4 840	4 775	4 737	4 677
Francuska	10,4	10,2	10,1	10,1	10,2	3 065	3 015	2 984	2 983	2 983
Hrvatska	17,5	16,4	16,5	16,5	16,4	332	308	309	308	308
Italija	12,3	11,5	11,5	11,6	11,5	3 119	2 948	2 930	2 951	2 951
Cipar	16,3	15,3	15,6	15,7	15,3	70	64	66	66	64
Letonija	9,7	9,9	10,0	10,1	10,4	96	99	100	101	104
Litva	9,4	8,9	8,8	8,9	9,0	138	130	129	131	132
Luxemburg	6,3	6,0	5,9	6,0	5,8	17	17	17	17	16
Mađarska	7,3	6,4	6,3	6,1	-	328	289	286	278	-
Malta	6,0	5,2	5,1	5,1	5,1	12	10	10	10	10
Nizozemska	7,2	6,9	6,7	6,6	6,5	645	616	596	588	574
Austrija	5,5	5,7	5,9	5,9	5,9	241	253	259	263	264
Poljska	8,1	7,4	7,2	7,1	6,9	1 399	1 277	1 255	1 230	1 203
Portugal	13,7	12,4	12,2	12,2	12,2	703	633	628	621	619
Rumunjska	7,2	6,6	6,6	6,7	6,5	630	613	607	616	604
Slovenija	9,2	8,8	8,8	8,9	8,9	92	89	89	90	90
Slovačka	12,3	11,1	10,8	10,6	10,3	337	302	295	289	282
Finska	9,1	9,4	9,4	9,4	9,4	244	254	254	253	252
Švedska	7,8	7,1	7,0	7,0	7,0	406	372	370	368	366
Ujed. Kralj.	5,6	5,1	5,1	-	-	1 822	1 678	1 678	-	-
Island	4,2	3,6	3,5	3,3	3,2	8	7	7	6	6
Norveška	3,8	4,6	4,6	4,5	-	105	129	127	127	-
SAD	5,7	5,0	5,0	5,0	4,9	8 880	7 932	7 963	7 905	7 736

TABLICA 2: Sezonski »pročišćen« udio nezaposlenih (%), prema spolu

	Muškarci					Žene				
	1/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.	1/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19	11,1	10,4	10,3	10,3	10,2	11,4	10,7	10,6	10,6	10,6
EU28	9,7	9,0	8,9	8,9	8,8	9,9	9,2	9,2	9,1	9,1
Belgija	9,0	8,2	8,2	8,3	8,4	8,0	7,5	7,5	7,4	7,2
Bugarska	10,6	9,4	9,5	9,5	9,3	9,2	7,9	8,0	8,0	7,8
Češka	5,1	3,9	3,7	3,7	3,7	6,9	5,5	5,6	5,5	5,5
Danska	5,9	5,7	5,9	6,0	5,9	6,5	6,5	6,3	6,0	5,8
Njemačka	5,1	4,8	4,7	4,7	4,6	4,4	4,1	4,1	4,1	4,0
Estonija	6,7	6,7	6,7	6,7	-	5,7	5,9	6,2	5,9	-
Irska	11,7	10,2	10,1	10,0	9,8	8,2	7,3	7,3	7,3	7,2
Grčka	22,7	21,1	20,8	-	-	29,8	29,0	29,3	-	-
Španjolska	22,4	19,8	19,5	19,2	19,0	24,6	22,8	22,6	22,4	22,2
Francuska	10,8	10,8	10,8	10,8	10,8	10,0	9,6	9,4	9,4	9,4
Hrvatska	17,4	15,2	15,3	15,2	15,2	17,6	17,9	18,0	17,9	17,7
Italija	11,6	11,1	11,0	11,2	10,9	13,2	12,2	12,2	12,0	12,4
Cipar	16,8	14,9	15,4	15,5	14,8	15,7	15,7	15,9	15,9	15,9
Letonija	10,0	11,2	11,3	11,6	12,1	9,4	8,6	8,6	8,6	8,6
Litva	10,7	9,6	9,5	9,6	9,8	8,1	8,2	8,1	8,2	8,2
Luxemburg	5,6	5,3	5,2	5,2	5,0	7,0	6,8	6,8	6,9	6,7
Mađarska	7,4	6,3	6,1	5,9	-	7,5	6,4	6,6	6,3	-
Malta	6,2	5,3	5,2	5,2	5,2	5,6	4,9	4,9	4,9	4,9
Nizozemska	6,9	6,5	6,2	6,2	6,1	7,6	7,3	7,3	7,0	6,9
Austrija	5,8	6,2	6,3	6,4	6,4	5,2	5,2	5,4	5,5	5,4
Poljska	7,7	7,2	7,1	6,9	6,6	8,5	7,5	7,4	7,4	7,3
Portugal	13,4	12,1	12,1	12,1	12,1	4,0	12,6	12,3	12,2	12,2
Rumunjska	7,9	7,3	7,3	7,3	7,1	6,2	5,8	5,7	5,9	5,8
Slovenija	8,4	7,7	7,7	7,9	7,9	10,1	10,1	10,0	10,0	10,0
Slovačka	11,5	9,9	9,6	9,4	9,2	13,3	12,5	12,2	12,0	11,7
Finska	9,6	10,0	10,0	9,9	9,8	8,5	8,9	8,9	8,9	8,9
Švedska	7,9	7,3	7,2	7,2	7,2	7,6	7,0	6,8	6,8	6,7
Ujed. Kralj.	5,7	5,2	5,2	-	-	5,3	5,0	5,0	-	-
Island	4,2	4,0	3,8	3,6	3,5	4,2	3,3	3,1	2,9	2,8
Norveška	4,2	5,0	5,0	4,9	-	3,7	4,1	4,1	4,1	-

U promatranom razdoblju od godinu dana, u siječnju 2016. došlo je do pada nezaposlenih u ukupno 22 države članice. Rast nezaposlenih zabilježen je u četiri države - Letoniji (s 9,7 % na 10,4 %), Austriji (s 5,5 % na 5,9 %) i Finskoj (s 9,1 % na 9,4 %). Udio nezaposlenih ostao je nepromijenjen u Estoniji. Najveći pad nezaposlenih prijavila je Španjolska (s 23,4 % na 20,5 %), Slovačka (s 12,3 % na 10,3 %), Irska (s 10,1 % na 8,6 %) i Portugal (s 13,7 % na 12,2 %).

U siječnju 2016. udio nezaposlenih u SAD-u iznosio je 4,9 %; to predstavlja pad u odnosu na udio od 5,0 % iz prosinca 2015., kao i u odnosu na udio od 5,7 % iz siječnja 2015.

1.2. Nezaposlenost mladih

Udio nezaposlenih mladih predstavlja broj nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 24 godine, kao udio radno sposobnog stanovništva iste starosne dobi. Treba naglasiti da udio nezaposlenih mladih nipošto ne predstavlja postotni udio nezaposlenih osoba u ukupnom stanovništvu u dobi od 15 do 24 godine.

U siječnju 2016., u **EU28** bez posla bilo je 4,434 milijuna osoba u dobi do 25 godina starosti, od toga 3,037 milijuna na **euro-prostoru**. U odnosu na siječanj 2015., udio nezaposlenih u **EU28** pao je za 408 tisuća osoba, a na ER19 za 217 tisuća osoba. U siječnju 2016. udio nezaposlenih mladih u **EU28** iznosio je 19,7 %, a na **euro-prostoru** 22,0 %. Godinu dana prije, u siječnju 2015., udio nezaposlenih mladih u **EU28** iznosio je 21,0 %, a na ER19 22,8 %. Najniži udio nezaposlenih mladih, u siječnju 2016., zabilježen je u Njemačkoj (7,1 %), Češkoj (11,0 %), Danskoj (11,1 %) i Nizozemskoj (11,2 %). Najveći udio nezaposlenih zabilježen je u Grčkoj (48,0 % u studenom 2015.), Španjolskoj (45,0 %), Hrvatskoj (44,1 % u četvrtom tromjesečju 2015.) i Italiji (39,3 %).

Nastavak na 16. stranici

¹ Statistički ured Europske unije.

² U **euro-prostor (Euroraum, ER19)** ubrajaju se: Belgija, Njemačka, Estonija, Irska, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Cipar, Letonija, Litva, Luxemburg, Malta, Nizozemska, Austrija, Portugal, Slovenija, Slovačka i Finska.

³ U **Europsku uniju (EU28)** ubrajaju se: Belgija, Bugarska, Danska, Njemačka, Estonija, Irska, Grčka, Španjolska, Francuska, Hrvatska, Italija, Cipar, Letonija, Litva, Luxemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Austrija, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Slovačka, Finska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

⁴ International Labour Organisation, ILO.

⁵ Arbeitskräfteerhebung, AKE; Labour Force Survey.

Zapošljavanje nezaposlenih i stručnjaka informatičkih i komunikacijskih tehnologija

Nastavak sa 15. stranice

TABLICA 3: Sezonski »pročišćena« nezaposlenost mladih (mlađi od 25 godina)

	Udio (%)					Osobe (u tisućama)				
	1/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.	1/14.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19	22,8	22,3	22,1	22,1	22,0	3 254	3 121	3 070	3 063	3 037
EU28	21,0	20,0	19,8	19,8	19,7	4 842	4 535	4 461	4 460	4 434
Belgija	21,0	21,6	22,3	22,8	22,6	84	83	86	88	88
Bugarska	22,2	20,9	21,0	21,1	21,3	43	38	38	38	39
Češka	13,9	11,6	11,0	10,9	11,0	50	39	37	37	37
Danska	10,7	10,7	10,7	10,8	11,1	48	49	49	50	51
Njemačka	7,2	7,1	7,1	7,1	7,1	302	282	280	278	276
Estonija	13,4	15,7	17,1	18,4	-	7	8	9	10	-
Irska	22,2	19,7	19,4	19,2	19,1	43	37	37	36	36
Grčka	50,5	48,3	48,0	-	-	148	130	126	-	-
Španjolska	50,8	46,8	46,1	45,8	45,0	807	711	692	684	666
Francuska	24,8	25,6	25,7	25,9	25,9	684	718	722	729	730
Hrvatska	44,2	44,1	44,1	44,1	-	72	71	71	71	-
Italija	41,0	39,4	38,1	38,7	39,3	637	618	591	594	591
Cipar	35,0	31,5	31,5	31,5	-	15	11	11	11	-
Letonija	15,8	18,9	20,1	20,0	19,8	13	16	17	17	17
Litva	18,6	14,1	13,7	13,9	14,4	24	17	17	18	18
Luxemburg	18,7	12,5	12,0	12,1	11,7	4	4	3	3	3
Mađarska	18,9	14,9	15,5	14,2	-	64	51	53	48	-
Malta	11,3	13,1	12,9	12,7	13,0	3	4	4	4	4
Nizozemska	11,7	11,6	11,2	11,1	11,2	164	163	156	155	155
Austrija	8,6	11,5	11,5	11,6	11,8	47	64	64	65	67
Poljska	21,7	20,7	20,5	20,5	20,4	302	284	283	282	279
Portugal	34,4	32,0	31,8	30,1	29,9	129	119	119	110	108
Rumunjska	22,4	21,2	-	-	-	156	145	-	-	-
Slovenija	17,0	15,0	15,0	15,0	-	12	12	12	12	-
Slovačka	26,8	25,7	25,1	24,4	23,5	57	54	52	51	49
Finska	21,7	21,9	22,1	22,2	22,2	72	71	71	71	71
Švedska	21,8	19,4	19,1	19,0	18,9	144	125	124	123	122
Ujed. Kralj.	15,7	13,7	13,6	-	-	711	612	608	-	-
Island	9,0	8,0	7,7	7,4	7,1	3	3	2	2	2
Norveška	8,8	9,3	9,7	9,8	-	33	35	36	37	-

2. Pad proizvodnih cijena u industriji

Eurostat u svojem priopćenju⁶ od 2. ožujka 2016. objavio je članak pod nazivom »Pad proizvodnih cijena u industriji na euro-prostoru i u EU28 za 1,0 %«.⁷

Naime, procjene Eurostata govore da su u siječnju 2016. proizvodne cijene u industriji, u odnosu na prosinac 2015., pale za 1,0 %, i to ne samo u ER19, već i u EU28. U prosincu 2015. cijene su na oba područja pale za 0,8 %. U odnosu na siječanj 2015., proizvodne cijene u industriji u siječnju 2016. na euro-prostoru i u EU28 pale su za 2,9 %.

2.1. Mjesečna usporedba prema glavnim industrijskim grupama i prema državama članicama

Na euro-prostoru u siječnju 2016., u odnosu na prosinac 2015., zabilježen je pad od 1 % proizvodnih cijena u ukupnoj industriji, pri čemu postoji znatna razlika po pojedinim industrijskim granama. Tako je u energetsom sektoru zabilježen pad cijena od 3,2 %, dok su cijene poluproizvoda pale za 0,3 %. Cijene potrošnih dobara ostale su nepromijenjene, dok su cijene investicijskih (kapitalnih) dobara porasle za 0,1 %, a cijene trajnih dobara za 0,4 %. Na taj su način proizvodne cijene u industriji ukupno, bez energetskog sektora, ostale nepromijenjene.

U EU28 u promatranom razdoblju zabilježen je pad od 1 % proizvodnih cijena u ukupnoj industriji, pri čemu postoji znatna razlika po pojedinim industrijskim granama. Tako je u energetsom sektoru zabilježen pad cijena od 3,4 %, dok su cijene poluproizvoda pale za 0,3 %. Cijene potrošnih dobara ostale su nepromijenjene, dok su cijene investicijskih (kapitalnih) dobara porasle za 0,1 %, a cijene trajnih dobara za 0,4 %. Na taj su način proizvodne cijene u industriji ukupno, bez energetskog sektora, ostale nepromijenjene.

Najveći pad proizvodnih cijena u industriji zabilježen je u Nizozemskoj (-3,1 %), Grčkoj (-2,9 %), Belgiji (-2,7 %), Španjolskoj (-2,5 %) i Mađarskoj (-2,2 %). Pojedinačan porast zabilježen je u Estoniji (+4,5 %), Danskoj (+1,7 %), Litvi (+0,6 %), Luxemburgu (+0,5 %) i Malti (+0,1 %).

2.2. Godišnja usporedba prema glavnim industrijskim granama i prema državama članicama

Na euro-prostoru u siječnju 2016., u odnosu na siječanj 2015., zabilježen je pad proizvodnih cijena u ukupnoj industriji za 2,9 %, i to zahvaljujući padu cijena energetskog sektora za 8,6 %, poluproizvoda za 1,6 % i potrošnih dobara za 0,2 %. Istovremeno došlo je do porasta cijena investicijskih (kapitalnih) dobara za 0,4 % i trajnih dobara za 0,9 %. Na taj su način proizvodne cijene u ukupnoj industriji, bez energetskog sektora, pale za 0,6 %.

U EU28 u promatranom razdoblju zabilježen je pad proizvodnih cijena u ukupnoj industriji za 2,9 %, i to zahvaljujući padu cijena energetskog sektora za 9,6 %, poluproizvoda za 1,6 % i potrošnih dobara za 0,2 %. Istovremeno došlo je do porasta cijena investicijskih (kapitalnih) dobara za 0,6 % i trajnih dobara za 1,0 %. Na taj su način proizvodne cijene u ukupnoj industriji, bez energetskog sektora, pale za 0,5 %.

Proizvodne cijene u industriji pale su u svim državama članicama. Izuzetak je samo Estonija, gdje su cijene ostale nepromijenjene. Najveći pad zabilježen je u Nizozemskoj (-6,8%), Cipru (-6,6%), Grčkoj (-6,3%), Slovačkoj (-5,3%), Litvi (-4,7%) i Španjolskoj (-4,2%).

TABLICA 4: Proizvodne cijene u industriji na domaćem tržištu (% promjena u odnosu na prethodni mjesec)

	8/15.	9/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19						
Industrija ukupno	-0,8	-0,4	-0,3	-0,2	-0,8	-1,0
Industrija ukupno, bez energije	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Međuproizvodi	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,3

Energija	-2,7	-0,9	-0,5	-0,2	-2,7	-3,2
Investicijska (kapitalna) dobra	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Trajna dobra	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,4
Potrošna dobra	0,0	0,0	-0,2	-0,1	0,0	0,0
EU28						
Industrija ukupno	-0,9	-0,3	-0,3	-0,2	-0,8	-1,0
Industrija ukupno, bez energije	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Međuproizvodi	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3
Energija	-3,3	-0,7	-0,4	-0,5	-3,0	3,4
Investicijska (kapitalna) dobra	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Trajna dobra	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4
Potrošna dobra	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	0,0

Industrija ukupno po zemljama	8/15.	9/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19	-0,8	-0,4	-0,3	-0,2	-0,8	-1,0
EU28	-0,9	-0,3	-0,3	-0,2	-0,8	-1,0
Belgija	-1,2	0,5	-0,3	-0,4	-2,0	-2,7
Bugarska	-1,3	-0,1	-0,6	-0,6	-0,5	-0,7
Češka	-0,8	-0,7	-0,2	-0,4	-0,5	-1,6
Danska	1,7	-0,4	0,5	-0,9	-2,4	1,7
Njemačka	-0,4	-0,4	-0,4	-0,2	-0,4	-0,8
Estonija	0,6	-0,9	0,4	-1,1	-2,0	4,5
Irska	-0,9	-2,0	-1,1	0,2	-0,3	-1,4
Grčka	-3,2	-0,5	-0,5	0,1	-2,4	-2,9
Španjolska	-1,7	-0,9	-0,8	-0,2	-0,7	-2,5
Francuska	-1,0	0,0	0,1	0,2	-1,2	-0,8
Hrvatska	-1,4	-0,6	0,0	-0,6	-1,3	-1,3
Italija	-0,6	-0,3	-0,3	-0,5	-0,7	-
Cipar	0,0	-0,8	0,0	-1,9	-0,1	-1,2
Letonija	-0,5	-0,5	-0,5	0,2	-0,3	0,0
Litva	-1,6	-1,1	-0,7	0,0	-0,9	0,6
Luxemburg	-0,6	-0,1	-0,2	-0,6	-0,4	0,5
Mađarska	-1,2	-0,2	-0,7	-0,1	-0,5	-2,2
Malta	-0,1	0,5	0,0	0,3	0,1	0,1
Nizozemska	-2,1	-0,7	-1,1	-0,5	-2,4	-3,1
Austrija	-0,4	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,9
Poljska	-0,8	-0,2	0,0	0,1	-0,2	-1,1
Portugal	-0,8	-1,0	-0,7	-0,1	-1,2	-0,6
Rumunjska	-0,6	-0,2	-0,1	0,0	-0,3	-0,6
Slovenija	-0,2	-0,4	0,0	-0,4	-0,1	-0,1
Slovačka	-0,3	-1,3	0,0	0,2	-0,3	-1,3
Finska	-0,8	-0,8	-0,1	-0,1	-1,0	-0,3
Švedska	-0,2	-0,1	0,7	-0,2	0,	-0,2
Ujedinjeno Kraljevstvo	-2,1	0,1	-0,3	-0,6	-1,2	-0,9
Norveška	-1,6	0,3	1,5	1,1	-2,7	0,8
Švicarska	-0,4	-0,1	-0,1	0,3	-0,6	-

TABLICA 5: Proizvodne cijene u industriji na domaćem tržištu (% promjena u odnosu na isti mjesec prethodne godine)

	8/15.	9/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19						
Industrija ukupno	-2,6	-3,2	-3,2	-3,2	-3,0	-2,9
Industrija ukupno, bez energije	-0,5	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,6
Međuproizvodi	-1,1	-1,6	-1,9	-2,1	-1,9	-1,6
Energija	-8,2	-10,0	-9,8	-9,3	-8,9	-8,6
Investicijska (kapitalna) dobra	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,4
Trajna dobra	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,9
Potrošna dobra	-0,9	-0,6	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2
EU28						
Industrija ukupno	-3,4	-3,8	-3,6	-3,5	-3,2	-2,9
Industrija ukupno, bez energije	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,5
Međuproizvodi	-1,1	-1,5	-1,8	-2,0	-1,8	-1,6
Energija	-12,3	-13,5	-12,5	-11,9	-10,8	9,6
Investicijska (kapitalna) dobra	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6
Trajna dobra	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
Potrošna dobra	-1,0	-0,6	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2

Industrija ukupno po zemljama	8/15.	9/15.	10/15.	11/15.	12/15.	1/16.
ER19	-2,6	-3,2	-3,2	-3,2	-3,0	-2,0
EU28	-3,4	-3,8	-3,6	-3,5	-3,2	-2,9
Belgija	-3,9	-3,5	-4,2	-3,7	-3,0	-3,8
Bugarska	-1,8	-2,1	-3,9	-3,8	-3,2	-2,9
Češka	-3,8	-4,2	-3,9	-3,7	-2,9	-3,4
Danska	-6,8	-7,6	-4,9	-4,9	-5,8	-2,3
Njemačka	-1,6	-2,0	-2,2	-2,4	-2,2	-2,3
Estonija	-3,3	-5,2	-3,4	-3,2	-5,5	0,0
Irska	-3,3	-5,2	-6,2	-4,8	-3,8	-2,7
Grčka	-8,4	-8,8	-8,0	-6,6	-5,7	-6,3
Španjolska	-2,2	-3,6	-3,6	-2,6	-2,2	-4,2
Francuska	-2,2	-2,7	-2,6	-2,4	-2,7	-2,5
Hrvatska	-4,1	-4,8	-4,5	-4,3	-4,4	-3,4
Italija	-3,5	-3,9	-3,7	-4,1	-4,0	-
Cipar	-6,6	-6,7	-6,7	-6,7	-6,9	-6,6
Letonija	-2,1	-2,7	-2,8	-2,3	-2,5	-2,8
Litva	-9,6	-10,5	-10,5	-9,1	-8,1	-4,7
Luxemburg	-1,8	-1,6	-2,0	-2,6	-3,0	-1,9
Mađarska	-3,2	-3,7	-3,7	-3,1	-2,7	-3,0
Malta	-4,0	-3,4	-3,3	-3,0	-2,9	-3,2
Nizozemska	-7,3	-8,2	-8,4	-8,0	-7,2	-6,8
Austrija	-1,9	-2,5	-2,7	-2,8	-2,6	-2,8
Poljska	-3,0	-3,0	-2,4	-1,8	-0,6	-1,5
Portugal	-3,2	-4,1	-4,0	-3,4	-2,6	-2,4
Rumunjska	-2,4	-2,5	-2,5	-2,3	-1,7	-2,3
Slovenija	-0,4	-0,9	-0,9	-1,3	-1,4	-1,5
Slovačka	-4,2	-5,4	-5,1	-5,2	-4,6	-5,3
Finska	-2,5	-3,3	-3,0	-2,7	-2,4	-1,5
Švedska	-1,9	-2,0	-1,6	-1,7	-1,9	-1,6
Ujedinjeno Kraljevstvo	-8,8	-8,3	-7,2	-7,1	-5,6	-3,9
Norveška	-8,0	-7,4	-5,0	-3,0	-4,4	-1,2
Švicarska	-3,9	-4,0	-3,8	-2,9	-3,0	-

⁶ Pressemitteilung, 42/2016.

⁷ Rückgang der Erzeugerpreise in der Industrie im Euroraum und in der EU28 um 1,0 %.

Interna revizija sustava

– u javnom i neprofitnom sektoru –

mr. sc. BORIVOJ CRNKOVIĆ,
dipl. oec.

MARTINA FURLAN, dipl. iur.

Interna revizija procjene unutarnjih kontrola u organizaciji rada pojedine službe odnosno procesa rada ima za cilj preispitati organizacijske kapacitete, ljudske, materijalne, kao i pravnu regulativu ne samo službe koja se revidira, već i cijelog sustava odnosno čitave organizacije. U članku obrađujemo važnost interne revizije, koju je poželjno obavljati svake godine, pa i uvrstiti u godišnji i strateški plan, s naglaskom na javni i neprofitni sektor.

1. Vrste revizije

Organizacije javnog i privatnog sektora, profitne i/ili neprofitne organizacije koriste različite vrste revizije da bi ostvarili svoje poslovne ciljeve i/ili ciljeve svog funkcioniranja. U tu svrhu mogu se provesti sljedeće vrste interne revizije:

➤ **operativna revizija** (*Operational Audit*), to je revizija kojom se nastoji utvrditi funkcionira li organizacijska jedinica učinkovito i djelotvorno i ostvaruje li planirane i programirane zadaće i ciljeve uz primjereno korištenje svojih resursa. Pod pojmom resursa misli se na korištenje ljudskih potencijala, imovine, opreme, materijala, prostora, izvora sredstava (prihoda s tržišta, zajmova, kredita, sredstava lokalnog i državnog proračuna, fondova EU i drugih fondova, subvencija, izvanrednih prihoda i dr.);

➤ **revizija sustava** (*System Audit*), odnosi se na analizu pojedinog sustava i analizu njegova sustava internih kontrola u cilju revizije procesa određene poslovne funkcije (primjerice, nabavne funkcije, prodaje, marketinga, usluga sektora za IT i drugih poslovnih funkcija nekog entiteta), odnosno organizacijske jedinice ili, pak, sustava poput mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, sustava socijalne zaštite, sustava korištenja EU fondova, sustava zaštite od poplava, sustava korištenja poticaja u poljoprivredi, sustava zaštite okoliša itd.;

➤ **revizija programa ili projekta** (*Program Audit, Project Audit*), bavi se problemima procjene ostvarenja planiranih ciljeva, odnosno određenog programa. U tu svrhu može se preispitivati možebitno neki drugi pristup u ostvarenju programiranih zadaća i ciljeva po nižim troškovima. Takve vrste revizije mogu se nazivati i revizije uspješnosti poslovanja ili revizije procesa upravljanja;

➤ **revizija prijevара** (*Fraud Audit*), istražuje suočava li se organizacija u svom radu s određenim protupravnim ili nezakonitim radnjama, gubitkom imovine,

izostankom valjanih informacija, manipuliranjem podacima. Ovdje se primarno misli da su sva takva odstupanja rezultat namjernih radnji pojedinih radnika, zaposlenika, skupina, organizacija i sl.;

➤ **revizija pridržavanja radnika poslovnog ili etičkog kodeksa** (*Ethical Business Practices Audit*), pri čemu se misli na reviziju etičkog postupanja posloводства, radnika, zaposlenika u odnosu na utvrđene kodekse ponašanja, utvrđene politike, smjernice, standarde etičkog ponašanja. Razmatraju se pitanja politika u nabavnom poslovanju, pitanja sukoba interesa, dobivanja darova i povlastica, političkim i drugim lobiranjima, poštenog tržišnog nadmetanja, korištenja licencija i softvera, neovlaštenog prijepisa, korištenja drugih oblika tuđeg intelektualnog vlasništva;

➤ **revizija informacijskog sustava** (*Information Systems Audit, Systems Development, Life Cycle Review*), ona nastoji već u najranijoj fazi ustanoviti probleme i predložiti korektivne radnje u procesu redizajniranja ili preoblikovanja postojećeg sustava, njegova razvoja i uvođenja u svakodnevno funkcioniranje organizacije javnog i/ili privatnog sektora;

➤ **revizija podudarnosti, revizija sukladnosti, revizija suglasja** (*Compliance Audit*), utvrđuje obavljaju li se pojedini procesi, poslovne i druge transakcije prema unaprijed utvrđenim pravilima, propisima, zakonima, pravilnicima, standardima, normativima i sl. Jedno od obilježja takve revizije su odgovori na pitanja s DA ili NE.

➤ **financijska revizija** (*Financial Audit*), odnosi se na preispitivanje procesa financijskog planiranja i izrade financijskih izvještaja, vođenja financijskih aktivnosti, financijskih transakcija, pouzdanost i integritet financijskih evidencija.

U praksi internih revizija javnog i privatnog sektora, profitnih i/ili neprofitnih organizacija sve prethodno navedene revizije ne primjenjuju se u »čistom« obliku. Nije nepoznato da se sve pobrojane vrste revizija međusobno isprepleću, istovremeno se koriste više vrsta revizije, u većini slučajeva i zbog svoje interdisciplinarnosti. Sigurno je da će se ekonomist kao član tima za reviziju pri preispitivanju nekog sustava po prirodi stvari više baviti financijskom revizijom, za razliku od, primjerice, informatičara čija će se pozornost više usmjeriti na implementirani informacijski sustav, pravnik pitanjima sukladnosti sustava, procesa, poslovnih i drugih aktivnosti sa zakonskim i drugim propisima.

2. Postupak provođenja interne revizije sustava

Pod pojmom sustava podrazumijeva se svaki uređeni skup od dva ili više elemenata (dijelova) koji su u svojevrsnoj interakciji, kako međusobno, tako i sa svojim okruženjem. U teoriji i praksi profitnih i/ili neprofitnih organizacija postoji velik broj različitih skupina i podskupina takvih sustava. Ovdje nećemo navoditi njihove moguće vrste, podjele, nazive i sl. Pozornost ćemo usredotočiti na objašnjenje postupka provođenja interne revizije određenog sustava.

Opseg revizije može obuhvaćati proces organizacije rada čitave profitne i/ili neprofitne organizacije, pojedine njezine organizacijske jedinice, organizacije glavnih procesa unutar nekog segmenta funkcioniranja predmetnog entiteta, njihova raspodjela s odgovarajućim nadležnostima i odgovornostima prema hijerarhijskoj vertikali, odnosno sadržaju i stupnju odgovornosti za planiranje, izvršenje i kontrolu poslovnih zadaća. U tom smislu, pri ostvarivanju očekivanih, planiranih, standardiziranih, normiranih, traženih rezultata ili ishoda važno je analizirati stupanj iskorištenja kapaciteta ljudskih i materijalnih resursa ovisno o važnosti sustava, organizacijske jedinice (službe) za zakonito i svrhovito funkcioniranje i poslovanje tvrtke, ustanove, ministarstva, agencije, pojedine javne djelatnosti, države uopće. S tim u svezi interni revizor identificira procesne, poslovne ciljeve sustava, koji definiraju svrhu revidiranog sustava, procesa i željeni način njihova izvršenja.

2.1. Definiranje kontrolnih ciljeva sustava, poslovnih i drugih procesa

Pri svim vrstama internih revizija njezini provoditelji trebaju definirati i popisati kontrolne ciljeve. Njihova je svrha sprječavati aktiviranje potencijalnih rizika, koji su »skriveni« i koji se nalaze unutar svakog sustava, svih procesa profitne i/ili neprofitne organizacije. Nije potrebno posebno naglašavati da pojave određenih rizika mogu dovesti u pitanje funkcioniranje čitavog sustava, organizacijske jedinice, određenog poslovnog i drugog procesa. U nastavku ćemo nabrojiti neke od važnijih kontrolnih ciljeva koji bi trebali osigurati:

- zakonito, pravovremeno i učinkovito postupanje svih sudionika unutar određenog sustava, poslovnog i drugog procesa
- relevantne, pouzdane, jasne, ažurne, pravovremene informacije o pravima i obvezama klijenata, kao i pružanje informacija svim zainteresiranim skupinama. Generiranje informacija s takvim obilježjima služi svim zainteresiranim strankama, građanima, kupcima, klijentima, osiguranicima, radnicima, zaposlenicima, poslovođstvu, poslovnim i drugim partnerima
- ispravno tumačenje i primjenu propisanih postupaka, ujednačenu primjenu zakonskih i drugih propisa; jednaka prava za sve, pokazatelj je pravednosti postupanja koji, između ostaloga, pridonosi i društvenom ugledu sustava, organizacije
- zadovoljavajuću razinu informatičke pismenosti i korištenja informatičke tehnologije, suvremenu računalnu opremu, softverske aplikacije, mrežne i druge IT sustave
- primjenu evidenciju svih zaprimljenih predmeta, predmeta čija je obrada u tijeku, obrađenih predmeta iz opisa poslova službe. Preduvjet svih poslovnih i drugih aktivnosti je da o svemu trebaju postojati primjerene evidencije, dokazi, protokoli, zapisnici i sl.
- praćenje rezultata rada prema pokazateljima uspješnosti i kvaliteti uz pošto-

vanje predviđenih postupaka, zakonitosti rada

- usklađenost akta o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta sa svim drugim aktima unutar sustava, organizacije, odnosno sa stvarnim stanjem. Formalna organizacija sustava i popis radnih mjesta ne može biti u nesuglasju s drugim aktima kao, primjerice, sa statutom, pravilnikom o kriterijima i mjerilima za obračun i isplatu plaća i sl.

- vođenje računovodstvenog i financijskog poslovanja sukladno zakonu i drugim propisima

- dinamiku poslovanja i pridržavanje rokova uz minimalno administriranje, odvijanje poslovnih i drugih procesa u zakonskim i primjerenim rokovima

- očuvanje i unaprjeđenje ljudskih potencijala, poduzimanjem aktivnosti radi stvaranja uvjeta da se smanji fluktuacija posebno mladih, stručnih kadrova

- pojave pogrešaka, odstupanja od zakona i propisanih radnji i postupaka

- pojave nepotrebnih naknadnih provjera i kontrola, nepotrebnog dodatnog administriranja.

2.2. Uočavanje poslovnih i drugih rizika sustava

Svaka profitna i/ili neprofitna organizacija u svom funkcioniranju suočava se s brojnim rizicima. U teoriji i praksi tih organizacija nije moguće predvidjeti sve moguće rizike, a niti ih je moguće u potpunosti kvantificirati na potpuno siguran način. Ovisno o vrsti sustava, organizacije, njezinoj veličini, sadržaju rada i drugim obilježjima, ti rizici mogu biti sljedeći:

- nedovoljno utvrđena organizacija rada i nejasne ovlasti i odgovornosti u dijelu sustava, procesa mogu imati za posljedicu upitni integritet informacija
- reputacijski rizik ili rizik ugleda zbog protupravnog, neetičnog rada, lošeg komuniciranja sa strankama, kupcima, klijentima, osiguranicima, ugovornim partnerima, građanima
- financijski rizik zbog neekonomične, neučinkovite i nedjelotvorne i uz zanemarivanje standarda zaštite okoliša provedbe predviđenih postupaka
- nedovoljno korištenje ili potpuna neiskorištenost ljudskih i drugih potencijala
- nefunkcioniranje elektroničkog sustava obrade podataka (pad mreža, web stranica, softverskih aplikacija, terminala)
- neusklađenost i nedjelotvornost pravne i druge regulative
- neusklađenost organizacije rada s općim aktima o sistematizaciji radnih mjesta
- neodgovarajuća organizacija sektora, službi, odjela, odsjeka i drugih radnih jedinica
- nedovoljan broj stručno kompetentnih osoba
- (ne)spremnost ljudskih i drugih potencijala za realizaciju kratkoročnih i dugoročnih odluka poslovođstva

Nastavak na 18. stranici

Interna revizija sustava

Nastavak sa 17. stranice

- neracionalno raspolaganje financijskim i drugim sredstvima
- nestandardno postupanje, neujednačenost u radu raznih hijerarhijskih nižih organizacijskih jedinica, regionalnih ureda, uprava, područnih službi, poslovnica, filijala, predstavništava na terenu
- narušen integritet obrađenih podataka i informacija zbog njihove neuporabljivosti, nepouzdanosti, neusporedivosti, nerazumljivosti, nepravovremenosti, neažurnosti i neoptimalnosti, itd.

2.3. Neki primjeri revizije sustava unutarnjih kontrola

Poznato je da se nalazi izvješća internih revizija bilo kojih sustava profitnih i/ili neprofitnih organizacija, u pravilu, javno ne objavljuju. Za razliku od njih, javno se objavljuju izvješća eksternih ili vanjskih revizija ili komercijalnih revizija te izvješća Državnog ureda za reviziju Republike Hrvatske nakon njihovih godišnjih usvajanja od strane nadzornih odbora, skupština dioničara, parlamenta, odnosno Hrvatskog sabora.

Revizija unutarnjih kontrola sustava obavlja se, po prirodi stvari, u suradnji s organizacijskom jedinicom koja se revidira, kao i sa službom nadležnom za upravljanje ljudskim potencijalima. Ovdje vlasnik procesa može biti član uprave, pomoćnici direktora, ravnatelja, ministara, predsjednika uprava. Dakle, može se raditi o najvišoj razini funkcioniranja sustava, njegova poslovanja, što može dodatno *zakomplikirati* rad internom revizoru i/ili njegovu timu. Tu se misli na njihov profesionalni rad, uz poštovanje svih drugih standarda za provođenje revizijskih postupaka, posebice standarda neovisnosti i nezavisnosti u radu. Stalno prisutan određen kritički osvrt na funkcioniranje sustava ne mora biti uvijek po volji vlasnicima procesa na višim razinama upravljanja i rukovođenja sustavom.

Tako se, primjerice, djelovanje sustava unutarnjih kontrola određene organizacijske jedinice u pojedinoj tvrtki, ministarstvu, agenciji može ocjenjivati prema brzini i uspješnosti rješavanja slučajeva, stranaka, predmeta, kupaca, dobavljača, imajući na umu specifičnosti djelokruga poslova, kadrovskih i materijalnih kapaciteta određenog sustava, kao i uređenosti procesa rada unutar sustava. Opseg revizije obuhvaća sustav unutarnjih kontrola kojim se koristi nadležni rukovoditelj organizacijske jedinice, službe, vlasnik određenog poslovnog procesa ili više njih. Dio poslova ili svi poslovi koje obavlja revidirani sustav, organizacijska jedinica, predstavljaju predmet revizije. Pri obavljanju revizije potrebno je uspostaviti suradnju i s okruženjem revidiranog sustava, organizacijske jedinice, odnosno s drugim sustavima, organizacijskim jedinicama, službama, entitetima. Ponekad je potrebno uspostaviti suradnju i sa sustavima, organizacijama izvan predmetnog sustava, ugovornim partnerima, dobavljačima, isporučiteljima, raznim ministarstvima, agencijama, strankama, klijentima, korisnicima određenih prava, građanima, a ponekad i s entitetima iz inozemstva.

Jedno od mišljenja internog revizora može biti i takvo da je sustav unutarnjih kontrola sustava ili u procesima predmetne organizacijske jedinice u zadovoljavajućem opsegu realiziran, ali da unatoč tome postoji i određena mogućnost njegova unaprjeđenja.

S druge strane, predmetni sustavi, procesi u određenoj mjeri mogu biti determinirani zakonskim ili drugim propisima, podzakonskim aktima koji uređuju sadržaj i dinamiku odvijanja pojedinog procesa unutar sustava ili organizacijske jedinice.

Analizirajući predmetni sustav, interni revizor može utvrditi da određena služba, kao njegov dio, djeluje na vrlo dobro uhdan način, koji u slučaju promjena ili pojava *alarmantnih* situacija reagira na primjeren način, djelotvoran način. S druge strane, može se ustanoviti da se radi o zaprimanju vrlo velikog broja slučajeva, predmeta, obrada kupaca, dobavljača, traženja građana, stranaka, čije rješavanje u najvećem dijelu zadovoljava programirane, planirane, normirane rokove. Isto tako, može se utvrditi da se navedene aktivnosti obrađuju, rješavaju uz dodatne napore radnika, zaposlenika. U ponekim slučajevima može se govoriti i o problemu prekovremenog rada unutar predmetnog sustava, organizacijske jedinice, njezina voditelja i/ili drugih radnika. U takvim okolnostima potrebno je posebno razmotriti pitanja koja se odnose na raspoloživost, iskorištenost, stručnost i druga obilježja upravljanja ljudskim potencijalima.

Revizijom se može zaključiti da predmetni sustav, u postojećim organizacijskim okvirima, funkcionira na zadovoljavajući način što se tiče ostvarivanja svrhe funkcioniranja i njegovih glavnih planiranih zadaća. Međutim, u pojedinim stajanjima, slučajevima identificira se neusklađenost zatečenog, stvarnog stanja s postojećom formalnom organizacijom, odnosno aktima vezanim uz ustrojstvo sustava organizacije, raspodjele radnih zadaća, nadležnosti i odgovornosti. U tu svrhu jedan od revizijskih nalaza može upućivati i na nužnost uvođenja aktivnosti i mjera za jačanje kontrolnog mehanizma sustava, i to upravo u njegovu organizacijskom dijelu.

Nije rijedak slučaj da je u vrijeme donošenja plana interne revizije za određeno razdoblje, godinu, predmetni sustav ili organizacijska jedinica, služba bila ustrojena u izmijenjenom obliku. U vrijeme obavljanja revizije, sustav može biti organiziran na način koji ne nalazi u potpunosti uporište u postojećim aktima za ustroj sustava. Nadležna tijela koja usvajaju organizacijske dopune, izmjene, promjene (direktori, ravnatelji, predsjednici uprava, nadzorni odbori, upravna vijeća, ministri, vlada), možda nisu odobrila sve predložene dopune ili nova rješenja o ustroju. S obzirom na to da sva ta traženja, u praksi, ne moraju biti u potpunosti i ostvarena, onda je time dovedeno u pitanje i funkcioniranje unutarnjih kontrola predmetnog sustava. Donošenjem općeg akta o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta omogućit će se predviđene izmjene sustava. Analizom kontrolnog mehanizma sustava može se utvrditi da postojeći nije u potpunosti realiziran, jer nije uspostavljen sustav kontrole nadležnog rukovoditelja organizacijske jedinice, službe.

Polazeći od osnovnog cilja revizije, kojom se utvrđuje sustav unutarnjih kontrola u organizaciji rada, odnosno u procesu ade-

kvatne podjele nadležnosti i zadaća u predmetnoj službi, mogu se utvrditi određena odstupanja, nepravilnosti. Drugim riječima, u praksi zatečeno stanje ne mora uvijek biti u potpunosti usklađeno s općim aktima kojima se uređuje unutarnje ustrojstvo i raspored radnika, zaposlenika po pojedinim radnim mjestima. Revizijom se mogu utvrditi pojedine specifične situacije u svezi s postojećim unutarnjim kontrolama sustava.

Nalazi revizije mogu upućivati da, primjerice, nije imenovan voditelj predmetne službe, što predstavlja određeni nedostatak u kontrolnom mehanizmu sustava, jer to radno mjesto predviđa rukovođenje radom službe i odgovornost za zakonitost njezina rada, praćenje primjene propisa, davanje inicijative za promjenu propisa, ukazivanje na probleme u ostvarivanju prava, usklađenje rada s drugim organizacijskim jedinicama i okruženjem sustava te davanje stručne pomoći.

Sve to može biti osnova za definiranje načina i rokova komunikacije na način koji će omogućiti da se u predmetima, koji su možebitno u sudskoj obradi, minimizira financijski, pravni i reputacijski rizik sustava, ali i potreba sveobuhvatne izobrazbe u svezi s dijelom procesa koji se odvija na razini čitavog sustava poradi ugradnje dodatnog mehanizma kontrole i povećanja kvalitete i ujednačenosti prakse postupanja. Preporuke za održavanje radionica na razini cijelog sustava, kao svojevrsnih savjetovanja o otvorenim pitanjima i problemima koji se pojavljuju u primjeni i praksi. U analizi promatranog procesa nije zanemariva činjenica članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji, pa s tim u svezi i suradnje sa službama za međunarodnu suradnju i u tom smislu, dodatnih izobrazba ne samo radnika predmetne službe, već i kontinuirana informiranost i svih radnika, zaposlenika sustava o navedenoj problematiki.

Preporuke internog revizora mogu se odnositi i na stvaranje uvjeta radi omogućavanja nadzora obrade slučajeva, stranaka, kupaca, dobavljača, nad vođenjem predmeta u skladu s pozitivnim propisima, i to uz pomoć imenovanja rukovoditelja predmetnog sustava, relevantnih organizacijskih jedinica. Nadalje, može se predložiti i provođenje kontinuiranih izobrazbi radnika, zaposlenika, priprema vodiča, brošura za zainteresirane stranke, građane o načinu i postupcima za ostvarivanja određenih prava. Jedan od zaključaka provedene interne revizije sustava može se odnositi i na preispitivanje pojave nedovoljne ažurnosti obrade slučajeva, stranaka, kupaca, dobavljača, predmeta, njihova zaostatka, pojavu učestalog prekovremenog rada. U tu svrhu mogu se predložiti određene popune novim ljudskim potencijalima, povećan broj radnika, zaposlenika ili ako je to moguće rasporedom radnika iz drugih organizacijskih jedinica unutar istog sustava i/ili sustava čitave javne uprave i javnih poduzeća.

Drugim riječima, mogu se provoditi kako horizontalne, tako i vertikalne rotacije radnika, zaposlenika unutar istog sustava, suradnjom više sustava, između javnih poduzeća, ministarstava, agencija, zavoda, bolnica i sl.

3. Mišljenje revizorskog tima

Nakon provođenja cjelokupnog postupka revizije daje se stručno mišljenje zaduženog tima, koji donosi zaključak da sustav unutarnjih kontrola, kakav je uspo-

stavljen u revidiranom procesu, funkcionira na djelomično zadovoljavajućoj razini te, sukladno tome, revizorski tim predlaže organizacijsko ustrojavanje, izradu i implementaciju internih procedura, organizacija izobrazbe i uspostavljanje redovite informiranosti o dinamici unutar sustava. Prema potrebi mogu se izraditi i određene smjernice, pravilnici, naputci, hodogrami o ostvarivanju pojedinih prava u prethodno navedenim uvjetima.

Nalozi revizijskog tima mogu biti sljedeći:

- imenovati rukovoditelje predmetnih službi na razini čitavog sustava
- analizirati i preispitati usklađenost pravilnika o unutarnjem ustrojstvu, prijedloga akta o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta sa stvarnim stanjem te zauzeti konačno stajalište
- izraditi i formalizirati sustav, poslovni proces, poslovne aktivnosti, odnosno izraditi cjelovite interne postupke sustava, interne postupke pojedinog procesa kao dijela sustava koji su već u funkciji, ili se odvijaju te definirati način i rokove njegove komunikacije s drugim sustavima, službama i okruženjem
- izgraditi stabilan mehanizam prethodnih kontrola sustava kroz njihovu redovitu međusobnu suradnju, tj. organizacijskih jedinica kontrolnog okruženja sustava
- uspostaviti mehanizam održavanja kontinuiranih i sveobuhvatnih prezentacija putem izobrazbe radnika, zaposlenika u raznim radionicama, savjetovanja, kongresa i razmjene informacija, i to posebice za one radnike, zaposlenike, voditelje poslova, uključene u procese predmetne revizije, a prema potrebi i za radnike, zaposlenike na razini cijelog sustava

- pomno razmotriti pripremljene prijedloge za pripremu vodiča, brošura (njihovu javnom objavljivanju u novinama, tiskanim materijalima, na internetskim ili intranetskim stranicama) o načinu i uvjetima ostvarivanja određenih prava, dakle i postupcima te obradi zahtjeva od strane nadležnih službi unutar predmetnog sustava

- s obzirom na redovitu pojavu prekovremenog rada, a koji je pokazatelj insuficijentnosti kapaciteta sustava upravljanja ljudskim potencijalima, preporuča se razmotriti prijedlog da se pojačaju stručni ljudski potencijali, odnosno da ih se nadoknadi unutarnjom preraspodjelom postojećih ljudskih potencijala ili zapošljavanjem novih radnika, zaposlenika. To se može učiniti i uz suradnju s drugim sustavima, bez suvišnog administriranja, primjerice, prijelaz određenog radnika, zaposlenika unutar javnog zdravstvenog sustava. Pri radnjama s takvim »*shortcutovima*« ili prećicama treba voditi računa o njegovoj pravnoj dimenziji, odnosno o možebitnim odstupanjima od zakonskih propisa.

Literatura

- <http://www.referenceforbusiness.com> 16. 6. 2015.
- <http://www.referenceforbusiness.com/mall/A-Bo/Audits-internal.html> 16. 6. 2015.
- Panian, Ž.: Poslovna informatika, Zagreb, Potecon, 2011.
- Sikavica, P.: Organizacija, Zagreb, Školska knjiga, 2011.

Najčešće povrede propisa ugostitelja u ugostiteljskim objektima

KORALJKA LADEŠIĆ MASNEC,
dipl. iur.

Obavljajući inspekcijske nadzore nad provedbom odredaba Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (Nar. nov., br. 85/15) te provedbenih propisa za primjenu toga Zakona, turistički inspektori nailaze na povrede njegovih odredaba koje čine ugostitelji u svojim ugostiteljskim objektima u obavljanju ugostiteljske djelatnosti. U tekstu autorica daje pregled najčešćih povreda koje čine ugostitelji u svojim objektima u obavljanju ugostiteljske djelatnosti, kao i o kaznama propisanim za takve povrede.

1. Povrede ugostitelja prema odredbama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti

Povrede koje čine ugostitelji u svojim ugostiteljskim objektima uglavnom su vezane uz obveze kojih se ugostitelji moraju pridržavati, a koje su propisane odredbama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (u nastavku teksta: Zakon).¹

1.1. Neisticanje oznake vrste ugostiteljskog objekta

Jedna od povreda koju čine ugostitelji, **neisticanje je oznake vrste ugostiteljskog objekta.**

Zakon, u članku 10. propisuje da je ugostitelj u obavljanju ugostiteljske djelatnosti dužan vidno istaknuti na ulazu u ugostiteljski objekt odnosno na ulazu ugostiteljskog objekta smještenog u građevini zaštićenoj kao kulturno dobro, na propisani način natpis s oznakom vrste ugostiteljskog objekta, odnosno vrste i kategorije ugostiteljskog objekta, posebnog standarda, te oznake kvalitete utvrđene rješenjem ureda državne uprave u županiji, odnosno upravnog tijela Grada Zagreba nadležnog za poslove ugostiteljstva prema mjestu sjedišta objekta, odnosno ministarstva nadležnog za turizam.

Novčana kazna za prekršaj te zakonske odredbe propisana je člankom 47. stavak 1. točka 1. Zakona, kojim je propisano da će se

pravna ili fizička osoba - obrtnik kazniti za prekršaj novčanom kaznom od 2.500,00 do 20.000,00 kuna.

Stavkom 2. članka 47. Zakona propisana je novčana kazna od 2.000,00 do 7.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, a stavkom 4. istog članka propisano je da za navedeni prekršaj turistički inspektor može pravnoj i fizičkoj osobi - obrtniku naplatiti novčanu kaznu na mjestu izvršenja prekršaja u iznosu 1.500,00 kuna, a odgovornoj osobi u pravnoj osobi u iznosu od 1.000,00 kuna.

1.2. Neisticanje obavijesti o radnom vremenu te nepridržavanje istaknutog radnog vremena

Daljnja povreda koju čine ugostitelji, **neisticanje je obavijesti o radnom vremenu te nepridržavanje istaknutog radnog vremena.**

Zakonom je propisano da ugostitelj mora vidno istaknuti na ulazu u objekt obavijest o radnom vremenu, sukladno članku 9. Zakona, radnim i neradnim danima, te se pridržavati istaknutog radnog vremena.

Za prekršaj navedene zakonske odredbe člankom 47. stavak 1. točka 2. Zakona propisana je novčana kazna od 2.500,00 do 20.000,00 kuna za pravnu osobu i fizičku osobu - obrtnika, a stavkom 2. istog članka propisana je novčana kazna od 2.000,00 do 7.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, dok je stavkom 4. istog članka propisana novčana kazna od 1.500,00 kuna, koju može turistički inspektor naplatiti pravnoj osobi i fizičkoj osobi - obrtniku, te novčana kazna od 1.000,00 kuna, koju može naplatiti turistički inspektor odgovornoj osobi u pravnoj osobi na mjestu izvršenja prekršaja.

1.3. Neutvrđivanje normativa za pojedina jela te neisticanje cijena i/ili nepridržavanje istaknutih cijena usluga koje nude gostima

Ugostitelji u obavljanju ugostiteljske djelatnosti čine povredu kada ne utvrde normativ za pojedina jela te ne istaknu cijenu i/ili se ne pridržavaju istaknutih cijena usluga koje nude gostima.

Zakonom je propisana obveza ugostitelja da utvrdi normative o utrošku namirnica za pojedino jelo, piće i napitak, pruži usluge u količinama i kakvoći sukladno normativima, da normativ za vrijeme rada ima u ugostiteljskom objektu, te ga na zahtjev gosta predoči gostu.

Novčana kazna za prekršaj navedene odredbe propisana je člankom 47. stavak 1. točka 4. te stavcima 2. i 4. toga članka Zakona.

1.4. Neisticanje vidno cijene usluga koje se nude na hrvatskom, i najmanje jednom svjetskom jeziku na način dostupan gostima i da se pridržava istaknutih cijena

Zakonom je, između ostalih, propisana i obveza ugostitelja da vidno istakne cijene

usluga koje nudi na hrvatskom, i najmanje jednom svjetskom jeziku na način dostupan gostima i da se pridržava istaknutih cijena.

Novčana kazna za prekršaj navedene zakonske odredbe propisana je člankom 47. stavak 1. točka 5. za pravnu osobu i fizičku osobu - obrtnika, a stavkom 2. istog članka za odgovornu osobu u pravnoj osobi. Stavkom 3. istog članka Zakona propisana je novčana kazna u slučaju ponavljanja prekršaja u istom ugostiteljskom objektu za pravnu i fizičku osobu - obrtnika u iznosu od 5.000,00 do 40.000,00 kuna.

1.5. Neizdavanje računa ili netočno izdavanje računa

Povrede koje čine ugostitelji jesu i neizdavanje računa ili netočno izdavanje računa.

Odredbama Zakona propisano je da je ugostitelj dužan izdati gostu čitljiv i točan račun za svaku pruženu ugostiteljsku uslugu, s naznakom vrste, količine i cijene pruženih usluga odnosno odobrenog popusta.

Novčane kazne za prekršaj navedene zakonske odredbe propisane su člankom 47. stavak 1. točka 6. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, te stavkom 2. i 3. navedenog članka Zakona.

1.6. Neisticanje obavijesti o zabrani usluživanja maloljetnih osoba te dopuštanje konzumiranja alkoholnih pića i/ili napitka koji sadržavaju alkohol osobama mlađima od 18 godina

Nadalje, ugostitelji u svojim ugostiteljskim objektima moraju istaknuti obavijesti o zabrani usluživanja maloljetnih osoba, te ne smiju dopustiti konzumiranje alkoholnih pića i/ili napitaka koji sadržavaju alkohol osobama mlađima od 18 godina.

Zakon, u članku 13. stavak 2. propisuje da u ugostiteljskom objektu u kojem se uslužuju alkoholna pića, druga pića i/ili napitci koji sadržavaju alkohol, mora na vidljivom mjestu biti istaknuta oznaka o zabrani usluživanja, odnosno konzumiranja takvih pića i napitaka osobama mlađima od 18 godina.

Zakonom je propisano da ugostitelj ne smije uslužiti gosta odnosno dopustiti mu konzumiranje alkoholnih pića, drugih pića i/ili napitaka koji sadržavaju alkohol, ako procijeni da je mlađi od 18 godina, a gost dobrovoljno ne dokaže (davanjem na uvid neke od osobnih isprava), da je stariji od 18 godina.

Za prekršaje navedenih zakonskih odredaba člankom 47. stavak 1. točka 16. Zakona propisana je novčana kazna od 2.500,00 do 20.000,00 kuna za pravnu osobu i fizičku osobu - obrtnika. Stavkom 2. istog članka za navedeni prekršaj propisana je novčana kazna od 2.000,00 do 7.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, a stavkom 3. propisana je novčana kazna od 5.000,00 do 40.000,00 kuna za pravnu osobu i fizičku osobu - obrtnika u slučaju ponavljanja prekršaja u istom ugostiteljskom objektu.

Člankom 42. stavak 3. propisano je da nadzor nad zabranom usluživanja odnosno dopuštanja konzumiranja alkoholnih pića, drugih pića i/ili napitaka koji sadržavaju alkohol osobama mlađima od 18 godina provode i policijski službenici ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, a stavkom 4. istog članka Zakona propisano je da su policijski službenici u obavljanju nadzora nad primjenom navedene zakonske odredbe ovlašteni protiv prekršitelja podnijeti optužni prijedlog ili izdati prekršajni nalog ili naplatiti kaznu na mjestu izvršenja prekršaja.

1.7. Neisticanje obavijesti o načinu podnošenja prigovora gostiju

Prema odredbama Zakona, povreda Zakona koju čine ugostitelji u obavljanju ugostiteljske djelatnosti, jest i neisticanje obavijesti o načinu podnošenja prigovora gostiju.

Zakon propisuje da je ugostitelj dužan omogućiti gostu podnošenje pisanog prigovora u ugostiteljskom objektu i bez odgađanja pisanim putem potvrditi primitak prigovora, te omogućiti gostu podnošenje pisanog prigovora putem pošte, telefaksa ili elektroničke pošte. Ugostitelj mora u ugostiteljskom objektu vidljivo istaknuti obavijest o načinu podnošenja pisanog prigovora. Isto tako, ugostitelj je dužan u pisanom obliku odgovoriti na prigovor u roku 15 dana od zaprimljenog prigovora, te voditi i čuvati evidenciju prigovora gostiju godinu dana od dana primitka pisanog prigovora.

Novčane kazne za prekršaj navedene zakonske odredbe propisane su člankom 47. stavak 1. točka 9. Zakona, te stavcima 2. i 3. istog članka.

2. O povredama ugostitelja prema odredbama Pravilnika o razvrstavanju, minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupine »Restorani«, »Barovi«, »Catering objekti« i »Objekti jednostavnih usluga«

Osim povreda odredaba Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, ugostitelji čine i povrede odredaba Pravilnika o razvrstavanju, minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina »Restorani«, »Barovi«, »Catering objekti« i »Objekti jednostavnih usluga«.² Navedeno se poglavito odnosi na ispunjavanje minimalnih uvjeta glede zaposlenog osoblja (nedostatak garderobnih ormara kao i nedostatak sanitarnog čvora za zaposleno osoblje, nedostatak tople vode u predprostoru sanitarnog čvora za goste i sl.), kao i pružanje pojedinih ugostiteljskih usluga u vrstama objekata u kojima se takve usluge ne mogu pružati (kao npr. usluživanje alkoholnih pića u ugostiteljskim objektima vrste »Objekt jednostavnih brzih usluga«).

² Nar. nov., br. 82/07, 82/09, 75/12, 69/13 i 150/14.

¹ Nar. nov., br. 85/15.

O pitanju usklađenosti Zakona o kaznenom postupku Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012.

VIŠNJA DRENŠKI LASAN,
mag. iur., odvjetnica

HANA LASAN, mag. iur.,
odvjetnička vježbenica

U ovom članku autorice pišu o problemima neusklađenosti Zakona o kaznenom postupku (Nar. nov., br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 - proć. tekst, 91/12, 143/12 - Odluka USRH, 56/13, 145/13 i 152/14) s Direktivom 2012/13/EU glede pouke o pravima uhićenika odnosno sadržaja članka 108.a toga Zakona. Naime, u članku analiziramo odredbe članka 108.a Zakona o kaznenom postupku koje ne sadržavaju u institutu pouke o pravima uhićenika samu proceduru mogućnosti pobijanja zakonitosti uhićenja.

1. Uvodne napomene

Čovjekova je sloboda i osobnost nepovrediva¹ - članak 22. Ustava Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustav RH).

Pravo na slobodu zaštićeno je člankom 5. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda² (u nastavku teksta: Konvencija).

Povelja o osnovnim pravima Europske unije³ (u nastavku teksta: Povelja) štiti pravo na slobodu i sigurnost člankom 6.

Zaštita prava na slobodu od iznimne je važnosti u demokratskom društvu jer je sloboda pretpostavka izvršenju drugih temeljnih prava i sloboda. Od prava na slobodu jače je samo pravo na život.

Pravo svakog pojedinca na slobodu, zaštićeno člankom 22. Ustava Republike Hrvatske, dopušteno je oduzeti ili ograničiti isključivo u skladu sa zakonom, a o

tome je li lišenje slobode provedeno prema zakonu, ovlašten je odlučiti samo sud. Institut uhićenja reguliran je Zakonom o kaznenom postupku (Nar. nov., br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 - proć. tekst, 91/12, 143/12 - Odluka USRH, 56/13, 145/13 i 152/14 - u nastavku teksta: ZKP/08), koji u članku 107. st. 1. navodi pod kojim je uvijek *tima policija ovlaštena uhititi osobu*.

Ustavni sud Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustavni sud), u Odluci U-III-6559/2010 od 13. studenoga 2014., zauzeo je stajalište da pojam »uhićenja«, u smislu članka 5. Konvencije, označuje trenutak u kojem osoba više nije na slobodi i taj pojam prema ustaljenom stajalištu Europskog suda za ljudska prava (u nastavku teksta: ESLJP) ima autonomno značenje i proširuje se izvan područja formalnih kaznenopravnih mjera. S aspekta zaštite ljudskih prava u postupcima pred Ustavnim sudom, pravna stajališta ESLJP-a primjenjiva su i na pojam »uhićenje« od strane tijela državne vlasti, u smislu članka 24. Ustava RH.

2. Određenje pojma »uhićenik« i zakonski uvjeti

Stoga je i pojam »uhićenik« odnosno osobe koja je »uhićena« u smislu članka 24. Ustava, bitno uži od pojma »uhićenik« u smislu članka 25. st. 1. Ustava, koji je potrebno šire tumačiti. Temeljna svrha članka 24. Ustava RH i članka 5. Konvencije svodi se stoga na jamstvo zaštite slobode osobe od nezakonitog uhićenja i nezakonitog pritvaranja. *Riječ je o tjelesnoj slobodi i osobnoj sigurnosti koja ne smije biti oduzeta na arbitran način.* Pojmovi zakonitosti i pravne sigurnosti odnosno pravne izvjesnosti koji proizlaze iz vladavine prava kao najvažnije vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, prožimaju cijeli članak 24. Ustava RH.

Osim razloga za uhićenje, ZKP/08 predviđa i neke druge uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi lišenje slobode bilo u cijelosti provedeno u skladu sa Zakonom. Jedna od Zakonom predviđenih nužnosti pri uhićenju je i *pisana pouka o pravima*⁴, koja mora biti predana uhićeniku prilikom uhićenja (iznimno kasnije odnosno usmeno), a mora zadovoljavati zakonske uvjete glede svoga sadržaja.

Premda zakonodavac regulira *institut uhićenja određenim normama*, on ne propisuje *proceduru u situaciji kad te norme nisu zadovoljene*. Pravni temelj za pobijanje zakonitosti uhićenja utvrđen je u Ustavu Republike Hrvatske (čl. 24. st. 3.)⁵ i u članku

5. st. 4. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁶. Međutim, zakonodavac te temeljne odredbe ne razrađuje i ne precizira u ZKP/08, kao što su pitanja: koji je sud nadležan za odlučivanje o zakonitosti uhićenja, u kojem se roku zakonitost uhićenja može pobijati, kakve su posljedice takve odluke i druga važna pitanja.

Kazneni zakon⁷, u članku 136. st. 1. *opisuje kazneno djelo protupravnog oduzimanja slobode koje čini onaj tko drugog protupravno zatvori, drži zatvorena ili mu na drugi način oduzme ili ograniči slobodu kretanja*. Stavkom 3. istoga članka, kao jedan od kvalifikatornih elemenata djela, navodi se počinjenje djela od strane službene osobe u obavljanju službe ili javne ovlasti.

3. Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća⁸

Članak 82. st. 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (u nastavku teksta: UFEU) svrstava »prava pojedinca u kaznenom postupku« u doseg prava EU. Točnije, prava pojedinca u kaznenom postupku predstavljaju materiju koju propisi EU smiju regulirati, a ti će propisi biti nadređeni nacionalnim propisima koji uređuju taj dio domaćeg pravnog sustava.

Na temelju ovlasti iz UFEU-a, Europski parlament i Vijeće Europske unije donijeli su 22. svibnja 2012. Direktivu 2012/13/EU (Sl. l. EU 142/1 od 1. lipnja 2012. - u nastavku teksta: Direktiva) o pravu na informiranje u kaznenom postupku, u kojoj su kao implementacijski rok za države članice naznačili 2. lipnja 2014. Cilj je Direktive utvrditi zajedničke minimalne norme glede informiranja o pravima osumnjičenika ili okrivljenika te tako spriječiti pravosudne pogreške, smanjiti broj žalbi i promicati prava na slobodu, obranu i pošteno suđenje. Direktiva ima podlogu, između ostaloga, u razrađenoj praksi ESLJP-a u materiji prava na informiranje o postupkovnim pravima.

Nacionalne provedbene mjere kojima je Direktiva ugrađena u domaći pravni sustav uključuju izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku, Prekršajnog zakona kao i Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU.

Direktiva, u svom članku 4., koji se odnosi na pisanu obavijest pravima pri uhićenju, propisuje da obavijest o pravima mora sadržavati, između ostaloga, temeljne in-

formacije o svakoj mogućnosti pobijanja zakonitosti uhićenja prema nacionalnom pravu, ostvarivanja preispitivanja zadržavanja ili podnošenja zahtjeva za privremeno puštanje na slobodu.

Direktiva državama članicama olakšava zadaću implementacije utoliko što im u svom Prilogu I. nudi predložak obrasca obavijesti o pravima uhićenika, koji sadržava sve informacije kako nalaže članak 4. Direktive. Tim se obrascem (kao **formom**) države članice nisu dužne koristiti, odnosno obrazac mogu izmijeniti ili ga dopuniti drugim korisnim informacijama, **ali su dužne pouku o pravima uhićenika sadržajno uskladiti s Direktivom**.

Države članice dužne su, sukladno članku 8. st. 2. Direktive, osigurati da osumnjičeni i okrivljenici te njihovi odvjetnici imaju pravo pobijati moguće propuštanje ili odbijanje nadležnih tijela da pruže informacije u skladu s tom Direktivom.

4. Pouka o pravima uhićenika u Zakonu o kaznenom postupku

Prema trenutno važećoj verziji Zakona o kaznenom postupku - članak 108.a, pouka o pravima uhićenika mora sadržavati obavijesti:

- o razlozima uhićenja
 - o pravu da nije dužan iskazivati
 - o pravu na branitelja prema vlastitom izboru ili na branitelja postavljenog s liste dežurnih odvjetnika
 - o pravu na tumačenje i prevođenje
 - o pravu da se na njegov zahtjev o uhićenju izvijesti obitelj ili druga osoba koju on odredi
 - o pravu stranog državljanina da će na njegov zahtjev o uhićenju biti obaviješteno nadležno konzularno tijelo ili veleposlanstvo te će mu se s njima omogućiti kontakt
 - o pravu na uvid u spis predmeta
 - o pravu na hitnu medicinsku pomoć
- te obavijest o tome da lišenje slobode od trenutka uhićenja do dovođenja suda istrage može trajati najdulje 48 sati, a za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine, najdulje 36 sati.

Stavkom 2. istog članka toga Zakona propisano je da uhićenik ima pravo *zadržati pouku o pravima za vrijeme lišenja slobode*.

Dakle, Zakonom propisani sadržaj pouke o pravima iz članka 108.a ZKP/08 **ne uključuje temeljne informacije o svakoj mogućnosti pobijanja zakonitosti uhićenja prema nacionalnom pravu**, a koje je moguće izvesti pred sudom na temelju članka 24. st. 3. Ustava RH, u skladu s odredbom članka 136. Kaznenog zakona.

Budući da zakonodavac nije sam pre-

¹ Ustav Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 8/98 - proć. tekst, 113/00, 124/00 - proć. tekst, 28/01, 41/01 - proć. tekst, 55/01 - ispr., 76/10, 85/10 - proć. tekst i 5/14 - Odluka USRH).

² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov. - MU, br. 18/97, 6/99 - proć. tekst, 8/99 - ispr., 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).

³ Povelja o osnovnim pravima Europske unije (2010/C 83/02) (Sl. l. EU od 18. prosinca 2000.).

⁴ Člankom 108. ZKP/08 regulirana je obveza predaje pisane pouke o pravima uhićeniku.

⁵ Odredba čl. 24. st. 3. Ustava RH glasi - »Svaka se osoba koja je uhićena ili pritvorena ima pravo žaliti sudu, koji će bez odgode odlučiti o zakonitosti lišenja slobode.«

⁶ V. npr. Europski sud za ljudska prava, Steel i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, od 23. rujna 1998., par. 54., Lobita protiv Italije od 6. travnja 2000., par. 153.

⁷ Kazneni zakon (Nar. nov., br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15 - ispr.).

⁸ Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku - Sl. l. EU, L. 142/1 od 1. lipnja 2012.

ku s Direktivom 2012/13/EU

– zakonitost uhićenja –

cizirao proceduru pobijanja zakonitosti uhićenja, ne nalaže ni policiji ni državnom odvjetništvu da o tome pouči uhićenika.

5. Posljedice neusklađenosti domaćeg prava s Direktivom

Opisana normativna situacija dovodi do zaključka da domaće pravo u konkretnom pitanju nije usklađeno s Direktivom, iako je implementacijski rok protekao prije više od godinu dana.

S obzirom na obvezu i načelo lojalnosti⁹ u odnosu svake države članice prema EU, postavlja se pitanje kako je moguće da domaće zakonodavstvo, normirajući obvezan sadržaj pouke o pravima uhićenika, obavijest o mogućnostima pobijanja zakonitosti uhićenja ne predviđa kao obveznu točku takve pouke. Je li takva situacija disharmonije europskog i domaćeg prava dopuštena i kako se očituje u primjeni propisa na konkretan slučaj?

Odgovor na to pitanje možemo pronaći u osnovnim načelima primjene sekundarnog prava¹⁰ EU: u vertikalnom odnosu pojedinca prema državi koja Direktivu nakon isteka implementacijskog roka nije implementirala u domaći pravni sustav, pojedinac se može pozvati izravno na Direktivu, a sud je takvu Direktivu dužan primijeniti.¹¹

To znači da bi svaki uhićenik mogao pobijati zakonitost svojeg uhićenja pred sudom zato što pouka o pravima koju je primio, ne sadržava informacije o mogućnosti pobijanja zakonitosti uhićenja prema nacionalnom pravu, odnosno zato što pouka o pravima nije u skladu s Direktivom. Točnije, svaki bi uhićenik mogao od domaćeg suda zahtijevati da izravno primijeni Direktivu da bi ostvario određeno subjektivno pravo, koje na temelju nacionalnog prava nema, ali bi ga trebao imati da je Direktiva (ispravno) ugrađena u domaći pravni poredak.

Uhićenik bi se tada mogao pozivati i na članak 6. Povelje s obzirom na odredbu članka 51. st. 1. Povelje, koji precizira da se odredbe te Povelje odnose na institucije, tijela, službe i agencije EU, uz poštovanje načela supsidijarnosti, kao i na države članice kada primjenjuju pravo EU.

U predmetu Europskog suda pravde C-555/07 Kucukdeveci navedeno je da

obveze koje iz Direktive proizlaze za države članice da ostvare njima predviđeni rezultat i njihovu dužnost da poduzmu sve odgovarajuće mjere, bilo pojedinačne bilo općenite prirode, kojima bi osigurale realizaciju toga rezultata važeća je za sva tijela država članica, uključujući i, u sklopu njihovih nadležnosti, sudove.

Budući da domaći propis - članak 108.a ZKP/08, koji regulira sadržaj pouke o pravima koja se daje uhićenima, u zemlji EU - Republici Hrvatskoj ne pruža zaštitu pojedincu u onoj minimalnoj mjeri koju je EU predvidjela kao zajednički standard, uhićeni pojedinac ima mogućnost pozvati se izravno na Direktivu pred domaćim sudom, kao na zaštitu od nacionalnog prava koje joj je suprotno.

Iz perspektive države članice, u fokus izbija načelo *Nemo auditur turpitudinem suam allegans* - u pravu EU poznatije kao *estoppel* načelo - navodeći da se nitko ne smije pozivati na vlastiti propust - pa tako ni država članica na svoj propust da ispuni obvezu provedbe Direktive.¹²

6. Umjesto zaključka

Postojeće stanje domaćih propisa i njihov odnos s Direktivom implicira da svako uhićenje provedeno nakon 2. lipnja 2014. nije bilo provedeno u skladu s europskim pravom, te je svaki uhićenik mogao pred sudom istaknuti takav prigovor. Pitanje je kako bi domaći sudovi u takvoj situaciji reagirali, odnosno kakve bi odluke na temelju takvog prigovora donosili i tko bi bio nadležan o tome odlučivati. Naše je mišljenje da bi uhićenje trebali utvrditi nezakonitim te uhićenika poučiti o pravima na način na koji to zahtijeva Direktiva, a logika nalaže da bi o problematiki trebali odlučivati suci istrage.

S obzirom na to da ZKP/08 (kao ni jedan drugi zakon) ne propisuje kako Sud treba postupiti u slučaju kad postupak uhićenja nije izvršen zakonito (npr. ako pouka o pravima uhićeniku uopće nije dana ili je dana pouka o pravima koja ne sadržava obavijest o mogućnostima pobijanja nezakonitosti uhićenja) i uhićenik zatraži od suda da takvu nezakonitost utvrdi - ostaje nejasno bi li uhićenik morao biti pušten na slobodu ili bi puka naknadna predaja/dopuna pouke o pravima u skladu s Direktivom, bila prikladna da »konvalidira« uhićenje.

U svakom slučaju, ostaje potreba da se pozitivno zakonodavstvo u potpunosti uskladi s tom Direktivom, da bi se regulatorni ciljevi iz nje ostvarivali kroz nacionalne propise te da bi se u budućnosti izbjegle dvojbe problematizirane u ovom članku.

NARODNE NOVINE

SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

broj 16

od 19. veljače 2016.

■ **Pravilnik o izmjeni Pravilnika o obvezujućim mišljenjima, ispravku prijave, statističkim izvješćima i poreznoj nagodbi** - stupio na snagu 20. veljače 2016.

■ **Pravilnik o reviziji cestovne sigurnosti i osposobljavanju revizora cestovne sigurnosti** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Pravilnik o Nacionalnoj mreži lokalnih akcijskih skupina u ribarstvu** - stupio na snagu 20. veljače 2016.

■ **Pravilnik o ispitivanju radnog okoliša** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Pravilnik o pregledu i ispitivanju radne opreme** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Pravilnik o prihvatljivosti izdataka u okviru Fonda europske pomoći za najpotrebitije (FEAD)** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Pravilnik o uvjetima za stjecanje i provjeru stručnih znanja potrebnih za dobivanje ovlaštenja za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju, odnosno posredovanja u osiguranju i reosiguranju** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Pravilnik o registrima ovlaštenih osoba za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju i posredovanja u osiguranju i reosiguranju** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Statut Hrvatske liječničke komore** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Ispravak Odluke o utvrđivanju popisa posebno skupih lijekova utvrđenih Odlukom o utvrđivanju Osnovne liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje**

broj 17

od 24. veljače 2016.

■ **Pravilnik o izmjeni Pravilnika o Diplomatskoj akademiji i polaganju savjetničkog ispita** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra izvlaštenih nekretnina** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o sufinanciranju sredstava za rad tijela nadležnih za provedbu postupka izvlaštenja** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o posebnim uvjetima i tehničkim zahtjevima za europsku elektroničku naplatu cestarine i elementima interoperabilnosti** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Odluka o kriterijima za upis ulovnih ribarskih plovila u registar ICCAT-a (ICCAT record of BFT catching vessels) u 2016. godini** - stupila na snagu 25. veljače 2016.

■ **Poslovnik o radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za rješavanje sporova o pravima općina, gradova i županija** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Odluka Agencije za elektroničke medije, KLASA: 612-12/15-09/0201, URBROJ: 567-02/01-16-02 od 18. veljače 2016.**

broj 18

od 26. veljače 2016.

■ **Zakon o izmjeni Zakona o upravljanju i raspolaganju imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske** - stupio na snagu 5. ožujka 2016.

■ **Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o tijelima u sustavu upravljanja i kontrole korištenja strukturnih instrumenata Europske unije u Republici Hrvatskoj** - stupila na snagu 5. ožujka 2016.

■ **Odluka o provedbi reformskih mjera za unaprjeđenje sustava javne uprave** - stupila na snagu 25. veljače 2016.

■ **Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća Jadranske Hrvatske** - stupila na snagu 17. veljače 2016.

■ **Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća Kontinentalne Hrvatske** - stupila na snagu 17. veljače 2016.

■ **Odluka o koncesiji na pomorskom dobru u svrhu gradnje i gospodarskog korištenja postojeće luke posebne namjene benzinske postaje Biograd** - stupila na snagu 17. veljače 2016.

■ **Odluka o koncesiji na pomorskom dobru u svrhu gradnje i gospodarskog korištenja postojeće luke posebne namjene benzinske postaje Preko** - stupila na snagu 17. veljače 2016.

■ **Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o brodicama i jahtama** - stupio na snagu 27. veljače 2016.

■ **Odluka o najvišoj naknadi za pokrivanje troškova mirovinskog osiguravajućeg društva u 2016. iz doznaka obveznog mirovinskog fonda** - stupila na snagu 5. ožujka 2016.

■ **Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o nazivima i uvjetima za radna mjesta, poslovima koji se na njima obavljaju te koeficijentima složenosti poslova u Ustavnom sudu Republike Hrvatske** - stupila na snagu 5. ožujka 2016.

broj 19

od 2. ožujka 2016.

■ **Plan usklađivanja zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije za 2016. godinu**

■ **Pravila za statutaru certifikaciju brodica i jahti** - stupila na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji** - stupio na snagu 10. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o dopuni Pravilnika o prostornom i vremenskom ograničenju obavljanja gospodarskog ribolova na moru okružujućom mrežom plivaričom - srdelom u 2016. godini** - stupio na snagu 3. ožujka 2016.

■ **Popis sorti brisanih iz Sortne liste Republike Hrvatske**

■ **Popis sorti upisanih u Sortnu listu Republike Hrvatske**

■ **Rješenje Ministarstva zdravlja KLASA: UP/I-510-01/15-01/17, URBROJ: 534-04-1-2/7-16-16 od 19. veljače 2016.**

■ **Rješenje Ministarstva zdravlja KLASA: UP/I-510-01/14-01/22, URBROJ: 534-04-1-2/7-16-14 od 19. veljače 2016.**

■ **Program rada Savjeta za nacionalne manjine za 2016. godinu**

■ **Odluka o zatvaranju za promet postojećeg željezničko-cestovnog prijelaza** - stupila na snagu 2. ožujka 2016.

■ **Ispravak Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sportu**

broj 20

od 4. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o izmjeni i dopunama Pravilnika o obrascu zahtjeva i rješenja o odobravanju korištenja pravne pomoći** - stupio na snagu 12. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije isključivih prava na ponovnu uporabu informacija** - stupio na snagu 12. ožujka 2016.

■ **Pravilnik o sigurnosti dizala** - stupa na snagu 20. travnja 2016.

■ **Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2016.** - stupio na snagu 5. ožujka 2016.

■ **Odluka o određivanju demarkiranih područja u kojima se provode mjere sprječavanja širenja i suzbijanja štetnog organizma Grapevine flavescence dorée MLO** - stupila na snagu 17. veljače 2016.

■ **Odluka o stavljanju izvan snage Programa izobrazbe o gospodarenju otpadom** - stupila na snagu 4. ožujka 2016.

⁹ Načelo sadržano u čl. 4.3. Ugovora o Europskoj uniji, koje navodi da su države članice dužne poduzeti sve mjere, opće ili posebne, da bi osigurale ispunjenje obveza koje proizlaze iz Ugovora ili iz akata institucija Unije, odnosno da su dužne pomagati ispunjenje zadaća Unije i suzdržavati se od svih postupaka koji bi mogli ugroziti postizanje ciljeva Unije. Ta obveza važeća je za sva tijela država članica, uključujući i sudove.

¹⁰ Akti institucija EU doneseni na temelju Osnivačkih ugovora.

¹¹ Sve pod uvjetom da je odredba Direktive na koju se pravni subjekt pred domaćim tijelom izravno poziva, dovoljno precizna, jasna i bezuvjetna.

¹² Više v. Čapeta, T., Rodin, S.: Osnove prava Europske unije, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 63-64.

Vi pitate odgovaramo mi

besplatni odgovori na pitanja pretplatnika

vi-mi@novi-informator.net

Zaštita od otkaza za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta

Osoba koja ima pravo na roditeljski dopust u trajanju 30 mjeseci, koji može koristiti do osme godine djetetova života, zaštićena je od otkaza, u smislu članka 34. Zakona o radu, samo u razdoblju dok, u skladu s rješenjem HZZO-a, koristi roditeljski dopust i 15 dana nakon toga, a protekom toga više nije zaštićena od otkaza sve do može bitnoga ponovnog uspostavljanja prava na roditeljski dopust

Vi Radnica je rodila četvrto dijete i ima pravo na roditeljski dopust do osme godine djetetova života, i to u trajanju 30 mjeseci, koje može prema Zakonu koristiti s prekidima. S obzirom na to, je li roditelj na roditeljskom dopustu zaštićen od otkaza u smislu članka 34. Zakona o radu, kroz cijelo razdoblje u kojem i koristi roditeljski dopust i radi (dakle, kroz cijelo razdoblje dok ne iskoristi i posljednji dan roditeljskog dopusta) ili samo u razdobljima u kojima koristi roditeljski dopust, a ne i u razdobljima između, u kojima radi?

Pita: J. P., Split

mi Žena koja je rodila četvrto dijete ima pravo na 30 mjeseci roditeljskog dopusta, u skladu s člancima 13. i 14. Zakona o roditeljskom dopustu (Nar. nov., br. 85/08, 110/08, 34/11, 54/13 i 152/14). Taj dopust može koristiti do osme godine života djeteta, i to u cijelosti ili u njegovim dijelovima. Ako roditelj svoj pripadajući roditeljski dopust koristi u dijelovima, može ga koristiti najviše dva puta godišnje, svaki put u trajanju od najmanje 30 dana. To znači da u ostalom dijelu godine, kada ne koristi roditeljski dopust, zaposleni roditelj dolazi na posao i svoj izostanak s rada može opravdati samo koristeći neko od zakonom predviđenih prava na izostanak s posla (plaćeni dopust, godišnji odmor, blagdan, neradni dan, bolovanja, neplaćeni dopust).

S druge strane, prema članku 34. Zakona o radu (Nar. nov., br. 93/14), korisnice roditeljskog dopusta **zaštićene su od otkaza**. Naime, prema toj odredbi za vrijeme roditeljskog dopusta, odnosno u roku petnaest dana od prestanka korištenja toga prava, poslodavac ne smije otkazati ugovor o radu osobi koja koristi to pravo. U navedenoj odredbi nije precizirano odnosi li se zaštita od otkaza na cijelo razdoblje (u konkretnom slučaju - do osme godine djetetova života) u kojem se koristi ili se može koristiti roditeljski dopust, ili samo na razdoblja u kojima se doista koristi taj dopust.

Odgovor na nastalu dvojbu daje sljedeće **mišljenje Ministarstva rada i mirovinskoga sustava (Službeno, 9. 3. 2016.)**:

»Odredba članka 34. stavka 1. Zakona o radu (zabranu otkaza navedenim kategorijama radnika, a između ostalog i radnicima koji koriste roditeljski dopust), veže se uz činjenicu korištenja prava pobrojanih u spomenutom članku Zakona.

Budući da se pravo na roditeljski dopust (bilo da se koristi u cijelosti bilo u dijelovima) utvrđuje donošenjem rješenja nadležne ustrojstvene jedinice Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (Zavoda), kojim se utvrđuje i

duljina trajanja prava na korištenje navedene potpore, mišljenja smo da se zabrana otkaza odnosi na razdoblje utvrđeno za korištenje tim pravom, odnosno protekom roka od 15 dana od prestanka korištenja istog.

Dakle, protekom roka od 15 dana od prestanka korištenja prava na roditeljski dopust, na način kako je to utvrđeno rješenjem Zavoda, takvi radnici više nisu zaštićeni od otkaza kako to propisuje odredba članka 34. stavka 1. Zakona, sve do eventualnog ponovnog uspostavljanja prava na roditeljski dopust.

Naime, svaki slučaj prekida odnosno ponovnog uspostavljanja prava na roditeljski dopust zahtijeva i ponovno provođenje upravnog postupka te donošenje rješenja o istom.« (10-0/2, B. B., 10. 3. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Upravni spor – opseg odlučivanja upravnog suda

Kada je tužbeni zahtjev postavljen reformacijski, sud donošenjem kasacijske presude ostaje u granicama tužbenog zahtjeva, dok, s druge strane, donošenje reformacijske presude povodom kasacijskoga tužbenog zahtjeva nije dopušteno

Vi Kad tužitelj zatraži da upravni sud sam riješi stvar, je li upravni sud ovlašten donijeti presudu kojom predmet vraća tuženiku na ponovni postupak?

Pita:

mi Prema Zakonu o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10, 143/12 i 152/14 - u nastavku teksta: ZUS), da bi upravni sud sam riješio stvar, tj. donio reformacijsku (meritornu) presudu kojom odlučuje o pravu, obvezi ili pravnom interesu strane, supstituirajući na taj način funkciju javnopravnoga (upravnog) tijela, potrebno je da kumulativno budu ispunjene sljedeće pretpostavke:

a) da je upravni spor pokrenut tužbom kojom se zahtijeva poništavanje ili oglašavanje ništavom pojedinačne odluke, ili donošenje pojedinačne odluke koja nije donesena u propisanom roku (kod tzv. šutnje uprave) - vidjeti članak 22. stavak 3. povezano s člankom 22. stavak 1. točka 1. i 2. ZUS-a;

b) da je stranka tužbom zahtijevala da sud sam riješi stvar (pri čemu je potrebno precizirati na koji način) - vidjeti članak 22. stavak 3. u svezi s člankom 31. stavak 1. ZUS-a;

c) da nije riječ o upravnoj stvari o kojoj je tuženik rješavao po slobodnoj (diskrecijskoj) ocjeni, niti o predmetu koji sud po prirodi stvari (što u dijelu slučajeva obuhvaća i raspoloživi dokazni materijal) ne može meritorno riješiti - v. članak 58. stavak 1. ZUS-a.

Kada sud usvaja tužbeni zahtjev i poništava (ili oglašava ništavim) osporavano rješenje, a ne postoji neka od kumulativnih pretpostavki (ili više njih) za donošenje meritorne presude, sud predmet vraća na ponovni postupak tuženiku ili prvostupanjskom tijelu (kasacijska presuda).

Ako je tužbenim zahtjevom zatražena meritorna odluka upravnog suda, a sud utvrdi da je potrebno donijeti kasacijsku presudu, ovlašten je to učiniti, jer je kasacijski tužbeni zahtjev suštinski uži od reformacijskog zahtjeva, pa spomenutim odlučivanjem sud ne prekoračuje tužbeni zahtjev, tj. ostaje u granicama tužbenog zahtjeva, u smislu norme članka 31. stavak 1. ZUS-a.

S druge strane, ako tužitelj svojim tužbenim zahtjevom nije obuhvatio i prijedlog da sud sam riješi stvar, sud nije ovlašten donijeti meritornu presudu, jer bi na taj način postupio protivno odredbi članka 22. stavak 3. ZUS-a, a prekoračenjem tužbenog zahtjeva ujedno bi prekršio normu članka 31. stavak 1. ZUS-a. Pri tome nema zapreke da sud, sukladno načelu pomoći nekoj stranci (čl. 9. ZUS-a), tijekom spora upozna stranu s mogućnošću šireg formuliranja tužbenog zahtjeva. (3-9, A. R./D. F., 29. 2. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Povlačenje vrijednosnih papira s uvrštenja na uređenom tržištu

Glavna skupština može donijeti odluku o povlačenju dionica s uvrštenja na uređenom tržištu i tu odluku donosi glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala, zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke

Vi Može li glavna skupština donijeti odluku o povlačenju dionica s uvrštenja na uređenom tržištu unatoč protivljenju malih dioničara, čiji glasovi zajedno predstavljaju 20 % temeljnog kapitala društva?

Pita: K. K., Zagreb

mi Člankom 332. Zakona o tržištu kapitala (Nar. nov., br. 88/08, 146/08 - ispr., 74/09, 54/13, 159/13, 18/15 i 110/15) propisano je da glavna skupština društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređenom tržištu u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici, može donijeti odluku o povlačenju dionica ili drugih vlasničkih vrijednosnih papira s uvrštenja na uređenom tržištu. Navedena odluka donosi se glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala, zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke. Statutom se može odrediti i veća većina za donošenje takve odluke.

Objava prijedloga odluke o povlačenju s uvrštenja na uređenom tržištu, kao predmeta dnevnog reda glavne skupštine, valjana je samo kad uključuje i neopozivu izjavu društva kojom se društvo obvezuje od svih dioničara koji glasuju protiv takve odluke, otkupiti njihove dionice uz pravičnu naknadu najkasnije u roku tri mjeseca od dana upisa odluke u sudski registar. Odluka o povlačenju s uvrštenja na uređenom tržištu sadržava podatke o tvrtki, sjedištu, vrijednosnom papiru te druge podatke nužne za provedbu te odluke.

Svaki dioničar društva koji je glasovao protiv odluke o povlačenju s uvrštenja na uređenom tržištu, može zahtijevati od društva da društvo preuzme njegove dionice, uz pravičnu naknadu. To pravo ima i dioničar koji

nije sudjelovao u radu odnosno glavne skupštine zbog toga jer je glavna skupština sazvana nepravilno ili nepravovremeno.

Odluku o povlačenju vrijednosnih papira s uvrštenja na uređenom tržištu nije moguće pobijati zbog toga jer novčana naknada za dionice nije pravična. Zahtjev dioničara zastarijeva u roku dva mjeseca od dana upisa odluke o povlačenju s uvrštenja na uređenom tržištu u sudski registar. Odluka o povlačenju s uvrštenja na uređenom tržištu upisuje se u sudski registar i stupa na snagu: 1. ako je odluka donesena većinom većom od devet desetina danih glasova, danom upisa odluke u sudski registar, osim ako je odlukom određeno da počinje djelovati tek protekom određenog roka od upisa odluke u sudski registar, 2. u svim ostalim slučajevima, protekom šest mjeseci od dana upisa odluke u sudski registar. (7-9/3, H. B., 10. 3. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Odustajanje od ponude

U slučaju da odabrani ponuditelj odustane od svoje ponude, naručitelj je dužan ponovno izvršiti rangiranje ponuda ne uzimajući u obzir ponudu odabranog ponuditelja, te donijeti odluku o odabiru nove najpovoljnije valjane ponude ako ne postoji niti jedan razlog za poništenje postupka javne nabave

Vi U slučaju da odabrani ponuditelj sam odustane od nabave robe ili usluge, odabire li naručitelj sljedećeg ponuditelja, koji je bio drugorangiran odmah poslije odabranog ponuditelja u postupku javne nabave, ili naručitelj ima pravo poništiti postupak javne nabave i provesti novi postupak javne nabave?

Pita: L. S., Varaždin

mi Zakon o javnoj nabavi (Nar. nov., br. 90/11, 83/13, 143/13 i 43/14 - u nastavku teksta: Zakon) članom 99. propisuje da Odluka o odabiru postaje izvršna nakon proteka roka mirovanja. Izvršnošću odluke o odabiru nastaje ugovor o javnoj nabavi odnosno okvirni sporazum. Javni naručitelj ne smije sklopiti ugovor o javnoj nabavi odnosno okvirni sporazum niti pristupiti njegovu izvršenju prije izvršnosti odluke o odabiru.

Ako je na dan izvršnosti odluke o odabiru istekao rok valjanosti ponude, ugovor o javnoj nabavi odnosno okvirni sporazum nastaje dostavom pisane izjave ponuditelja o produljenju roka valjanosti ponude, a ako je bilo uvjet, i dostavom jamstva za ozbiljnost ponude, sukladno produljenom roku valjanosti ponude. U svrhu dostave izjave i jamstva ponuditelju se daje primjeren rok. Ako odabrani ponuditelj u ostavljenom roku ne dostavi izjavu o produljenju roka valjanosti ponude i jamstvo za ozbiljnost ponude, sukladno stavku 7. članka 99., javni naručitelj će, uvažavajući članak 95. Zakona, ponovno izvršiti rangiranje ponuda prema kriteriju za odabir ne uzimajući u obzir ponudu odabranog ponuditelja, te donijeti odluku o odabiru nove najpovoljnije valjane ponude ili ako postoje razlozi poništiti postupak javne nabave.

Osim navedenog razloga vezanog uz jamstvo za ozbiljnost ponude, zbog kojeg može doći do situacije da naručitelj donosi odluku o odabiru nove najpovoljnije valjane ponude ili da poništi postupak javne nabave, članak 99. propisuje još tri razloga, a to su ako odabrani ponuditelj:

- odustane od svoje ponude
- odbije potpisati ugovor o javnoj nabavi odnosno okvirni sporazum ili
- ne dostavi jamstvo za uredno ispunjenje ugovora kako je zatraženo u dokumentaciji za nadmetanje.

Stoga, ako odabrani ponuditelj odustane od svoje ponude primjenom članka 99. Zakona, naručitelj može postupiti na sljedeći način:

a) uvažavajući članak 95. Zakona, ponovno izvršiti rangiranje ponuda prema kriteriju za odabir ne uzimajući u obzir ponudu odabranog ponuditelja, te donijeti odluku o odabiru nove najpovoljnije valjane ponude.

Dakle, u toj situaciji naručitelj mora primijeniti članak 95. Zakona (u odnosu na sljedećeg ponuditelja), koji propisuje da nakon rangiranja ponuda prema kriteriju za odabir ponude, a prije donošenja odluke o odabiru, javni naručitelj može od najpovoljnijeg ponuditelja s kojim namjerava sklopiti ugovor o javnoj nabavi ili jednog ili više gospodarskih subjekata s kojima namjerava sklopiti okvirni sporazum zatražiti dostavu izvornika ili ovjerenih preslika jednog ili više dokumenata koji su traženi sukladno člancima 67.-74. Zakona. Ako je gospodarski subjekt već u zahtjevu za sudjelovanje ili ponudi dostavio određene dokumente u izvorniku ili ovjerenom presliku, nije ih dužan ponovno dostavljati.

Za potrebe dostavljanja dokumenata daje se primjeren rok, koji ne smije biti kraći od pet niti dulji od deset dana od dana dostave zahtjeva. Izvornici ili ovjerene preslike dokumenata ne moraju odgovarati prethodno dostavljenim neovjerenim preslikama dokumenata, primjerice glede datuma izdavanja, odnosno starosti, ali njima gospodarski subjekt mora dokazati da i dalje ispunjava uvjete koje je javni naručitelj odredio u postupku javne nabave.

Ako najpovoljniji (sljedeći ponuditelj) gospodarski subjekt u ostavljenom roku ne dostavi sve tražene izvornike ili ovjerene preslike dokumenata, i/ili ne dokaže da i dalje ispunjava uvjete koje je odredio javni naručitelj, javni naručitelj će isključiti takvog ponuditelja odnosno odbiti njegovu ponudu. Javni naručitelj ponovno će izvršiti rangiranje ponuda prema kriteriju za odabir ne uzimajući u obzir ponudu ponuditelja kojeg je isključio odnosno ponuditelja čiju je ponudu odbio, te pozvati novog najpovoljnijeg ponuditelja da dostavi traženo.

Javni naručitelj nije obavezan zahtijevati izvornike ili ovjerene preslike, ako su oni već dostavljeni u drugom postupku javne nabave kod istog javnog naručitelja i udovoljavaju svim propisanim uvjetima;

b) ili ako postoje razlozi, poništiti postupak javne nabave.

Iz navedene odredbe može se zaključiti da ponudu sljedećeg ponuditelja čija je ponuda valjana, a bio je drugorangiran, odmah poslije odabranog ponuditelja u postupku javne nabave, naručitelj mora odabrati osim ako postoji jedan od razloga za poništenje postupka javne nabave propisan člankom 100. Zakona, u kojem slučaju može doći do poništenja postupka javne nabave, a ne do odabira ponude sljedećeg ponuditelja. Ako ne postoji niti jedan od razloga za poništenje postupka javne nabave propisan člankom 100. Zakona, tada naručitelj ne bi mogao proizvoljno poništiti postupak javne nabave, već bi ga trebao završiti donošenjem odluke o odabiru, sukladno članku 96. Zakona. (1-6/3, Z. V./J. S., 10. 3. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Izdavanje računa za obavljene usluge od zajedničke djelatnosti u objektu u privatnom vlasništvu

Osoba koja je imenovana nositeljem zajedničke djelatnosti u objektu u privatnom vlasništvu, izdaje račun gostima za obavljane ugostiteljske usluge u domaćinstvu, tj. u tom objektu

Vi Bračni supružnici imaju namjeru ove godine obavljati zajednički ugostiteljske usluge u objektu koje je u njihovu privatnom vlasništvu. Na temelju tako registrirane djelatnosti, tko će izdavati račune gostima za obavljenu uslugu pružanja ugostiteljskih usluga u domaćinstvu?

Pita: L., Dubrovnik

mi Na temelju izdanog Rješenja nadležnog ureda Državne uprave za pružanje usluga u domaćinstvu, supružnici će moći pružati te usluge u objektu koji je u njihovu privatnom vlasništvu. Glede izdavanja računa gostima za obavljene usluge, sukladno članku

4. stavak 1. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 79/13-130/15), ako više osoba zajednički obavlja djelatnost, svaka fizička osoba smatra se poreznim obveznikom za dio primitaka koji joj pripada od zajedničkog obavljanja djelatnosti. Fizičke osobe koje zajednički obavljaju djelatnosti obvezne su utvrditi jednu osobu (nositelja zajedničke djelatnosti), koja je odgovorna za vođenje poslovnih knjiga, plaćanje poreza na dodanu vrijednost i drugih obveza iz područja poreza na dodanu vrijednost. Ako supoduzetnici ne imenuju nositelja zajedničke djelatnosti, imenovat će ga Porezna uprava.

Sukladno navedenom, osoba koja je imenovana nositeljem zajedničke djelatnosti u objektu u privatnom vlasništvu, izdaje račun gostima za obavljane ugostiteljske usluge u domaćinstvu, tj. u tom objektu. (8-2/0, D. K., 7. 3. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

Komunalna naknada – kamate

U izreci rješenja o ovrsi duga komunalne naknade potrebno je navesti dospelje zatezne kamate do dana donošenja rješenja, kao i da se zatezne kamate obračunavaju od dana donošenja rješenja i nadalje do naplate, koje će obračunati Financijska agencija u provedbi ovrhe

Vi Kako u rješenju o ovrsi duga komunalne naknade navesti naplatu kamata na dug komunalne naknade od dana donošenja rješenja o ovrsi komunalne naknade do naplate?

Pita: Grad N.

mi Prema članku 23. Zakona o komunalnom gospodarstvu (Nar. nov., br. 36/95, 109/95, 21/96, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03 - proć. tekst, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 56/13, 94/13, 153/13, 147/14 i 36/15), izvršno rješenje o komunalnoj naknadi izvršava upravno tijelo iz stavka 2. toga članka u postupku i na način određen propisima o prisilnoj naplati poreza na dohodak, odnosno dobit, tj. prema odredbama Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13 i 26/15 - u nastavku teksta: OPZ).

Prema članku 129. OPZ-a, o provođenju ovrhe donosi se rješenje o ovrsi. Rješenje o ovrsi, osim podataka iz članka 50. stavak 4. toga Zakona (tj. naziva poreznog tijela, broja i datuma poreznog akta, imena i prezimena odnosno naziva sudionika kojem se upućuje, pravnog i činjeničnog temelja i potpisa ovlaštene osobe), mora sadržavati i naznaku ovršne ili vjerodostojne isprave na temelju koje se ovrha određuje, visinu i vrstu porezne obveze i pripadajućih kamata koje se ovrhom naplaćuju, predmet ovrhe, način provođenja ovrhe, troškove ovrhe i uputu o pravnom lijeku.

Visina obveze duga komunalne naknade i pripadajućih zateznih kamata koje se ovrhom naplaćuju u rješenju o ovrsi komunalne naknade, navodi se tako da se obračunaju kamate od dana dospelja pojedinog iznosa duga komunalne naknade (koji dospeljeva mjesečno, dvomjesečno ili u drugim razdobljima prema odredbi općeg akta predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave o komunalnoj naknadi) do dana donošenja rješenja o ovrsi komunalne naknade.

Slijedom toga, moguće je u rješenju o ovrsi komunalne naknade navesti *samo zatezne kamate na dug obračunate do dana donošenja rješenja*, u kojem slučaju je za zatezne kamate koje teku od toga datuma pa do naplate duga potrebno donijeti novo rješenje o ovrsi, ali smatramo da je za zatezne kamate koje teku nakon donošenja rješenja o ovrsi komunalne naknade pa do naplate svrhovito u izreci rješenja o ovrsi duga komunalne naknade navesti kako se na taj iznos duga obračunavaju zatezne kamate od dana donošenja rješenja i nadalje do naplate, koje će u tom slučaju obračunati Financijska agencija. (13-1, D. S./D. F., 15. 3. 2016.)

informator, broj 6410 • 21. 3. 2016.

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTE U RIJECI u suradnji s

VISOKIM UPRAVNIM SUDOM REPUBLIKE HRVATSKE i HRVATSKOM JAVNOBILJEŽNIČKOM KOMOROM

organizira

XXII. SAVJETOVANJE PRAVNIKA

»PETAR SIMONETTI (VLASNIŠTVO – OBVEZE – POSTUPAK)«

Hotel Diamant, Poreč, od 13. do 15. travnja 2016.

SRIJEDA, 13. travnja 2016. od 10,00 do 10,30 sati

OTVARANJE SAVJETOVANJA

Prof. dr. sc. Eduard Kunštek, dekan Fakulteta, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **Ante Galić**, predsjednik Suda, Visoki upravni sud Republike Hrvatske, **Lucija Popov**, predsjednica, Komore, Hrvatska javnobilježnička komora, **Izv. prof. dr. sc. Budislav Vukas ml.**, prodekan, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **Ines Matić**, asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **ZNANSTVENI DOPRINOS PROF. DR. SC. PETRA SIMONETTII CIVILISTIČKOJ PRAVNOJ BAŠTINI I POVIJESTI PRAVA**

STVARNO PRAVO od 10,30 do 12,30 sati

Prof. dr. sc. Aldo Radolović, sudac, Ustavni sud Republike Hrvatske, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **dr. sc. Duška Šarin**, sutkinja, Ustavni sud Republike Hrvatske: **NEKE AKTUALNE GRAĐANSKOPRAVNE DIMENZIJE KAZNENOG PRAVA I KAZNENOG SUDOVANJA – USTAVNOPRAVNI ASPEKTI**

Izv. prof. dr. sc. Ante Perkušić, sudac, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **(NE)USKLAĐENOST OPĆE I POSEBNE STVARNOPRAVNE NORMATIVNE O STJECANJU, VRSTAMA I SADRŽAJU PRAVA SLUŽNOSTI U NAŠEM POZITIVNOM PRAVU**

Dr. sc. Jadranko Jug, sudac, Vrhovni sud Republike Hrvatske: **RASPOLAGANJE VODNIM DOBROM**

Damir Kontrec, sudac, Vrhovni sud Republike Hrvatske: **ZAKUP KAO INSTITUT OBVEZNOG I STVARNOG PRAVA**

Prof. dr. sc. Dragan Bolanča, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **STEČENA STVARNA PRAVA NA POMORSKOM DOBRU**

OBVEZNO PRAVO od 16,00 do 18,00 sati

Prof. dr. sc. Silvija Petrić, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **O PRIHVATLJIVOSTI KAZNENE NAKNADE U HRVATSKOM ODŠETNOM PRAVU**

Prof. dr. sc. Zvonimir Slakoper, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **Marko Perkušić**, asistent, Sveučilište u Splitu: **ODGOVORNOST BANKE ZA PROVOĐENJE ELEKTRONIČKOG PLAĆANJA**

Izv. prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **FUNKCIJE PRAVIČNE NOVČANE NAKNADE U HRVATSKOM ODŠETNOM PRAVU**

Darko Milković, sudac, Vrhovni sud Republike Hrvatske: **UGOVORI O RADU I ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA**

Doc. dr. sc. Gabrijela Mihelčić, **doc. dr. sc. Emilia Mišćenić**, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **CREDERE I KREDIT: DVA SRODNA ILI SUPROTSTAVLJENA POJMA**

Prof. dr. sc. Dorotea Čorić, **dr. sc. Iva Tuhtan Grgić**, viša asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU ONEČIŠĆENJA MORA PREMA ODREDBAMA POMORSKOG ZAKONIKA**

PITANJA I ODGOVORI

Predstavljanje knjige **prof. dr. sc. Dragana Bolanče** »Hrvatsko plovbeno upravno pravo«.

Knjigu će predstaviti **prof. dr. sc. Axel Luttenberger** i **Ante Galić**, predsjednik Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 18,00 do 19,00 sati.

ZAJEDNIČKA VEČERA, Restoran Hotela Diamant u 20,45 sati

ČETVRTAK, 14. travnja 2016.

PRAVO DRUŠTAVA I FINACIJSKO PRAVO od 9,00 do 10,30 sati

Prof. dr. sc. Siniša Petrović, **dr. sc. Tomislav Jakšić**, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu: **PRAVO DRUŠTAVA DE LEGE FERENDA**

Izv. prof. dr. sc. Dionis Jurić Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **prof. dr. sc. Saša Prelić**, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija, **Sonja Marinac**, mag. iur., sutkinja, Trgovački sud u Rijeci – Stalna služba u Pazinu: **PRIJENOS SJEDIŠTA TRGOVAČKOG DRUŠTVA U INOZEMSTVO – OTVORENA PITANJA U PRIMJENI**

Prof. dr. sc. Edita Čulinović-Herc, **doc. dr. sc. Antonija Zubović**, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **JESU LI POTREBNE IZMJENE REGULATORNOG OKVIRA ZA POVLAČENJE VRIJEDNOSNIH PAPIRA S UREĐENOG TRŽIŠTA (DELISTING)?**

Izv. prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **PRETHODNA OBVEZUJUĆA POREZNA MIŠLJENJA – NOVI INSTITUT HRVATSKOGA POREZNOG PRAVA**

Mr. sc. Damir Brajković, porezni savjetnik, predsjednik, Hrvatska komora poreznih savjetnika Zagreb: **ULOGA POREZNIH SAVJETNIKA U POREZNIM SPOROVIMA – PRAKSA I NUŽNOST UNAPRJEĐENJA ZAKONSKE REGULATIVE**

Doc. dr. sc. Sandra Laleta, **prof. dr. sc. Nada Bodiroga Vukobrat**, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **FLEKSIGURNOST I (DE) REGULIRANJE TRŽIŠTA RADA**

STANKA od 10,30 do 10,45 sati

UPRAVNO PRAVO od 10,45 do 12,15 sati

Izv. prof. dr. sc. Dario Đerđa, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **NAČELO RAZMJERNOSTI U DONOŠENJU UPRAVNIH ODLUKA**
Doc. dr. sc. Bosiljka Britvić Vetma, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **UTJECAJ KONVENCIJSKOG PRAVA I PRAVA EUROPSKE UNIJE ZA ZAŠTITU PRAVA STRANKE U UPRAVNOM SPORU**

Lidija Rostaš Beroš, sutkinja, Visoki upravni sud Republike Hrvatske: **ZASTUPANJE STRANKE U UPRAVNOM SPORU**

Doc. dr. sc. Zoran Pižuljan, predsjednik Zakladne uprave, Zaklada Jadranko Crnić: **KREIRANJE ZAKONA U HRVATSKOM PRAVU**

Izv. prof. dr. sc. Marko Šikić, **dr. sc. Mateja Crnković**, viša asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu:

SUDSKA KONTROLA LOKALNIH AKATA

Sanja Otočan, sutkinja, Visoki upravni sud Republike Hrvatske: **POJEDINAČNA ODLUKA KAO PRETPOSTAVKA OCJENE ZAKONITOSTI OPĆEG AKTA U OBJEKTIVNOM UPRAVNOM SPORU**

Dr. sc. Alen Rajko, predsjednik, Upravni sud u Rijeci: **KRETANJE U LOKALNOJ SLUŽBI**

OKRUGLI STOL

Moderator: **Ante Galić**, predsjednik Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 12,15 do 13,15 sati

IZLET ZA SUDIONIKE I ZAJEDNIČKA VEČERA, polazak u 16,00 sati ispred hotela Diamant

PETAK, 15. travnja 2016.

GRAĐANSKO I KAZNENO POSTUPOVNO PRAVO od 9,00 do 11,30 sati

Prof. dr. sc. Mihajlo Dika, profesor emeritus, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu: **NEDOPUŠTENI DOKAZI U PARNIČNOM POSTUPKU**

Prof. dr. sc. Eduard Kunštek, dekan Fakulteta, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **dr. sc. Marko Babić**, sudac, Ustavni sud Republike Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: **NEKE DVOJBE U PRIMJENI ZAKONA O NAKNADI ZA IMOVINU ODUZETU ZA VRIJEME JUGOSLAVENSKE KOMUNISTIČKE VLADAVINE**

Prof. dr. sc. Vesna Rijavec, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija: **PRIZNAVANJE I IZVRŠENJE PREMA UREDBI BRISEL IA – NOVI PROCESNI PRISTUP**

Izv. prof. dr. sc. Vesna Lazić Smoljanić, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci: **UREDBA BRISEL I BIS I ARBITRAŽA**

Dr. sc. Paula Poretti, viša asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku: **NADLEŽNOST, NADLEŽNA TIJELA I POSTUPCI PREMA UREDBI 650/2012 O NASLJEĐIVANJU**

Prof. dr. sc. Jasnica Garašić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu: **PRIJAVA TRAŽBINA VJEROVNIKA PREMA EUROPSKOJ UREDBI O INSOLVENCIJSKIM POSTUPCIMA**

Dr. sc. Dejan Bodul, viši asistent, **dr. sc. Sanja Grbić**, viša asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, **dr. sc. Ante Vuković**, stečajni upravitelj, Split: **ANALIZA PRAVILA TZV. „POTREBNE VEĆINE“ U INSOLVENCIJSKOM ZAKONODAVSTVU IZ PERSPEKTIVE KONVENCIJSKOG PRAVA NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE**

Dr. sc. Katarina Knol Radoja, viša asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku: **PRAVO NA PRISTUP SUDU EUROPSKE UNIJE**

Doc. dr. sc. Dinka Šago, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **UVJETI DOPUŠTENOSTI POKRETNOSTI POSTUPKA PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA U STRASBOURGU**

Dragan Elijaš, **Sanja Trgovac**, viši ustavnosudski savjetnici, Ustavni sud Republike Hrvatske, **dr. sc. Sandra Marković**, odvjetnica, - Zagreb: **PRAVO NA PRISTUP SUDU KAO ASPEKT PRAVA NA PRAVIČNO SUĐENJE**

Dr. sc. Jakob Nakić, zamjenik županijske državne odvjetnice, Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci, **Marko Rogić**, odvjetnik, - Rijeka: **(NE) ZAKONITI DOKAZI U KAZNENOM POSTUPKU (POSEBAN OSVRT NA MJERE TAJNOG SNIMANJA TELEFONSKIH RAZGOVORA I TREĆEGA U TIM RADNJAMA)**

Prof. dr. sc. Jozo Čizmić, "Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu: **PRAVO ZDRAVSTVENIH RADNIKA NA PRIZIV SAVJESTI**

Izv. prof. dr. sc. Marko Bevanda, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, **izv. prof. dr. sc. Maja Čolaković**, Pravni fakultet Sveučilišta, "Đemal Bijedić" u Mostaru: **PRAVNI OKVIR ZA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA (U VEZI SA ZDRAVLJEM) U PRAVU EUROPSKE UNIJE**

STANKA od 11,30 do 12,00 sati

OKRUGLI STOL

Moderatori: **prof. dr. sc. Mihajlo Dika**, **prof. dr. sc. Eduard Kunštek** od 12,00 do 13,00 sati

ZAKLJUČENJE SAVJETOVANJA 13,00 sati

Pozivaju se svi sudionici Savjetovanja da voditeljima okruglih stolova dostave pitanja, neovisno o temama koje se obrađuju u referatima, elektroničkom poštom, faksom ili redovnom poštom do 4. travnja 2016. na adresu: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51 000 Rijeka, faks: 051/675-113 ili e-pošta Savjetovanja: vop@pravri.hr

Kotizacija za Savjetovanje iznosi 2.000,00 kn + PDV, ukupno 2.500,00 kn, a uplaćuje se na račun Pravnog fakulteta IBAN: HR2624020061100110025, uz poziv na broj: 66151047-OIB sudionika.

Kotizacija obuhvaća: Zbornik radova i materijale za Savjetovanje • piće dobrodošlice • napitak u stanci • zajedničku večeru u srijedu, izlet i zajedničku večeru u četvrtak.

Pravo na popust od 10 % imaju studenti Fakulteta i sudionici najmanje tri uzastopna ranija savjetovanja u organizaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Prijava za Savjetovanje podnosi se uz potvrdu o uplaćenju kotizaciji (uplatnica) na broj faksa: 051/675-113, adresu: Pravni fakultet, Hahlić 6, 51 000 Rijeka do 4. travnja 2016. godine. Prijava za Savjetovanje može se izvršiti i elektronički na: <http://www.pravri.hr/hr/savjetovanja/VOP.html>.

Upiti i informacije za sudionike na tel: 051/359-600 • Stručna pitanja: savjetovanje-pravnika@pravri.hr. • Informacije na internetu: <http://www.pravri.uniri.hr/hr>

Zbornik radova uručit će se na dan Savjetovanja s akreditacijom na recepciji Hotela Diamant ili na ulazu u dvoranu uz predočenje preslike uplate o plaćenju kotizaciji.

Smještaj je osiguran u hotelima DIAMANT i CRYSTAL. Sudionici Savjetovanja smještaj prijavljuju pojedinačno pismenim putem na faks: 052/ 451 331 ili e-pošta: lana.radolovic@valamar.com.

informator

izlazi ponedjeljkom ■ www.novi-informator.net ■ e-mail: info@novi-informator.net ■ GLAVNA UREDNICA: Davorka Foretić ■ UREDNIŠTVO: Biljana Barjaktar, Hrvoslav Bašić, Davorka Foretić, Dražen Kozulić, Krešimir Orešković i Jerko Slovinić ■ GRAFIČKI UREDNIK: Nenad Novak ■ GRAFIČKA PRIPREMA: Jadranka Prišlin ■ LEKTURA: Meri Odak ■ TISAK: GZH, Zagreb ■ PRAVNI SAVJETI: 01/4612-551, 01/4612-549 ■ EKONOMSKI SAVJETI: 01/4612-537 ■ DOKUMENTACIJA LISTA I PRAVNI SAVJETI: 01/4612-539 ■ NAKLADNIK: Novi informator d.o.o. Zagreb, Kneza Mislava 7/I ■ MB 3718603 ■ telefon: 01/4555-454, telefaks 01/4612-553 ■ DIREKTORICA: Marina Šurbek ■ IBAN: HR2823400091100150348 Privredna banka Zagreb d.d. ■ ODJEL PRETPLATE I PRODAJE: telefon 01 4555-454, telefaks 01/4612 553 ■ e-mail: pretplata@novi-informator.net ■ Pretplata na TISKANO IZDANJE iznosi 1.800,00 kn, na INTERNET IZDANJE 1.250,00 kn s PDV-om za 2015. godinu ■ CIJENE OGLASA s PDV-om: 1/1 str. 6.100,00 kn, 1/2 str. 3.550,00 kn, 1/3 str. 2.100,00, 1/4 str. 1.550,00 kn, posljednja stranica +30 %. Za dva uzastopna oglašavanja popust od 10%, a za tri i više 20% popusta. Pretplatnici imaju dodatni popust od 10% . ■ Ako se pretplata na list ne otkaže najkasnije 15 dana prije isteka roka na koji je sklopljena, smatra se produženom na neodređeno vrijeme. Rukopisi se ne vraćaju.